

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI ve ÖĞRETİM BİLİM DALI

NECMETTİN TOZLU'NUN EĞİTİM FELSEFESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tarık İNCE

Malatya-2019

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI ve ÖĞRETİM BİLİM DALI

NECMETTİN TOZLU'NUN EĞİTİM FELSEFESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tarık İNCE

Danışman: Prof. Dr. Kemal DURUHAN

Malatya-2019

T.C.
İnönü Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

Tarık İnce tarafından hazırlanan Necmettin Tozlu'nun Eğitim Felsefesi başlıklı bu çalışma, 12/04/2019 tarihinde yapılan sınav sonucunda Oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

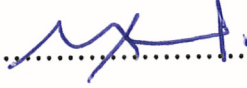
Başkan

Dr. Öğr. Üyesi Selami SÖNMEZ

.....

Üye (Tez Danışmanı) :

Prof., Kemal, DURUHAN

.....

Üye :

Dr. Öğr. Üyesi Bahadır KÖKSALAN

.....

O N A Y

...../...../2019

Doç. Dr. Niyazi ÖZER
Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. Kemal Duruhan danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Necmettin Tozlu’nun Eğitim Felsefesi**” başlıklı bu çalışmamın tarafımdan, bilimsel ahlak ilkelerine aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarık İNCE

ÖN SÖZ

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde desteğini esirgemeyen danışman hocam Sayın Prof. Dr. Kemal Duruhan'a teşekkür ederim.

Tüm eğitim hayatım boyunca anlayış ve desteği ile her zaman yanımda olan anneme, babama, beni hep teşvik eden eşime ve motivasyonumu diri tutan biricik kızıma teşekkürü bir borç bilirim.

Tarık İNCE

ÖZET

NECMETTİN TOZLU’NUN EĞİTİM FELSEFESİ

İNCE, Tarık
Yüksek Lisans, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Kemal DURUHAN

Nisan-2019, VII+80sayfa

Tarih boyunca medeniyetler varlıklarını sürdürmek ve gelecek nesillere kültürel miraslarını aktarmak adına dikkate değer bir uğraş vermişlerdir. Böylesine elzem bir öneme sahip olan varlığını sürdürme mücadelesi gerek sözel olarak edebiyat aracılığıyla gerekse de daha düzenli ve etkili bir sistem ile sürdürülmeye çalışılmıştır. Planlı ve programlı olarak düzenlenmeye çalışılan bu süreç tarih içerisinde çeşitli şekillere bürünmüş olan okullarda icra edilegelmektedir. Okullar böylesine hayati bir görevi yürütürken sağlam bir zemine oturtulmuş prensiplere sahip olmak zorundadırlar. Böylesi prensiplerinde şüphesiz akıl ve kalp süzgecinden geçirilmiş olması gerekmektedir. Bu soylu görevi ise toplumun ve kültürün mimarları olan düşünürler sırtlamaktadır. Bu bağlamda çalışmada fikirleriyle geleceğe ışık tutan düşünürlerden Necmettin Tozlu’nun mevcut çalışmalarını incelemek amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirmeye yönelik olarak bu araştırmada belgesel tarama yöntemi kullanılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Necmettin Tozlu, Eğitim Felsefesi, Eğitim, Felsefe

ABSTRACT

NECMETTIN TOZLU'S PHILOSOPHY OF EDUCATION

İNCE, Tarık

Master's Thesis, Inonu University, Institute of Educational Sciences

Department of Curriculum and Instruction

Thesis Advisor: Prof. Dr. Kemal DURUHAN

April-2019, VII+80 pages

Throughout the history, civilizations have struggled for continuing their existence and passing their culture down to young generations. This crucial struggling process has been done with both orally and with a more systematic and effective systems. This planned and programmed systematic process has been performed in different structures like schools. While those schools carry out this crucial task they have to have principles that are fitted in a reliable ground. Those principles also must be passed through the filter of mind and heart. This noble task is performed by the thinkers, the architects of society and culture. In this context, it is aimed to examine Necmettin Tozlu whose works and ideas shed light on future. For this purpose, the documentary scanning method was used.

Key words: Necmettin Tozlu, Philosophy of Education, Education, Philosophy

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	i
ONUR SÖZÜ.....	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
BÖLÜM I.....	1
1.GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	2
1.2. Araştırmanın Önemi.....	2
1.3.Araştırmanın Yöntemi.....	2
1.4. Verilerin Analizi.....	2
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	3
BÖLÜM II	4
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	4
2.1. İlgili Araştırmalar	4
BÖLÜM III.....	8
NECMETTİN TOZLU’NUN HAYATI VE ESERLERİ.....	8
3.1. Necmettin Tozlu’nun Hayatı.....	8
3.2. Necmettin TOZLU’nun Eserleri	11
BÖLÜM IV	18
TOZLU’NUN FELSEFE ANLAYIŞI	18
4.1. Necmettin Tozlu’ya Göre Felsefe	18
4.1.1. Felsefe veya Felsefe Yapma Üzerine	20
4.1.2. Felsefe ve Kültür ilişkisi.....	22
4.1.3. Felsefe ve Dil İlişkisi.....	24
4.2. Türk Felsefesi Üzerine	26
4.3. Evrensel Felsefeye İlişkin Yerimiz Üzerine	29

BÖLÜM V	32
TOZLU'nun EĞİTİM ve EĞİTİM FELSEFESİ ANLAYIŞI.....	32
5.1.Tozlu'nun İnsan Anlayışı.....	32
5.2.Tozlu'nun Cemiyet Anlayışı.....	33
5.3.Tozlu'nun Devlet Anlayışı.....	34
5.4.Tozlu'nun Eğitim Anlayışı.....	36
5.4.1. İnsan, Toplum, Devlet ve Eğitim	38
5.4.2. Eğitimin Felsefi İnşası Yahut Kurucu-İnşacı Bir Eğitim	42
5.4.3. Eğitimin Amacı ve Muhtevası.....	48
5.4.4. Eğitim Kurumları	55
5.4.4.1. Okul, Üniversite ve Eğitim.....	55
5.4.4.2 Kimlik, İdeal ve Eğitim	62
5.4.5. Yeni Bir Şuuru İnşası ve Eğitim.....	68
BÖLÜM VI.....	71
6.SONUÇ VE ÖNERİLER	71
6.1. Tartışma ve Sonuç.....	71
6.2. Öneriler	77
KAYNAKÇA.....	78

BÖLÜM I

1.GİRİŞ

Eğitim ve eğitime kavramları insanlık tarihi kadar eskidir ve her ne kadar farklı bölgelerde, kültürlerde ve zamanlarda farklı şekillerde ifade edilmiş olsa da temelde işlevi aynıdır; kültürel mirası aktarmak ve topluma faydalı bireyler yetiştirmek. Bu temel işlevlerin nasıl yerine getirilmesi gerektiği ise yüzyıllardır tartışılmaktadır. Bu tartışmaların merkezinde ise kültürlerin mimarları olan düşünürler bulunmaktadır. Bu düşünürler kültürel mirasın aktarılması ve topluma faydalı bireylerin yetiştirilmesi konusunda “Ne?, Nerede?, Ne zaman?, Niçin?, Nasıl?” ve Kim? gibi soru sözcükleri kullanarak cevap ararlar. Bu sorular ve onlara verilen cevaplar ise sistemli bir şekilde düzenlenerek eğitim felsefesini oluşturur. Bu felsefe toplumu şekillendiren en temel bileşendir çünkü eğitim yoluyla toplumun harcını oluşturur.

Cumhuriyetin kurulduğundan bugüne kadar eğitim programları tasarlanırken farklı eğitim anlayışları işe koşulmuş bazen toplum bazen de insan ön plana çıkartılarak eğitimin amacı ve neye odaklanması gerektiği konusunda fikirler öne sürülmüştür. Bu süreçte farklı düşünürler farklı fikirler ve akımlar ortaya çıkmış kimileri mevcut devlet erkanının desteğini alarak uygulama alanı bulmuş diğerleri ise sadece kâğıt üzerinde kalmıştır. Oysaki aslolan tüm değerlerin ortaya çıkarılması ve daha geniş bir bakış açısıyla bunların değerlendirilerek uygulamaya konulması konusunda ortak çalışmaların yapılması gerektiğidir. Bu doğrultuda felsefe ve eğitim arasındaki ilişkiyi daha doğru bir şekilde anlamak ve yorumlayabilmek adına bu konuda fikir üretmiş olan değerlerin ortaya çıkarılması gerekmektedir.

Bu çalışmada eğitim konusunda düşünen ve bu konuda sorular sorarak cevaplar bulmaya çalışan önemli bir düşünür olan Necmettin Tozlu'nun eğitim programları ve öğretim çalışmalarının bir alt dalı olan felsefe, eğitim felsefesi ve eğitimin yeniden inşası konusundaki fikirlerinin önemli olduğunu düşünerek bugüne kadar yazmış olduğu çeşitli kaynakları tarayarak düşündüğü, ifade ettiği eğitim felsefesi anlaşılmasına çalışılacaktır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada eğitim programları ve öğretim çerçevesi içerisinde program geliştirme sürecinin ilk aşamalarından biri olan eğitim felsefesi bağlamında Necmettin Tozlu'nun eğitim felsefesi, eğitim düşüncesi ve Türk milli eğitimine yönelik fikirlerinin incelenerek ortaya konulması amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Önemi

İçerisinde bulunduğumuz 21. yüzyılda evrensel bir sosyal bunalım yaşanmakta hem doğu hem de Batı toplumları büyük bir buhran dönemini tecrübe etmektedirler. Bu bunalımın en temel sebeplerinden biri de toplumların en önemli köşe taşlarından biri olan eğitim sisteminin istedik seviyede etkili olamayışı varsayımdır. Bu eksiklik eğitim sistemlerinin temelini oluşturan etkili ve yetkin bir felsefenin olmayışından da kaynaklanabilir. Bu kapsamda mikro düzeyde ülkemizdeki sorunları çözmek adına eğitim felsefesi konusunda dikkate değer çalışmalar yapmış Sayın Necmettin Tozlu hocanın fikirlerinin irdelenmesi ve bu yolla yeni bir bakış açısı sunulması bakımından bu çalışmanın önem arz ettiği düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada, çağdaş eğitim düşünürlerinden biri olan Necmettin Tozlu'nun eğitim düşünceleri kendi kitaplarından, makalelerinden yararlanılarak yapılmış "belgesel tarama" modelinde bir çalışmadır. "Belgesel tarama var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamadır. Belgesel tarama belli bir amaca dönük olarak, kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsar" (Karasar,1994: 183-198). Bu nedenle, Necmettin Tozlu'nun eğitim düşünceleri kendi kitaplarından, makalelerinden yararlanılarak araştırılmış, görüşlerinin mevcut eğitim sistemine nasıl katkı sağlayabileceği belirlenmeye çalışılmıştır.

1.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizi için, Belgesel Tarama Tekniğiyle elde edilen verilerin tamamı incelendikten sonra araştırmanın konusuna bağlı olarak başlıklar oluşturulmuş, bu başlık konularıyla ilgili olarak elde edilen veriler doğrudan ve dolaylı olarak alınan notlar yardımıyla fişlere kaydedilmiş ve kullanılan her kaynak için bir kaynak fişi (bibliyografik fiş) oluşturulmuş bu süreçte fişler başlıklarına göre sıralanmıştır.

Başlıklarına göre sıralanan bu fişlerden elde edilen veriler araştırmanın amaçlarına uygun şekilde alt başlıklara ayrılmış ve belgesel tarama tekniği kullanılarak gerçekleştirilen literatür taraması ile toplanan veriler, araştırmanın alt amaçlarına uygun biçimde düzenlenmiştir. Elde edilen bulgularla ilgili sonuçlar tartışılarak yorumlanmış ve önerilerde bulunulmuştur.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma Necmettin Tozlu'nun eserleri ve onun hakkında yazılmış olan eserlerden araştırmacının ulaşabildikleri ile sınırlandırılmıştır.

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, Necmettin Tozlu ile ilgili daha önce yapılmış çalışmalar incelenmiş olup konu hakkında edinilen bilgiler sunulmuştur.

2.1. İlgili Araştırmalar

Ceylan (2018), ‘Necmettin Tozlu’nun İnsan ve Eğitime Bakışı’ isimli çalışmasında Tozlu’nun eserlerinden hareketle, onun insan ve eğitime dair görüşlerini kısa ve özlü bir biçimde ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu çalışmada Tozlu’ya göre eğitimi belirleyen insan doğası ve onun ihtiva ettiği özelliklerdir. İnsan doğası gereği, potansiyel olarak birtakım imkânlarla sahiptir ve eğitimin insanın doğuştan getirdiği bu potansiyeli ortaya çıkarma, biçimlendirme ve farklı unsurlar arasında uyumu gerçekleştirme, dengeyi sağlama işi olduğunun altı çizilmektedir. Bununla birlikte bu çalışmada Tozlu’nun insanı insan yapan fizik ötesine bakan yüzü olduğundan dolayı onun eğitimi söz konusu olduğunda bu özelliği merkeze konularak eğitim sisteminin oluşturulması, tecrübi bilgilerin yanı sıra, eğitimin başat amacının insanı hakikate ulaştıracak değerlerle donatmak olduğu vurgulanmaktadır.

Yeşilçayır (2017), ‘Eğitim Felsefesi Bağlamında Necmettin Tozlu’nun Önemi’ isimli çalışmasında Tozlu’nun modern insan anlayışının insanı insan olma bilincinden uzaklaştırdığını ve bu yüzden eğitimin insanı yeniden ele alması gerektiğinin altını çizmektedir. Tozlu’nun felsefe anlayışının ise taklitten uzak özgün fikirler üretmeye odaklandığını vurgulamaktadır. Bu bağlamda Tozlu’nun insan varlığını temeli olan geleneksel değerlerin önemini vurguladığını ve evrensel değerlerin sorgulanarak insan ekseninde yeniden ele alınması gerektiğinin altını çizmektedir. Ona göre Tozlu, geçmişle geleceği, gelenekle evrenseli ve de felsefe ile eğitimi birleştiren bir köprü vazifesi üstlenmekte olduğundan dolayı iyi okunup anlaşılması ve düşüncelerinin eğitim alanında işe koşulmasının icap ettiğini ifade etmektedir.

Ayyıldız (2011) ‘Hay İbn Yeksan Ekseninde Necmettin Tozlu Hocanın İnsana Topluma ve Tekamüle Dair Bazı Hassasiyetleri’ isimli çalışmasında Tozlu ve İbn Tufeyl’in Hay İbn Yeksan eksenli düşünceleri arasındaki benzerlikler ve farklılıkları irdeleyerek insan ve insanın olgunlaşması sürecini değerlendirmeye çalışmıştır. Ona

göre Tozlu, hakikat arayışında insanın vahiyden ilham alması gerektiğini ve içerisinde yaşadığı çevreninde bu yolculukta önemli bir etkiye sahip olduğunu ileri sürmektedir. Tozlu'nun insanı var kılabilmek için çevrenin olumsuz mesajlarından etkilenmeyen temiz bir akıl ve kirlenmemiş bir şuura sahip olmasını vurguladığı ifade edilmektedir.

Balay (2011) 'Bir Eğitimci Olarak Necmettin Tozlu'nun Eğitim Problemlerimize İlişkin Düşünceleri ve Çözüm Önerileri' isimli çalışmasında Tozlu'nun eğitimin insanın doğasına göre şekillenmesi, bu süreçte özellikle bireye derin düşünebilme kabiliyeti kazandırması, eğitimin ailede başlamasından dolayı özellikle kadınların eğitilmesi, toplumun özgür bir bakış açısına sahip olabilmesi için eğitimin başat rol oynadığını, olumlu bir kültürel bakış açısı kazandırılması konusunda eğitimin işe koşulması gerektiğini ifade etmektedir. Bunlara ek olarak ona göre Tozlu eğitimin değerleri yönetme ve eleştirel düşünme yeteneği kazandırma, ideal olan gelişmi ve değişimi esas alma gibi amaçları olduğunu ifade etmektedir. Tozlu'nun eğitim anlayışı insan doğasını esas alarak çok boyutlu gelişim ve değişimi esas aldığı vurgulanmıştır.

Gurbetoğlu (2011) 'Tozlu'nun Eğitim Anlayışında Düşünce Eğitiminin Yeri ve Önemi' isimli çalışmasında Tozlu'nun düşünce, bilgi edinme, kanaat ve ifade özgürlükleri kapsamında devletin önemli bir sorumluluğunun olduğunu ve mesuliyeti hakkıyla icra edebilmek için eğitim programları ve kitlesele iletişim araçlarının hakkıyla kullanılmasını vurguladığını ifade etmektedir. Ona göre Tozlu devletin bu görevi icra ederken okul programlarının sürekli güncellenmesi, modern teknoloji kullanılarak tüm vatandaşların bilgiye kolayca ulaşabilmelerinin sağlanması ve tüm bunları yapabilmek için de "Milli Bilgi Sistemi Kurumu" adıyla yeni bir organizasyonun kurulması gerektiğinin altını çizmektedir.

İspir (2011) 'Tozlu'nun İnsan ve Eğitim Anlayışı: Bir Denge Varlığı Olarak İnsan' isimli çalışmasında Tozlu'nun insan anlayışı modern pozitivist bakış açısının insanı ontolojik olarak sıkıştırdığı madde dünyasının daha ötesine uzanmakta ve insanın aklını, tinini ve ruhunu ön plana çıkarmaya çalışmaktadır. Tozlu, insanı ele alırken onun hem reel olan maddi varlığını hem de ideal olan ruhi varlığını aynı potanın içinde eritmek gerektiğini ifade etmektedir. Ona göre Tozlu hem manevi hem de madde boyutlarını bir arada dengeli bir şekilde tutarak insanı bu ekseninde inşa etmeye çabalamak gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Önal (2011) 'Bir Bilge Akademisyen Olarak Necmettin Tozlu' isimli çalışmasında Tozlu'nun teori ve pratiği yerli yerince kullandığını, eğitim öğretim süreçlerine etkin katılımın yanı sıra akademik ve sosyal etkinliklerde de öncülük ettiğini vurgulamaktadır. Bununla birlikte Tozlu'nun hiçbir ideolojiye bağlı olmadığını ve insanı ele alırken de pozitif paradigmanın indirgemeci dar bakışının dışına çıkarak ahlak, ruh ve karakteri bir arada tutmaya özen gösterdiğini ifade etmektedir. Onun bütün çabasının mevcut küresel insani krizleri aşabilecek donanımlı, sorumluluk sahibi ve ülküsü olan bireyler yetiştirmek olduğu ve tipik bir Müslüman Türk aydını profiline sahip bulunması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Polat (2011) 'Erdemli Toplum Yolunda Bir Düşünür' isimli çalışmasında Tozlu'nun erdemli bir toplumun inşası için düşünce ve özgürlük alanının geniş olması ve özgürlüklerin herkese eşit bir şekilde sunulan haklar olarak var olması gerektiğini ifade etmektedir. Ona göre Tozlu eğitim sürecinde bireyin araç değil amaç olması, hak ve özgürlüklerin genişletilmesi ve hoşgörünün yaygınlaştırılarak erdemli toplumun inşasının en önemli meseleler olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Şimşek (2011) 'Necmettin Tozlu'da İnsan, Değer ve Aile Üçgeninde Eğitsel İdealler' isimli çalışmasında Tozlu'nun en büyük ülküsünün erdemlerle yoğrulmuş bireylerin oluşturduğu güçlü aileler olduğunu ifade etmektedir. Ona göre Tozlu çalışmalarının hepsinde insanı ve dolayısıyla onu var kılan ruhun maddi ve manevi boyutlarını merkeze almıştır. Tozlu'nun geçen yüzyıllar boyunca insanın yanlış bir bakış açısıyla ele alınarak onu gerçek bir şahsiyet yapan manevi değerlerinin ıskalandığını bunun tekrardan onarılması için de düşünce eğitiminin ve manevi değerlerle yeni bir ontolojik ve epistemolojik çerçeve sunulması gerektiğini vurguladığı sonucuna ulaşmıştır.

Taşdelen (2011) 'Eğitimden Felsefeye' isimli çalışmasında Tozlu'nun akademik yaşamı boyunca üzerinde durduğu en önemli meselenin özgünlüğü ve özgünlüğü olan bir eğitim anlayışı ortaya koymak olduğunu ifade etmektedir. Ona göre Tozlu felsefeyi kendi kültürünü, dilini, tarihsel duruşunu ve zihin haritasını çözümlmek için kullanılan bir araç olarak algılamaktadır. En nihayetinde Tozlu'nun insanı, toplumu, devleti ve eğitimi bir olarak düşündüğü ve çalışmalarının başında ve sonunda daima eğitimin söz konusu edildiği sonucuna ulaşmıştır.

Taşdelen ve arkadaşları (2011) “Eğitimden Felsefeye Necmettin Tozlu Armağanı” isimli çalışmalarında Tozlu’nun akademik özgeçmişi, eserleri ve bilimsel çalışmalarına Tozlu’nun kendi kalemıyla kendisini anlattığı makale ve diğer yazarların çalışmalarına yer vermişlerdir. Bu çalışmada çağdaş Türk eğitim düşünürlerinden olan Necmettin Tozlu’nun eğitim üzerine yaptığı çalışmalar ve düşüncelerinin geleceği inşa etme sürecinde köşe taşı olma özelliğine sahip olduğu görüşü ileri sürülmektedir. Bu bağlamda yapılan bu çalışma Tozlu’nun düşüncelerinin gelecek nesiller için bir tohum niteliği taşıdığı vurgulanmaktadır.

Topsakal (2011) ‘Necmettin Tozlu’nun Eğitim Sistemi Düşüncesi ve Türk Eğitim Sistemine Katkısı’ isimli çalışmasında Tozlu’nun eğitimin amacının kişilik sahibi, aklını ve iradesini yerli yerince kullanabilen bireyler yetiştirmek olması, öğretmenlerin ise öğrencilere yetebilecek niteliklerle donanmış olması gerektiğini ifade ettiğini ileri sürmektedir. Bununla birlikte Tozlu’nun 45 yıllık eğitim öğretim serüveni esnasında binlerce öğrenci yetiştirdiğini, onlarca eseri olduğunu ve bu çalışmalarının genel olarak eğitim felsefesi üzerine odaklandığını ileri sürmektedir. Böylesi bir tecrübeye sahip olan düşünürün fikirlerinin uygulama alanı bulması önem arz etmektedir.

Tunç (2011) ‘Necmettin Tozlu’nun Düşüncesinde Aile ve Kadın Eğitimi’ isimli çalışmasında Tozlu’nun günümüz şartlarında artık doğu ve Batı medeniyetlerinin aşırılıklarını bir kenara bırakarak kadın ile erkeğin müşterek olarak ele alındığı orta yolda buluşturularak yeniden inşa sürecine gidilmesinin elzem bir öneme sahip olduğunu ifade etmektedir. Ona göre Tozlu var edilmeye çalışılan bu yeni dünyada eğitiminde göz ardı edilmemesi ve bu eğitme sürecinin tüm insanlığa huzur verebilecek bir şekilde yani İslami bir paradigma ile şekillenmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Yayla (2011) ‘Tozlu’nun Eğitim Felsefesi Anlayışında Yeni Bir Eğitim İdeali’ isimli çalışmasında Tozlu’nun Milli bir muhteva ile eğitim işine eğilmek gerektiğini ve bunun temelinde öz kültürün yattığını ifade etmektedir. Bununla birlikte ona göre Tozlu’nun ideal eğitim sisteminin dünyadaki gelişmeler, yeni yapılar ve oluşturulan yeni paradigmlar etrafınca şekillenmesi gerektiğini ve bireylerin şahsiyetlerini yok edici bir korku kültüründen uzaklaşarak bireylerin kişilik sahibi olmalarına ortam sağlayacak yeni bir eğitim zeminine ihtiyaç duyulduğu sonucuna ulaşmıştır.

BÖLÜM III

NECMETTİN TOZLU’NUN HAYATI VE ESERLERİ

Bu bölümde, Necmettin Tozlu’nun hayatı ve eserleri üzerinde durulacaktır. Bu bölüm Gümüşhane Üniversitesi tarafından yayımlanan “Gümüşhane’nin Kültür ve Sanat Hayatından 40 Biyografi” adlı eserden faydalanılarak yazılmıştır.

3.1. Necmettin Tozlu’nun Hayatı

Necmettin Tozlu 1945 yılında Gümüşhane’nin Kocayokuş köyünde dünyaya gelmiştir. Anne tarafından Ömer Efendi olarak şöhret bulan bir âlimin torudur. Babası erken yaşta vefat eden Tozlu, çocukluk ve gençlik yıllarını çileli geçirir. Kendisiyle yapılan bir söyleşide bu durumu şöyle anlatır:

“Çocukluğum köyümde geçti. Ailemiz, altı çocuk bir ana-babadan ibaretti. Biz iki erkek kardeşi, diğer kız kardeşlerimiz pek severdi. İmkânlar ölçüsünde bütün isteklerimiz karşılanırdı. Zaten babam merhum olunca, ailenin geçimi anam ile birlikte onlara yüklendi. Evimiz köyü ikiye bölen derenin tam kenarında idi. Yağmur yağıp da seller baş verince, evi sel ha aldı ha alacak diye içimiz titrer dururdu. Doğrusu odanın pencere camından selin vahşiliğini, önüne gelen her şeyi katlayarak sürüklemesini, sarı toprakların rengine boyanmış olarak köpürüp kükremesini unutmak ne mümkün! Okula gitme zamanım gelmişti. Babam Kur’ân okumamı istiyordu. Ancak o yıl hastalandı ve vefat etti (1955). Hastalığı esnasında anama, «Oğlanı okula ver.» demiş. Babamın ölmesiyle kâbus yılları başladı. Hayatımız darmadağın oldu. Bu dönemde dayılarım Şefki ve Fevzi (Alaaddin) Efendiler işimize el attı...

İlkokulu Kale beldesinde, ortaokul ve liseyi Gümüşhane’de okumuştur. Okul hayatında hep sınıfları birincilikle bitirmiştir ve en çok sevdiği derslerden birisi resimdir.

Eğitim felsefecisi olarak tanınan Necmettin Tozlu, ilkokul sıralarından itibaren Türkiye’deki eğitim sürecini ve eğitimcileri tahlil etmeye başlar. Daha sonraki yıllarda ise yazılarında bilim ve eğitim felsefesi üzerinde durur. Türk eğitim sisteminin sorunlarından ve çözüm önerilerinden bahseder. Türkiye’de eğitim üzerine felsefi

değerlendirmeler yapan ender bilim adamlarından biri olan Necmettin Tozlu «Hayat Yolunda Anlam Arayışı» adlı kitapta bu yola girişini şöyle anlatır:

«Fikrî gelişmem, fikrî hareketlere iştirakim ortaokul sıralarında başlar. Türkçe öğretmen Şükrü Bey'in Batı klasiklerine beni aşına kılması, bu dönemin öğretmen okullarındaki kurslarda okuduğum romanlarla beslenmesi, Yüksek Öğretmen Okulunda da devam etti. Hatta bu okulda bir grup idealist gencin ön-ayak olduğu ve fikrî potansiyelin geliştirilmesine yönelik çıkarılan dergilere, yayın faaliyetlerine de iştirak ettim.»

Uzun yıllar öğretmenlik ve akademisyenlik yapan Tozlu, bu yıllarda çeşitli sıkıntılarla ve olaylarla karşılaşır. Her ne kadar olgun ve sabırlı bir tavır sergilese de haksızlıklara uğramadan kurtulamaz. Fakat her zaman ve zeminde hakkı söyleme ve haklının yanında olma azim ve kararlılığında bir karakteri vardır. Yukarıda adı geçen kitapta geçmişte karşılaştıklarıyla ilgili şu değerlendirmede bulunur:

«Hayatım boyunca karıştığım olaylarda kendimi tamamen masum görmediğimi ifade etmişim. Ama olayları başlatan ben değilim. Aceleciliğim, öfkem, onuruma düşkünlüğüm, özellikle başkalarına «kul olmayı» bir türlü kabullenmeyişim, bunların hazırladıkları ruh hallerinin davranışa dönüşmesi, söz konusu hadiselerdeki payımdır. Fakat niyetim asla kötü olmamıştır. Başkalarına zarar verecek herhangi bir oyuna girmedim ve bu tür tuzaklara asla eğilmedim.»

1969 yılında Ankara Yüksek Öğretmen Okulu ve Eğitim Bilimleri Fakültesi'nden mezun olan Tozlu, ardından öğretmen olur. 1977'de Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde pedagoji asistanı olarak göreve başlar. «İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun Hayatı ve Eserleri» konulu yüksek lisans tezi hazırlayan Necmettin Tozlu, 1980 yılında «İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun Eğitim Sistemi Üzerine Bir Araştırma» adlı teziyle doktor unvanını alır. Doktora sonrası Amerika Birleşik Devletleri'ne Michigan Üniversitesi Felsefe Bölümü'ne gönderilir (1984-1985). Burada daha çok eğitim felsefesi üzerine çalışır. Bir yılı aşkın kaldığı ABD'de farklı Müslüman ülkelerden gelen birçok kişiyle tanışır. Yaşadığı bu yurt dışı tecrübesi ve eğitimi Tozlu'nun eğitim felsefesi alanında daha iyi yetişmesini sağlar. Bu süre içerisinde incelemeler yapar, makaleler yazar. Dönüşünde doçentliğe müracaat eder ve Türkiye'de eğitim felsefesi alanının ilk doçenti olur (2 Kasım 1987). Annesinin vefatının ardından Ocak 1989'dan

itibaren Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde doçent olarak akademisyenliğe devam eden Tozlu, 1993 yılında Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde «İbn Tüfeyl'in Eğitim Felsefesi» takdim teziyle profesörlüğe yükseltilir.

Türk eğitimi, eğitim felsefesi, kültürü, Batılılaşma serüveni vs üzerine pek çok makale, bildiri ve eser veren, çeşitli programlara ve sanatsal faaliyetlere katılan Necmettin Tozlu, alanıyla ilgili yüksek lisans ve doktora dersleri vermiş, yine alanıyla ilgili çok sayıda yüksek lisans tezi yaptırmıştır.

Kültürel, toplumsal ve manevî değerleri eğitim anlayışında ön plâna çıkaran Necmettin Tozlu, eğitim anlayışı bakımından gelenekçi çizgiye yakın olsa da katı değildir. Çağın ve uygarlığın getirdiği sorunları kabul eder, fakat bu sorunlara yine günümüz şartlarına uygun çözümler getirilebileceğini düşünür. Uygarlık ve medeniyetlerin hem birikim, hem gelişme hem de yenileşme süreçlerinden olduğunu hissettirir. Eğitimi tarih bilgisiyle desteklemeye çalışır ve bazı konularda tarihsel bir perspektife sahiptir.

Tozlu, eğitimin merkezinde insanı görür. Ona göre «insan yetiştirmek », eğitimin en temel görevidir. Tozlu'nun eğitim görüşleri hep ideal arayışın bir yansımasıdır. O eğitim sorunlarına asla kayıtsız kalmamış, her konuda yeni bir yaklaşım önermiştir. Onun eğitsel ideallerinin başında öğretmen yetiştirme anlayışı yatmaktadır. Tozlu, öğretmen yetiştirme politikasının toplumdaki fikrî gelişmelerden ayrı düşünülemeyeceğini savunur. Ona göre öğretmenlik ideal toplum arayışının en temel ögesidir. Tozlu'ya göre öğretmen yetiştirme sistemi yeniden ele alınmalıdır. Öğretmen yetiştirmenin köklü bir politikayla kurulacak öğretmen akademileriyle yapılmasını savunur.

Refik Balay, bir yazısında Tozlu'nun eğitim problemine ilişkin düşünceleri ve çözüm önerileri olarak şu maddeleri özetler: «Eğitim düşünmeyi öğretmelidir.», «Eğitim önce aileden başlamalıdır.», «Eğitim özgür toplumu oluşturmalıdır.», «Eğitim olumlu bir kültürel bakış kazandırmalıdır.», «Eğitim, değerleri yönetme yeteneği kazandırmalıdır.», «Eğitim bireye eleştirme yeteneği kazandırmalıdır.», «Eğitim ideal gelişme ve değişmeyi esas almalıdır.»

Mütevazı ve münzevî bir insan olan Necmettin Tozlu, aynı zamanda güler yüzlüdür. Ehl-i dünya olmak yerine ehl-i âhiret olmayı tercih eden bir duruş sergiliyor olduğu söylenebilir. Makam ve mevkilerin gelip geçici olduğunu düşünen bir gönül eri olarak tanımlanabilir. Böylece o, kendini, nefsinin kemâle erdiremediği bahanesiyle

suçlar, bu açıdan eksikliğini itiraf eder. İnsanların kendisine verdiği değerden ziyade Yaratıcının ona verdiği değeri önemseyen bir anlayışa sahiptir denebilir. 2012 yılında atandığı Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığını 2017 de emekli olarak bırakan Tozlu, evli ve dört çocuk babasıdır.

Mehmed Âkif'in "Toprakta gezen gölgeme / Bir gün toprak çekilince / Günler, er-geç bu heyulayı da silecektir / Rahmetle anılmak, ebediyet budur amma /Sessiz yaşadım, kim beni nereden bilecektir?" mısralarına vurgu yaparak «hayat yolundaki anlam arayışını aslında kimse için değil sadece kendini eğitmek için yaptığını ve sessiz, mütevâzi bir hayat çizgisini tercih ettiğini göstermektedir.

3.2. Necmettin Tozlu'nun Eserleri

I. Yayınlanmış Kitapları:

01. İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun Eğitim Sistemi Üzerine Bir Araştırma, M.E.B. Yay., İstanbul, 1989.
02. Kültür ve Eğitim Tarihimizde Yabancı Okullar, Akçağ Yay., Ankara, 1991.
03. Eğitim Problemlerimiz Üzerine Düşünceler, Y.Y.Ü. Fen-Edebiyat Fak. Yay., Van 1992/2.Baskı, Mikro Yay., Ankara 2003.
04. Orta Öğretimde Öğrenci Başarısının Değerlendirilmesi -Yüksek Öğretime Geçişe Yönelik Bir Model-Y.Y.Ü. Araştırma Fonu Başkanlığınca desteklenen bu proje, daha sonra aynı birim tarafından yayınlanmıştır, (Van, 1992).
05. İbnTufeyl'in Eğitim Felsefesi, İnkılap Yay., İstanbul, 1993.
06. Şık İlhami (Nuri Baba) (Necdet Tozlu'yla birlikte), Van, 1995.
07. Eğitim Felsefesi, M.E.B. Yay., İstanbul, 1997/2.Baskı, M.E.B. Yay., İstanbul, 2003.
08. Bilim ve Hayat, Diyanet Vakfı Yay., 2. Baskı, Ankara, 2005. 09. İnsandan Devlete Eğitim, Yeni Türkiye Yay., Ankara, 2003.

10. Eğitim Felsefesi Üzerine Makaleler, 2.Baskı, Elis Yay. Ankara, 2003

11. Erdemli Toplum Yolunda, 21. Yüzyıl Yay., Ankara, 1998.

II. Çevirileri:

1. İktbal'in Eğitim Felsefesi, (K.G.Saiyidain'den çeviri), Ankar Yayınları, Ankara, 2003.

2. Eğitim Üzerine Felsefeler -Batı Düşüncesinin Temelleri Üzerine (R.S.Brumbaugh, N. M. Lawrence'ten çeviri), Ders Notları, Van, 1990

3. "Eğitim Felsefesi Can mı Çekişiyor?", (D.C. Philips "Philoso Education: InExtremis?", Educational Studies, Vo.14, Num.1, Spring pp.1-30'da yayınlanan makalenin çevirisidir). Atatürk Üniversite Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi, S.17, Erzurum, 1989, s.199-232

III. Kitap Bölümleri:

01. "Eğitimin Felsefi Temelleri", Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Mikro Yay., Ankara 2002, s. 61-65.

02. "Eğitim-Demokrasi-Toplum, Öğretmen Eğitimi, İnsan Yetiştirme Modelimiz, Toplum ve Suç, Şahsiyet ve Sorumluluk, Kültür Krizi ve İletişim, Bilim ve Toplum", Toplum Yolunda, Edit.: Adem Solak, Hegem ve Bilim Adamı Yay., Ankara, 2004, s.131-174.

03. "Kültür ve İletişim", İnsan Yolunda, Edit.: Adem Solak, Sahra Yay., İstanbul, 2004, s.51-62.

04. "Felsefenin Çalışma Alanları ve Sosyal Bilimler İçindeki Yeri", Felsefe Yolunda, Edit.: Adem Solak, Hegem ve Bilim Adamı Yayınları, Ankara, 2004, s.57-95.

05. "Eğitim, Demokrasi, Toplum", 21. Yüzyılda Sosyoloji ve Eğitim- Küreselleşme ve Toplum, 2. Baskı, Edit.: Adem Solak, Hegem, İstanbul,2005, s.131-166.

06. "Giriş Yahut Hayat Hikayeleri Üzerine Kısa Bir Analiz", Hayat Yolunda, Edit.: Adem Solak, Hegem Yay., Ankara, 2006, s.1-8.

07. "Bir Varmış Bir Yokmuş", Hayat Yolunda, Edit.: Adem Solak, Hegem Yay., Ankara, 2006, s.93-134.

08. "Eğitimin Siyasi Temelleri", Eğitim Bilimine Giriş, Hegem ve Bilim Adamı Yay., Ankara, 2006, s.159-175.

09. "Eğitimin Felsefi Temelleri", Eğitim Bilimine Giriş, Hegem ve Bilim Adamı Yay., Ankara, 2006, s.19-42.

10. "Basında Papaz Cinayeti", Küresel Yolda Papaz Cinayeti, Edit.: Adem Solak, Hegem, Ankara, 2006, s.1-59 (aynı çalışma Küresel Süreçte Medya ve Şiddet adı altında yayınlandı ve 3. baskısını yaptı).

IV. Ortaklaşa Yayınlanan Eserler:

01. Eğitim Denetiminde Yeniden Yapılanma (Panel), Tem-Sen (Türk Eğitimciler ve Eğitim Müfettişleri Sendikası), Tem-Sen Yay., Van, 2004.

02. Bütün Yönleriyle Necip Fazıl, (Türkiye Yazarlar Birliği ile Y.Y.Ü. Eğitim Fakültesi'nin birlikteliği ile hazırlanmıştır). Ankara, 1994.

03. Türkiye I. Eğitim Felsefesi Kongresi, (5-8 Ekim 1994), Y.Y.Ü. Eğitim Fak. Van 1994.

04. Türkiye II. Eğitim Felsefesi Kongresi, (23-26 Ekim 1996) Y.Y.Ü. Eğitim Fak., Van 1996.

05. Eğitim Bilimine Giriş, Editörler: Necmettin Tozlu - Şule Erçetin, Hegem ve Bilim Adamı Yayınları, Ankara, 2006.

V. Makaleleri:

A. Yurt Dışında Yayınlanan Makaleleri

01. "Economic Development and Responsibility, European Teachers Seminar on Development Education in Secondary Schools", Bolu/Abant, Türkiye, 20–25 September, 1987. (Bu bildirinin özeti Council of Europe Report'ta Strasbourg 1988'de yayınlanmıştır).

02. "The Value Dimension in Teacher Training", 1991 ICET World Assembly UNESCO. Paris, 20–24 July, 1992. (Bildirinin Özeti, ICET Theme Teacher Education in an Era of Global Change Monday 20 toFriday 24, July 1992'de yayınlanmıştır).

03. "Moral Bases of Teacher Training" adlı bildiri 18–22 Temmuz 1994'deki ICET Uluslararası Konferansında sunulmuş, konferans sonrası basılan kitapçıkta yayınlanmıştır.

05. "The Consept of Wisdom in The Bible and Qur'an", Studies in Interreligious Dialogue, 13.01.2003 (Mehmet Önal'la birlikte).

04. "Muhammed İkbal (A Model Wise Man (Hakim) for he Contemporary Muslim Educators)", Hamdard Islamicus, July-September 2007, Vol. XXX, No.3, p.79–87 (Mehmet Önal ile birlikte).

B. Yurt İçinde Yayınlanan Makaleleri

01. "Ruh ve Beden Bütünlüğü Açısından Değerler Eğitim Yarına Türk Milli Eğitim Sempozyumu, 29 Eylül- 2 Ekim 1988, Tokat.

02. "Uyuşturucular, Gençlik ve Aile", I. Aile Şurası, 17-20 Aralık 1990), Ankara, (I. Aile Şurası Bildirileri, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1990), s. 267-271.

03. "Salyazı (Posus)'lı Nuri Baba", Geçmişte ve Günümüzde Gümüşhane Sempozyumu, Gümüşhane Valiliği, Ankara, 1991, S.669-677.

04. "Seçkin İlim ve Büyük Yetiştiricilerden Gümüşhaneli Gerdankıran Ömer Hulusi Efendi, Geçmişte ve Günümüzde Gümüşhane Sempozyumu, Gümüşhane Valiliği, Ankara, 1991, s.578-579.
05. "Çağımız İnsan Tipinin Yetişmesinde İslam'ın Rolü", Uluslararası Ebedi Risalet Sempozyumu Bildirileri, İstanbul, 1991.
06. "Ivan Illich'in Okulsuz Toplumu veya Liberal Eğitim Anlayışının Radikal Eleştirisi Üzerine", Felsefe Dünyası Dergisi, S.10, Aralık 1993.
07. "Eğitim Sistemimizin İnsan Anlayışı, Bilgi, Muhteva ve Metod Açısından Bir Tahlili", Zaman, 13-17 Şubat 1993.
08. "Eğitim Felsefemizin Temel Prensipleri Üzerine", Y.Y.Ü. Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi, S.18, Van, 1995.
09. "Necip Fazıl Kısakürek'de Eğitim Düşüncesi Üzerine", Bütün Yönleriyle Necip Fazıl, Türkiye Yazarlar Birliği ve Y.Y.Ü. Eğitim Fakültesi, Ortak Yayım, Ankara, 1994.
10. "Bilim ve Toplum", Y.Y.Ü. Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi S.1, Aralık 1994.
11. "Türk Dünyasının Yeniden Yapılanmasında Manevî Boyutun Önemi", Zaman, 26-27 Mayıs 1994.
12. "Değişmenin Zarureti ve Direnmenin Onuru", Türk Yurdu, Şubat 1994.
13. "Açılış Konuşması", Y.Y.Ü., I. Türkiye Eğitim Felsefesi Kongresi, 5-8 Ekim, Van
14. "İkbal'in Eğitim Felsefesi", Felsefe Dünyası, S.16, 1995.
15. "Düşüncenin, Dilin ve Kalemın Kurtuluşu: Açık Toplum", Zaman, 15-18 Temmuz 1995.

16. "Bilim ve Geleceğimiz", Felsefe Dünyası, S.18, 1995.
17. "Sanatın Ahlaki Boyutu", İkinci İslam Dünyası Sempozyumu, 19-22 Ekim, 1995, Trabzon
18. "S. Ahmet Arvasi Açısından Varlık", Felsefe Dünyası, S.18, 1995.
19. "Orta Öğretimin Yeniden Şekillenmesinde Muhteva Boyutu", Türk Ocakları Genel Merkezi, 6. Milli Eğitim Sempozyumu, 4-5 Ekim 1996, Kütahya
20. "Eğitim Sistemimizin Yeniden Şekillenmesinde Bir İdeoloji Olarak Batılılaşma Düşüncesinin Etkisi", Y.Y.Ü. Eğitim Fakültesi, 2. Eğitim Felsefesi Kongresi, 23-26 Ekim 1996.
21. "Sunuş Bildirisi: Oluşumlar Karşısında Eğitim Dünyamıza Genel Bir Bakış", Y.Y.Ü., II. Eğitim Felsefesi Kongresi, 23-26 Ekim 1996, Van.
22. "Şahsiyet, Görev Bilinci ve Sorumluluk", Pamukkale Üniversitesi, Felsefe Kongresi, 7-9 Ekim, 1996, Denizli.
23. "Geleceğin Dünyasında Eğitim", Yeni Türkiye, 21. Yüzyıl Özel Sayısı, Mart-Nisan 1998, s.805.
24. "Özeleştir ve Bir Bilinç Hali Üzerine Düşünceler", Türk Milli Eğitim Sisteminde Din Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu, Düşünce Platformu, 2-3 Mart 2005, Hilton Oteli/ Ankara.
25. "Avrupa Birliğine Uyum Çerçevesinde Değerler Eğitimi", Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu, 26-28 Kasım 2004, Grand Cevahir Hotel ve Kongre Merkezi/İstanbul. (N. Tozlu ve C. Topsakal birlikte).

26. “Bazı Siyasi Partilerin Programlarında Yer Alan Yoksulluğa İlişkin Görüşleri Üzerine Bir Analiz”, Yoksulluğun Çareleri Toplantısı, İnfak Vakfı, Ulus/ Ankara 2005.
27. Milli ve Yerel TV Programlarında eğitim üzerine tartışmalara katıldı (Örneğin: Eğitim Üzerine, Van TV, 31.01.2006, saat 21.00–23.00; Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğretimi Konulu TV tartışma programı, Kanal A, 02.03.2005, saat 09.00–12.30).
28. Ankara il ve ilçe belediye başkanlarının katıldıkları Yoksullukla Mücadelede Merkezi ve Yerel Yönetimler konulu açık oturumu yönetti (03.04.2005, saat 10.00–13.00).
29. "Necmettin Tozlu İle Eğitim Meselelerimiz Üzerine", Bekir S. GÜR'le Muhafazakâr Düşünce Dergisi adına gerçekleştirilen mülakat (Ağustos-Eylül 2005, Elektronik posta yoluyla).
30. “Birlikte Yaşama İmkânı Üzerine”, Suçla Mücadelede Aile Eğitiminin Önemi ve Türkiye'de Denetimli Serbestlik Uygulamaları Sempozyumu, Amasya, 22–24 Mayıs 2008.

BÖLÜM IV

TOZLU'NUN FELSEFE ANLAYIŞI

4.1. Necmettin Tozlu'ya Göre Felsefe

Felsefe içinde bulunulan zamanı mevcut paradigmlar ile değerlendirip görünen ile hakikat arasındaki farkı ortaya koyarak hali ve kali sıratı müstakimde tutmaya gayret etmektir. Bu bağlamda sahip olunan düşüncelerin doğruluğunu ya da yanlışlığını belirlemek adına gerekli olan mihenk taşını bulmak da düşünörlere düşmektedir. Bu çalışmanın amacı kıymetli eğitim düşünörllerinden biri olarak nitelendirilen Necmettin Tozlu'nun felsefe konusundaki düşüncelerini ortaya çıkararak onu bir referans noktası haline dönüştürebilmektir.

Tozlu'ya göre felsefe her çağda içinde bulunulan şartlara göre şekillenmektedir ancak ölkemizde içinde bulunulan şartların göz ardı edildiğı ve özellikle Batılılaşma fikri nesnel bir şekilde irdelenmeden benimsenmeye çalışıldığı için felsefe problem çözme işlevini layıkıyla icra edememektedir (Tozlu,2013: 303). Tozlu'ya göre bu bunalımların asıl sebebi; insanı ihmal eden bu maddi medeniyetin kurucu zihniyetinde ve buna göre düzenlenmiş sosyal ve siyasal kurumlardır. Dünyanın içerisinde bulunduğu bunalımların üstesinden gelmek için çare olarak üretilen fikir sistemleri ideolojiktir ve bu ideolojik sistemlerin yok olması kaçınılmazdır (Tozlu,2013:308). Zaten Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu andan itibaren istendik bir medeniyet seviyesine ulaşamamasının en temel nedenlerinden biri olarak bu ideolojik sistemlerin etkisinde kalmış olduğu söylenebilir.

Makro düzeyde evrensel problemlere çare bulamayan Batılı maddeci felsefe mikro düzeyde Türkiye'de de benimsenmiş ve gelişimin önünü tıkamıştır. Böylece siyasi, sosyal ve ekonomik olarak olması gereken yerde olamamış ve mevcut sorunlara çare üretmeden uzak düşölmüştür. Tozlu'ya göre hâlihazırdaki bu kötü gidişatın iki sebebi vardır: "İlki dış dünyayı, diğeri de kendimizi hakkıyla bilemeyişimizdir" (Tozlu,2013: 400). Tarih boyunca hem bilgiye dayalı bilmeye hem de bilmenin ötesinde irfana ulaşıldığı gerçeğı iki temel alana hakkıyla, derinliğine nüfuz etmeyi sağlar. Bu da medeniyet kurmayı ve hakimiyeti, bunları yitiriş de gerilemeyi ve yıkılış getirir.

Tozlu'ya göre böylesi gerileme dönemlerini tecrübe etmemek için yapılacak olan şey bizzat kendimizden yola çıkarak ve kendi geleneğimize nüfuz ederek içinde yaşadığımız dünyayı, Batıyı tekrar ele almak, onu iyi anlamak, onu iyi okumaktır

(Tozlu,2013: 300). Burada vurgulanan okuyuş gerçek manada kendini var edebilmek için son derece önemlidir çünkü bir milleti diğerlerinden ayıran özellikler bu şekilde daha net görülebilir ve var olan ile olması gereken arasındaki farkı analiz ederek yeniden inşa süreci daha anlamlı kılınabilir.

Kendine has geleneklerden kasıt hâlihazırda kabul görmüş ve uygulamada olan inançlar ve davranışlar bütünü olarak ele alınmamalıdır. Tozlu'ya göre;

Gelenekçi okulun gelenekten anladığı kuşaktan kuşağa intikal eden değerler, örfler, âdetler vs. değildir. İlahî olan, Gök'ten inmiş olandır. Ancak bu İlahî olan ve “gökten” inen, yine kendine has bir tezahürle birtakım ilkeler dizini olarak tecelli eder. Geleneği, toplumsal pratiği şekillendiren ilkeler, değerler olarak da anlamak mümkündür. Yani kadimden beri toplumların içerisinde akıp geldiği kalıplar ki, hem istikrarı hem de toplumun fertlerinin uyumunu sağlar. Bu manada geleneği bütünüyle olurlamak mümkün değildir. Çünkü her eski ne değerli ne de uyulması gerektir. Haliyle bizim geleneğimiz Vahiy menşelidir, verilidir. İslâm'dır. İslâm mahzâ hakikattir. Evrenseldir. İnsanı İlahî olana bağlar. Bunun ilkelerini açıklar. Burada temel otorite Allah'tır. Bu yüzden “Tevhid” en dipteki esas ilkedir. Ki, bütünüyle İslâm teori ve pratiğini kucaklar ve besler” (Tozlu,2013: 311-312).

Tüm bu ifade edilenlerin aslında içi boş bir geçmişten gurur duymadan öte hayatın gerçek amacını ve yaradılışın gayesini tam olarak anlamak ve bu kadim bilgiyle varlığı daim kılmak olduğu anlayışının ve farkındalığının oluşturulması önemlidir. Aksi halde bugüne kadarki kendini tekrar ediş ve yanılığa düşme tuzaklarından kurtulunamaz.

Geleneklerden bahsederken ilahi bir zeminde tanımlama yapan Tozlu, Batıyı ululayan düşünürleri onların anlayışlarını, iradelerini, benimsemiş oldukları şeyleri öncelemekle, müdafaa etmekle, bu doğrultuda hep taşıyıcı olmakla, taklit etmekle herhangi bir yeniliği kurmanın, üretmenin mümkün olmadığını ifade etmektedir. Ona göre;

Batıya odaklanmak, onu değişmez gerçek olarak görmek Batılı gelişmeler karşısında gözleri kamaşmak, şuuru tutulmak, olanı aşırı idealize ederek aşılamayacağı sanısına kapılmak müthiş bir aşağılık duygusuna, ezilmişliğe, zihinsel tutukluğa sebebiyet verir. Bu duygudan kurtulmadıkça inşa etme, yeniden üretme mümkün değildir. Çünkü hür düşünme imkânını kaybetmiş yahut öyle düşündüğüne inanmış olanın yeni açılımlara ulaşması düşünülemez (Tozlu,2013: 313).

Böylesi bir göz yanılması ya da idrak yanılmasıyla Batılıyı ve Batıyı ululamak ve onun sefil bir taklitçisi gibi davranmak yaklaşık bir asırdır tarih sahnesindeki silik ve etkisiz kalışın en temel sebeplerinden biridir. Bu şekilde davranmak bizi biz yapan bizi eşsizleştiren ve diğerlerinden farklılaştıran tüm özelliklerimizi yok saymak ve neticesinde doğru bir düşünce zemini oluşturamamış bir yaşam ve var olma düzleminden mahrum bir şekilde yok oluş felsefemizin inşa edilmesini yaklaşık bir asırdır tecrübe etmekteyiz.

Tozlu “büyük resmi”, onun yansımalarını, bunların ne ölçüde yıkıcı, kökten sökücü ve kendini inkâr furyasına dönüştürüldüğü bir ortamda, felsefe yapılabilir mi ya da nasıl bir felsefe yapılır gibi sorular sorarak düşünce dünyamızda eleştirel bir zeminin oluşmasına katkıda bulunmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda öncelikle onun felsefe ve felsefe yapma konusundaki düşüncelerini gün yüzüne çıkarıp onları enine boyuna tartışarak gerçek manada ne demek istediğini anlamaya çalışacağız.

4.1.1. Felsefe veya Felsefe Yapma Üzerine

Felsefe kelimesi Yunanca philo-sophia kelimelerinden türetilmiştir ve philo sevgi, sophia ise bilgelik, hikmet anlamlarına gelmektedir. Bunların birleşimi olarak felsefe bilgelik sevgisi olarak tanımlanır. Bu şekilde bilgeliğe sevgi duyan bilge kişi Tozluya göre “bilen, daha derin anlamlara vakıf olan, ayrıca bildiği ile amel eden, pratikte ahlâkîlik içinde kalan, buna uygun yaşayan, nesnelere, olguları kendilerine ilişkin olma yanında, bütünle alâkadar olarak değerlendiren” demektir (Tozlu,2013: 318). Bu tanımda Tozlu bilge kişiyi sadece kitaplardan bilgi toplayan kişi olarak değil tıpkı bir arı gibi bal yapmak adına binlerce çiçekten öz toplayarak bu özleri şifalı bir bala dönüştüren kişi olarak değerlendirmektedir.

Tozluya göre felsefe bilmekle, bileni sevmekle ona saygı duymakla ilgilidir ve bilmek hassası, yetisi çok önemlidir. Ona göre;

İnsanı, insanlığı kuran yeti bilmektir. Nitekim Kur'an'ın, “allemelesma” (“isimleri öğretti”, 1/31) hitabı bu gerçeği dile getirir. Ki Hz. Âdem bu özelliği dolayısıyla meleklere dahi üstün kılınmış ve eşyaya isim verme yetisiyle donatılmıştı. Dolayısıyla insanın bilme ihtiyacı, isim verme, adlandırma, tanıma isteği buradan gelir. O, içinde bulunduğu koca tabiatı, kendini artık böyle bir yetiyle tanımak, manalandırmak durumundadır. Böylece bilmek, tanımak, manalandırmak, değerlendirmek böyle bir âlem

var etmek hem İnsanî bir özellik hem de ona bitişik, insanın yapmadan edemeyeceği bir faaliyettir (Tozlu,2013: 318).

Tozlu'ya göre böylesine bir faaliyet bir kaynağa istinaden yapılır ve insan bu yetiyi kendisi var etmemiştir, ancak onu kullanma iradesine sahiptir. Böylesi bir tanıma, bilme, manalandırıp, değerlendirme gelişigüzel, sadece insanı merkeze koyarak yapılabilecek bir çaba değildir, tam aksine bu süreçler belirli bir kaynağa, bir yere, çerçeveye atfen yapılabilir (Tozlu,2013: 318). Bu kaynak şüphesiz ki insanın var olma ihtiyacını gidermek için referans olarak gördüğü Tanrısal kaynaktır. Bu kaynağı bir kenara bırakmaya çalışan düşünce sistemleri tarih sayfalarında kaybolmuş ve kaybolmaya mahkûmdurlar.

Bununla birlikte böylesi bir tanıma, bilme, manalandırıp, değerlendirme süreci Tozlu'ya göre birikimseldir ve insanlık tarihinde kesintisiz bir süreç olarak devam eder. Bu bağlamda düşünürler kendilerinden öncekilerin manalandırma, tanıma, değerlendirme, sorgulama şeklinde yaptıkları faaliyetlerle hangi sorulara cevaplar aradıklarını bilmeleri gerekir. Felsefecilerin okuma dedikleri süreç tam olarak bunu ifade etmekte ve bu okumalar, hem kendi bağlamları içerisinde hem de bize neyi ifade ve ilham ettikleri açısından, yani bugünkü problemlerimiz açısından da yapılabilir (Tozlu,2013: 168).

Felsefe yapma uğraşının birikimselliği ve sürekliliği konusunda şu inceliklere de dikkat edilmelidir. “Kâinat sürekli bir oluş ve bozuluş halindedir. Bu, varoluşun hem sürekliliğini hem de özgünlüğünü ifade eder. Öyleyse, bunu her dem görmek, yeniden okumak gerekir. Bu her yeniden okuma, manalandırma şüphesiz öncekilerden farklı olacak, ama onların düşüncelerinden tamamen kopuk da olmayacaktır” (Tozlu,2013: 319). Böylesi bir okuma bizi yaşamın önceden belirlenmişliği anlamında kullanılan determinizm tuzağından kurtaracağı gibi her anı daha şuurulu bir şekilde yaşamak ve dünyanın bir oldu bittiyle tamamlanmış bir gerçeklik olduğu düşüncesinden kurtularak her an aktif bir şekilde yaşamı inşa etmek için itici bir güç olarak bize hizmet edecektir.

Tüm bu ifadelerden sonra diyebiliriz ki felsefe kendi varlığımızın amacını ve içerisinde yaşadığımız kâinatın kurallarını bilmek, bu bilgi üzerinde tefekkür ederek onun daha derin anlamlarına vakıf olmak; bu ince ve ayrıntılı bilgi birikiminin farkındalığı ile tüm öğrendikleriyle amel etmek; öğrendikleri ile amel ederken ahlâkîlik içinde kalmak ve buna uygun yaşamaktır. Çevresinde bulunan nesnelere, olguları

anlamlandırırken hem onların kendilerine ilişkin olma durumlarını hem de bütünle alâkadar olarak değerlendirerek var olanı ayırıştırılmadan kendi bütünlük ve ahengi içerisinde anlayabilmek manasına gelmektedir.

Felsefenin neliği ve nasıl ele alınması gerektiği konusunda tüm bu bilgiler ışığında kendi ülkemizde felsefenin nasıl ele alındığı konusu karşımıza çıkmaktadır. Felsefeden söz ederken kültür ve dil olguları göz ardı edilmemelidir çünkü düşünce özellikle içerisinde bulunduğu kültürden kaynağını alır ve kullanılan dil ile kendisini ifşa eder. Bu yüzden şimdi de felsefe yapma odağında nelerin olup-bittiğinin anlaşılabilmesi için kültür olgusunu ele alacağız.

4.1.2. Felsefe ve Kültür ilişkisi

Kültür kavramı birçok farklı bakış açısıyla ele alınmakta ve çeşitli tanımlarla literatürde kullanılmaktadır. Köken olarak Latince “cultura” kelimesinden gelmekte ve toprağı işlemek, ekmek, ona bakmak anlamlarına sahiptir. Tozlu’ya göre bu kavram “insan söz konusu olunca onu, bir milletin duyuş şekilleri, düşünce ve davranış tarzları gibi maddî-manevî varlığını teşkil eden değerlerle bezemek, yoğurmak” anlamını taşır (Tozlu,2013: 322). Kültür kavramı bizde farklı düşünürler tarafından farklı şekilde algılanıp değişik sözcüklerle ifade edilmesine karşın süreç içerisinde taklitçiliğimizden kaynaklı olarak bizde de “kültür” şeklinde kullanılmaktadır.

Böylesi bir anlayış tüm sosyal ve bilimsel kurumlarımızı kuşatmış ve kendisine tutsak etmiş olsa gerek Tozlu bu taklitçiliğin nihayetinde hayatı ve yaşayışı taklit boyutlarına ulaştığını bunun sebebinin ise kendi tefekkürümüzü kuramamak olduğunu ifade etmektedir. Bunun doğal sonucu olarak da düşünce üretilmediğini ve düşüncenin zeminini oluşturan dil-kültür-gelenek öğelerinin kaybedilerek şahsiyetin ve cemiyetin yok olacağını çünkü taklidin bizden, kültürümüzden, dünyamızdan bir şeyler götürerek kendimize yabancılaşp, tarihin etnografik malzemesi durumuna gelebileceğimizi ileri sürmektedir (Tozlu,2013:322).

Bu bakış açısı ilk bakışta anlaşılmaz gibi gelmektedir çünkü birçoğumuzun anladığı gibi kültürü kaybetmek sadece geçmişle bağları koparmak değildir. Tozlu’ya göre kültürü kaybetmek geleceği de kaybetmektir çünkü her kültür içinde barındırdığı insanlara kendine has bir bakış açısı, farklı bir dünya ve yaşayış tarzı sunarak onlara güçlü bir düşünce usûlü kazandırır. Kültür bunu dille, kavramlarla, sanat eserleriyle

sağlar çünkü temelde iki önemli belirleyici olan insanın soyutlama gücüne ve toplum hayatına dayanır ve böylece kültür asırların birikimini ve var oluşunu ifade eder (Tozlu,2013:323). Böylesi bir bakış açısına sahip olmayan düşünürler sadece Batıdan devşirilen kavramlar ve paradigmalara yetinerek kültürü basite indirgeyerek içini boşaltmaktadırlar. Bu şekilde kavramsal olarak bir anlam teşkil etmeyen sözcükler doğal olarak zihinlerde de bir tasavvur inşa etmeyi engellemekte ve düşünce becerisi işe koşulamamaktadır.

Bununla birlikte Tozlu'ya göre Batılı sosyologlar kültürü daha ziyade insanın var ettiği, oluşturduğu, ihtiyaçlarına göre meydana getirdiği bir dünya olarak görürler ve kültür sosyal bir miras olarak kavranır ve bu bir gerçektir ama gerçeğin bütünü değildir. Bu bağlamda Tozlu;

İnsanın kendisini ve dış dünyayı algılayışı, değerlendirişi akıl işi olduğu kadar bir inanç işidir de. Yani kültürün kökeninde, onu yapan, yoğuran ve bir medeniyete dönüştüren, özellikle İslâmî anlayışta, insanın, Müslümanın değiştiremeyeceği vahye dayalı ilkeler vardır. Müslümanlar kendilerini ve çevrelerini, tabiatı değerlendirirken bunlara dayanırlar. Kaldı ki kültür büyük ölçüde değer yargılarıyla ilgilidir. Bunlar da her topluma, hatta her insana göre değişebilmektedir. Bu açıdan Batılı sosyoloji literatüründe din de topluma dayalıdır, dolayısıyla kültürün bir parçasıdır. Ve bu açıdan insanın yapıp-etmelerinin bir ürünüdür. Halbuki İslâmiyet bütün kültüre damgasını vurur ve vahye dayanır. Burada temel toplumsal yapıların ve bunların dayandığı anlayışların niteliği de açıkça farklılaşır ve farklı otoritelere dayanır, Tevhid, İslâmî anlayışın temeli olduğu için dayanağı Allah'tır. En büyük otorite Allah'tır. Tüm toplumsal, bu otoriteye göre şekillenir. Bu, parçalanmayı değil, uyumu, birliği getirir. Haliyle birliği, bütünlüğü sağlayıcı otoriteye bağlılık kendiliğindedir ve inanılarak yapılır. Laik sistemlerde her türlü otorite güce dayalıdır. Kanunlara uyum, güçle, çeşitli yaptırımlarla sağlanır. Bu husus, milletlerarası alanda ise daha bir görünür, daha bir belirleyici ilke haline bürünür. Ve güç, kuvvet bu kültürün, bunun dibindeki anlayışın temel dayanağı olarak tecelli eder (Tozlu,2013: 324).

Kendi dünyamızda kültürü bu şekilde algılamak ve tanımlamak zorundayız aksi halde yaşamın gerçek manasını kavrayamaz ve kocaman bir belirsizlik girdabında kaybolup gitmeye mahkûm oluruz. Çünkü Tozlu'ya göre hayata anlam veren kültürdür

ve anlamın kaybolduğu, geçersiz kılındığı dünyalarda hayattan eser olamaz (Tozlu,2013: 326).

Kültür güçlü bir zemine sahip, kendi içerisinde tutarlı ve saygı duyulan ve benimsenen bir olgu olarak düşünölmelidir. Aksi halde Tozlu'ya göre zemini kaygan, kavramları oturmamış, geleneği kırılmış, reddedilmiş bir düşünce ve his dünyasında düşünme ortamı ortadan kalkar. Düşünmenin olmadığı bir yerde de felsefe yapılamaz çünkü felsefenin gündemini bulunduğu çağdaki, dünyadaki, içerisinde var olduğu kültürün problemleri oluşturur (Tozlu,2013: 327).

Tüm bunlardan hareketle denilebilir ki kültür olgusu hem kavramsal olarak hem de anlamsal olarak içerisinde barındırmış olduğu olay ve olgular çerçevesinde her topluma hatta her bireye göre farklılıklar arz etmektedir. Bugün ölkemizde düşünce sisteminin rahmi olarak kültürün böylesi bir kendine haslığı görmezden geldiği kendisini oluşturan İslami paradigma ve ilkeler göz ardı edildiği ve sadece Batılı anlayışın kabul gördüğu üzere sadece maddi bir insan ürünü olarak ele alınıp değerlendirildiği sürece fikir üretme konusunda hep eksik kalacak ya da şüphesiz bir gün yok olacaktır. Bu bağlamda bize düşen felsefenin dolayısıyla da düşüncenin ana vatanı olan kültürün köşe taşları olan vahiy ve tarihsel birikim göz ardı edilmemesi gerektiğini idrak edebilmektir.

4.1.3. Felsefe ve Dil İlişkisi

Felsefe yapmak akıl yoluyla müşahede ettiklerimize dil elbisesi giydirip onlara vücut verebilmektir. Herkes birçok konuda tecrübe ettiklerinden yola çıkarak bir paradigma oluşturur ve bu paradigmayı düşünce biçimleriyle sürekli bir şekilde yapılandırır. Yaşamın tüm boyutlarıyla ilgili olan bu sahip olunan bakış açılarını sistemli bir şekilde ifade edebilme becerilerinin yetkinliği seviyesince sağlam bir felsefe oluşturulabilir. Bu bağlamda Tozlu dilin felsefenin omurgası olduğunu ve onun varlık ile düşünce arasında bir köprü görevi üstlendiğine dikkat çekmektedir. Ona göre hâlihazırda felsefenin tatmin edici olamayışının sebebi kullanmış olduğu dilin metafiziğe yapılan göndermelerde yetersiz oluşudur ve eğer bu çıkmazı aşmak istiyorsak gerekirse yeni bir felsefe dili oluşturulmalıdır (Tozlu, 2013: 329). Gerçekten de günümüzde ihtiyaç duyulan şey tam da budur; düşünceyi üretecek ortak kavramlar ve bu kavramların kapsayıcılığının geçerliliğinin olması.

Dil aynı zamanda kullanıldığı toplumun tarihini, kültürünü ve tüm diğer var ediş öğelerini içinde barındırarak ait olduğu toplumun dinamiklerinin nesiller boyu ayakta kalmasını sağlamaktadır. Bu olmazsa olmaz kaide insanların ilk başta düşünce biçimleriyle sağlanabilir. Dilin asil görevi ise düşünce sürecini ortak bir zemine taşımaktır. Tozlu'ya göre bu birleştirici ve bütünleştirici zeminin sembolü dildir ve dil kullanıcılarının yaşamlarında eşsiz ve farklı kullanımlara sahiptir. Ona göre dil kültüre bağlı olarak doğal seyri içerisinde değişime uğramalıdır, özellikle Cumhuriyet döneminde ülkemizde olduğu gibi zorlama müdahalelerle yapılan tasfiyeler sağlıklı neticeler vermezler (Tozlu, 2013: 331).

Bu durum en nihayetinde felsefe yapabilmek adına var olan kavramların yanlış kullanımına sebep olabilmektedir. Tozlu' ya göre dili gelişigüzel bir şekilde anlam dağarcığını daraltarak, kısırlaştırarak düşüncenin ifade gücü kısıtlanmakta ve dili felsefe ve bilim yapma kabiliyetinden mahrum etmektedir (Tozlu, 2013: 335). Düşünceyi sistematik bir şekilde var etmek ve bir sonraki düşünörlere hareket noktası olarak miras bırakmak adına ortak bir tasavvur oluşturma ve düşüncenin bütünlük arz etmesi adına bu ortak anlayışın oluşması sürecinde dilin kullanımını önemli bir rol üstlenmektedir. Ayrıca ortak olgu ve kavramların tarihsel süreç içerisinde kazanmış oldukları anlamsal birikim de göz ardı edilmemelidir.

Dili sadeleştirme ve arındırma adı altında ait olduğu tarih, kültür ve gelenekten mahrum etmek o dili konuşan insanları hem kendilerine hem de dünyaya karşı cahilleştirmekten başka hiçbir anlama gelmemektedir. Çünkü dil düşünmeye ve dolayısıyla da felsefe yapmaya yarayan bir melekedir. Bu melekedен mahrum olan bir toplum kendisini kendine has bir felsefe ile nasıl inşa edebilir? Tozlu'ya göre dil felsefi açıdan elzemdir ve aynı zamanda dil bir gelenek içerisinde geliştirilir. Böylesi bir dil oturmuş, doğru bir şekilde kullanılabilir, zengin anlam çeşitliliğine, tarihe ve geleneğe sahiptir (Tozlu, 2013: 336).

Tüm bu özelliklerle bezenmiş bir dil her şeyden önce insanın kendini tanımasını ve ait olduğu geleneğe göre kendisini şekillendirmesini sağlar. Aksi halde böylesi bir dile hâkim olamayan birey hem kendisine hem de ait olduğu topluma aykırı davranır ve en nihayetinde yok olup gider. Bunun için öncelikli olarak dili içerisinde şekillenmiş olduğu gelenek bağlamında ele almalı ve bu şekilde nesillere aktarmalıyız. İşte o zaman dil ve onu var eden toplum uzlaşarak daha ileriye doğru hareket eder.

Son yüzyıl boyunca hedeflemiş olduğumuz muasır medeniyetler seviyesine ulaşamamızın en temel sebebi de kullanmış olduğumuz dile hâkim olamayışımız ve onu ait olduğu gelenekten soyutlamak için var gücümüzle çalışıyor olmamızdır. Tozlu'ya göre ülkemizdeki problemin kaynağını bu gelenek karşıtlığı oluşturmaktadır. Ona göre düşünce sistemimizin kökleri üzerine özgün bir bakış açısı ve pratiği yoktur bu yüzden bizlere düşen böylesine bir bağ kurmaktır. Bu bağ bizlere bilimi, sanatı, felsefeyi kurabilir ve dil üzerinde derin bilgi sahibi olabiliriz ve bu bizi en nihayetinde özgünlüğe ulaştırır (Tozlu, 2013: 337).

Özgünlüğü yakalamak bize ait olan ve hem var edip hem de nihayetinde bizi var eden bir düşünce ve dil ortaklığından mahrum oluşumuzun sonucunda tarih sahnesinde baş kahramanlıktan figüranlığa doğru bir rol değişimine mecburiyetinden kendimizi alamayız. Bunu önlemenin en önemli adımı geleneklerimize karşı çıkmamak bizi geride bırakan şeyin geleneklerimiz değil tam aksine geleneklerimizi unutup kendimizi başkalaştırmak olduğunu unutmamalıyız. Hareket noktamız düşünce sistemimizin kökleri üzerine özgün bir bakış açısı ve pratiği inşa etmek ve kendi dilimizi kullanarak düşünce ve pratik arasında güçlü bir bağ kurmak olmalıdır.

4.2. Türk Felsefesi Üzerine

Felsefe düşünce üzerine inşa edilen sistematik bir yol haritasıdır ve her bilimsel, sosyal ve kültürel yapı düşünce ırmağından beslenerek belirli bir doyunluğa ulaşmaya çalışır. Tozlu'ya göre böylesi bir düşünce sürecini inceleyerek, araştırarak, kılı kırk yararak şekillendirmeli, bu adımdan sonra ortaya çıkan fikirlere inanmalı, kabul yahut reddetmeliyiz. Ona göre düşünme, zihnin sağlıklı, tarafsız ve sistemli bir çabasıdır ve bir probleme yöneldiğinde bilimi, insana yöneldiğinde ise felsefeyi kurar. Böylesi bir süreç bilgilenmeyi oluşturur ve bu da tasavvur işidir. Tozlu felsefi eylemin insanda düşüncenin eylemiyle derinlik kazandığını ve tasavvurlarımızın önemli bir rol üstlendiğini ifade eder ve düşüncenin yönünü, davranışlarımızı doğru -yahut- yanlış uygulamaları, tasavvurlarımızın oluşturduğunu ifade eder (Tozlu, 2014: 208).

Bireyler sahip oldukları dünya tasavvuru sayesinde önce kendilerini sonra yaratıcıyı anlamaya çalışır ve yaratılan tüm diğer varlıklarla münasebetlerini şekillendirirler. Tozlu'ya göre bu şekilde bilgiyi, ona dayalı dünyayı, felsefeyi inşa ederiz ve bu süreçte başkalarının tasavvurlarının sonuçlarından faydalanmakla, onlara açık olmakla birlikte kendi tasavvurlarımızı merkezimize koyarak özgün bir felsefeyi

kurabiliriz. Ona göre böylesi bir bakış açısı analizi, sorgulamayı, eleştiriyi kuran belirli ölçülere dayalı felsefi bir düşünceyi besler ve geliştirir ve bunun tarihiliğinin bir ifadesi olan felsefenin de içinde yapılageldiği, akıp geldiği felsefi geleneği kurar (Tozlu, 2014: 209). Böylesine geniş ve açık bir tasavvura sahip olmak ve onu sürekli olarak geliştirmek insanı ve toplumu yaşatacak olan zemini sağlamlaştırır. Bununla birlikte Tozlu'ya göre bizim en temel sorunumuz ve çıkmamız özgün bir tasavvura sahip olamayışımız geçmişe ve geleneklerimize sırtımızı dönmüş olmamızdır.

Bu bağlamda kendi tarihimize baktığımızda düşünce ve tefekkür kavramlarının layıkıyla ele alınmış olduğu ve insanın, tabiatın, yatanın ve yaratılanın tüm varlıkların derinlemesine ele alındığı devirlerin, bu devirlerde gelen önemli, özgün düşünürlerin olduğu görülür. Hem bu devirler hem de ürettiği düşünürler diğer kültürlerde olduğu gibi ne baskıcı yapılarla ne düşünceyi sınırlandırıcı mekanizmalarla karşılaşır. Aksine hür tefekkür yolunda teşvik edilirler (Tozlu, 2014, 205).

İnsanların kullandıkları dil her ne kadar yaşam için önemli bir mihenk taşı olarak algılanmıyor olsa da aslında dil gücü itibarıyla etkindir. Tozlu güçlü bir dili ve bu dille biriktirilmiş düşünce yapılarının oluşturulmadığı toplumlarda felsefe inşa etmenin çok kolay olmayacağını vurgular. Çünkü anlamının ve derinliğe nüfuz etmenin yegâne yol dildir. (Tozlu, 2014:210). Dil olgular ve olaylar arasındaki sebep sonuç ilişkisini net bir şekilde anlamamızı ve zihinsel haritalarımız arasındaki geçişlerin sağlam olmasını ve bu şekilde yaşananların daha iyi idrak edilmesini sağlayan en önemli öğedir. Bir nevi çimento görevi üstlenen dilin gücü nispetinde sağlam düşünce dünyasına sahip olabiliriz.

Felsefe inşa etme konusunda güçlü bir dile sahip olmanın yanı sıra içerisinde yaşanan kültürün de son derece önemli bir etkisi vardır. Çünkü kültür Tozlu'ya göre insanın soyut düşünme gücüne ve çevreye, bulunduğu çevredeki malzemeye dayanmaktadır ve bu, tabiattan ayrı olarak insanın var ettiği kendine mahsus bir çevredir ki bu yüzden kültürlerin özgünlüğü tabiidir. (Tozlu, 2014:210). Kültür varlık dünyasının sınırlarını çizen ve insanı özgür kılan en değerli olgudur. Burada bahsedilen özgürlük sınırları olmayan ya da mensuplarına arzularını en uç noktasına kadar yaşatan sonsuz bir yapı değildir. Tam aksine insanı diğerlerinden ayıran ve kendi benliğini ve varlığını kurabilmesini sağlayabilecek bir ortamı var eden bir özgürlüktür. İşte kültürün

özgünlüğüdür ki böylesi bir özgürlüğü olanaklı kılarak var olma sürecinin zeminini oluşturmaktadır. Bu zemin asla bireylerden bağımsız ve bireylerin arzu, ihtiyaç ve isteklerinden bağımsız değildir tam aksine dinamik ve birbirlerini etkileyen iki değişken olarak ele alınmalıdır.

Her kültür tıpkı dille etkileşime girdiği gibi kendisini oluşturan inşa eden bireylerde sürekli bir şekilde karşılıklı olarak etkileşimde bulunmakta ve bu süreç sonunda hem bireye hem kültüre özgü düşünce sistemleri oluşmaktadır. İşte bu yüzden ki özgün bir felsefenin oluşması var olduğu kültürün değerlerini temsil edebildiği ölçüdedir. Bu bağlamda bahsi geçen özgünlük, salt kendi sahip olduklarına odaklanmak ve diğer kültür ve düşünce türlerini yok saymak değil, tam aksine ötekilerle de etkileşime girerek daha açık bir ufka ve evrensele ulaşma gayretinde olmaktır. Tozlu her felsefi geleneğin ve sistemin kendine has olduğunu, taklit edilemez olduğunu lakin diğer felsefi geleneklerle de ilişkiler içinde olduğunu vurgular. Bu ilişkilerle diğerleri, anlaşılır, kavranır ve onlardan alınanlarla özgün felsefi ocak tutuşturulur (Tozlu, 2014: 211). Kültürün yanı sıra sahip olunan değerlerde özgün bir felsefe kurma sürecinde oldukça etkilidir. Referans olarak kullanılan değerler bir felsefenin en önemli yapı taşlarıdır ve bu yapı taşları, içinde yaşanılan tarihi zamana, sosyal olaylara ve kültürel normlara bağımlıdır. Birbirinden ayrı ve hatta birbiriyle çelişen değerler bir araya getirilerek sağlam bir felsefe oluşturulamaz. Bu konuda Tozlu, son yüzyılda felsefenin mahkûm edildiği mantığın mutlaklaştığı yapıyı haklı ve gerçek argümanlarla sarsıp, yerine daha makul bir değerler sistemi ikame etmenin zaruretine inanır. Bunun için felsefenin, filozofların, düşünürlerin önemli roller üstlenmeleri gerektiğini ifade eder (Tozlu, 2014: 212).

Tozlu sağlam bir Türk felsefesinin kurulabilmesi için üç köklü gelenek olan din, bilim ve sanatın sıcak ilişkiler içinde olmasına dikkat çeker. Bunun için de Cumhuriyet dönemindeki dine karşı takınılan soğuk tavrın biraz daha makul bir zemine, anlayışa çekilmesini vurgular (Tozlu, 2014:213). Bizde din ve din adamları Batılı anlayışın algıladığı şekilde bilim ve ilerlemeye karşı bir tutum sergilememiş tam aksine önce insanı, akabinde toplumu var etmeyi şahsiyetli kılmaya sonra da bu doğrultuda tarihte cereyan etmiş müspet gelişmelerden örnekler vererek bizleri sürekli olarak araştırmaya, öğrenmeye, tefekkür etmeye teşvik etmiştir. Neticede tüm bunları işe koşup amele ve amelde samimi bir yaklaşım sergilemeye yönlendirmiştir. Bu dini gelenek aslında bir

mihenk taşı olarak görülmeli ve Batının aksine bize bir sıçrama noktası tayin ettiği idrak edilmelidir. Bununla birlikte yaptığımız davranışlarda her daim güzeli tercih etmemiz ve bu doğrultuda sanatı ve estetiği ön plana çıkardığımız gerçeğinde inancımızın payı gözden kaçırılmamalıdır.

Tüm bu söylenenlerden hareketle denilebilir ki felsefe ve felsefe yapma konusu ele alınırken Batılı kaynaklardan hareketle bizi var eden gelenekler çiğnenmemeli tam aksine bu noktalar kapsamlı ve ayrıntılı bir şekilde irdelenerek düşünce sistemimiz bunun üzerine inşa edilmelidir. Unutulmamalıdır ki Batının kendilerine kilise tarafından dayatmış olan din, gelenek ve sanat anlayışı bir abesler mahşeriydi. Bu yüzden onların böyle bir dini ekarte ederek kendilerini yeniden var eden sistemlerini kurmuş olmaları, aslında hürmet edilecek, övgüye değer bir tutumdur. Lakin aynı paradigmayı Batının tam aksine bireyi, toplumu ve sanatı yegâne öncelik sayan İslam geleneğine uygulamaya çalışmak ve bu konuda ısrarcı olmak havanda su dövmekten başka bir şey olmayacaktır ve olmamıştır da. Buradan hareketle tüm bu anlam düşünce ve eylem karmaşası içerisinde bize düşenin ne olduğunu irdelemeye çalışacağız.

4.3. Evrensel Felsefeye İlişkin Yerimiz Üzerine

İçerisinde yaşadığımız bilgi ve iletişim çağı dünyanın herhangi bir yerinde ortaya çıkan yeni ve özgün bir düşüncenin hızlı bir şekilde yayılıp tüm insanların o düşünce hakkında kolayca haberdar olmasını sağlamaktadır. Bu hızlı ve kolay ulaşılabilir iletişim ağının varlığı dünyaya kendimizi daha iyi bir şekilde tanıtabilme fırsatı sunmaktadır. Ancak günümüzde bu iletişim ağı çoğu kere yanlış yönlendirmelere ve yanlış anlaşılmalara yol açacak bir şekilde kullanılmaktadır. Özellikle kendi ülkemizde bizi temsil edebileceğini varsaydığımız düşünürlerimiz kendi tarih, kültür ve medeniyetlerinden uzaklaştıkça ve onu olumsuz yıkıcı bir tutumla eleştirdikçe modern olacağımızı düşünmekte ve hem yazılarında hem de konuşmalarında bunu vurgulamaktadırlar. Tozlu' ya göre böylesi bir tutumun dayanaklarının, kalıplarının, öneri ve referanslarının Batı felsefesine dayalı olduğunu ve bu şekilde bir Türk felsefesinin özgün olarak kendini kurabileceğinin imkânı yoktur. Ona göre bugün bizim taklit-aktarma yerine bahsedilen dış dünyayı anlayıp özümseyebilecek, bunu kendi dünyasında üretebilecek hâkim bir figüre, filozofa ihtiyacımız vardır ve böyle bir figür

olmadıkça da derin bir soluk getirebilecek bir felsefe, kendisi olan bir felsefe kuramayız (Tozlu, 2014:215).

Ülkemizde Cumhuriyetle birlikte Türk aydınları ortaya çıkan yenedünyada kendilerine bir yer bulabilmek adına, Batı'nın öngörmüş olduğu yeni toplum düzenini ve paradigmasını kendi süzgeçlerinden geçirerek, iyiye, güzele yönelmeleri yerine toptan Batıyı benimsemeleri felaket çapında yıkımlara sebebiyet vermiştir. Tozlu'ya göre bu yeni Cumhuriyet rejimi aslında akıl ve bilime dayanmakta ve bunları iç bünyede yapıcı, tahlil edici, yeniden kurucu dinamizmi sağlayıcı öğeler olarak değerlendirmektedir. Ona göre cumhuriyetin ilk dönemlerinde bu başarılıdır lakin ilerleyen dönemlerde bize özgü modeller üretilmemiş tam aksine alıma, taklide göre bir rota çizilmiştir (Tozlu, 2014:224). Böyle bir tavır ise eğitim felsefemizi, eğitim sistemimizi ve ona bağlı olan tüm yapımızı güdük kılmıştır.

Tozlu'ya göre Türk eğitim sisteminin üzerine oturduğu temel bir felsefesinin olmamasının yegâne sebepleri felsefenin ve eğitimin bir geleneğinin olmamasıdır. Ona göre bu gelenek hem milli olmalıdır hem de modernizmin istenilen şekle sokma yolundaki devlet ve aydın tavırlarıyla mücadele ederek sistematik bir felsefe kurmaya dönük olmalıdır fakat ülkemizde bu böyle olmamış bütün çabalar Batılılaşma ve modernleşmeye ulaşma isteğinden öteye geçmemiştir (Tozlu, 2014:225). Düşünürlerimiz ve aydınlarımız gerçeğin analizini yaparak var olanı doğru bir şekilde anlamlandıramadıkları gibi, olması gerekeni de tam olarak idrak edemedikleri için kendilerince bir doğru tasavvuru geliştirip onu ölçü kabul ederler. Bu da onları toplum gerçeğinin dışına atar.

Tüm bunlardan hareketle içerisinde bulunmuş olduğunuz bu çıkmazdan kurtulmanın en sağlıklı yolu son yüzyılda tüm dünyada ve ülkemizde etkili olan modernizmin doğru bir şekilde anlaşılması olacaktır. Tozlu'ya göre modernizmi çevrimsel olarak değil üretime dönük ele almalıyız ve böylece bulunulan zemin, kültür, dünya ve bütün bunların değerleri belirleyici olacaktır. Böylesi bir bakış açısı bizi önce kendi yurdumuzda sonra da içerisinde bulunduğumuz coğrafyada etkili kılacaktır, bunun içinde diri, canlı, kendisi olan bir insanın inşası kültürel bir zemine bir değerler dünyasına ve inançlar öbeğine bağlı kalınarak oluşturulmak zorundadır (Tozlu, 2014:225). Modernizmi işe koşarken ya da bir ülkü olarak belirlerken onun dış

görüntüsünü yani kabuğunu değil üretime, yapmaya zamanı yakalamaya dönüklüğünü benimsemeli ve bunu kendimize şiar edinmeliyiz. Bunu derinliğine idrak etmeliyiz. Aksi halde bugüne kadar ne olduysa bugünden sonra da aynısı olacaktır. Çünkü bir sorunu ve problemi çözerken onu sorun haline getiren aynı bakış açısı asla işe yaramayacaktır.

Tüm bu ifade edilenlerden sonra denilebilir ki Türk aydını kendisine ait özgün bir felsefe kurmak yükümlülüğünü göz ardı etmemeli, kendi dışındaki dünyayı anlayıp özümseyerek taklidi bir kenara bırakmalıdır. Cumhuriyetin ilk yıllarında olduğu üzere düşünce sistemini akıl ve bilime dayandırmalı ama asla irrasyonel güçlerin varlığını inkar etmemeli. Ve tüm bunları içyapıyı güçlendirecek onu doğru bir şekilde analiz edecek ve dinamik bir yeniden inşa sürecine sokabilecek şekilde kullanabilmelidir. Aydınlarımız bu süreci şekillendirirken bir geleneklerinin olduğunu gözden kaçırmamalı, bu geleneğin milli unsurlarını, inşa sürecini ayakta tutacak sütunlar olarak ele alması gerektiğinin şuurunda olmalı ve modern anlayışın insanı istendik bir şekilde sokma hamlesiyle mücadele etmelidir. Tüm bu çabalardan sonra, bizleri hem öz vatanımızda hem de bu coğrafyada etkili kılacak diri, canlı ve özellikle kendisi olan insanı var etme süreci başlayacak. Nihayet bir yeni medeniyetin kuruluşuyla sonuçlanacaktır.

BÖLÜM V

TOZLU'nun EĞİTİM ve EĞİTİM FELSEFESİ ANLAYIŞI

5.1.Tozlu'nun İnsan Anlayışı

İnsan var olduğu ilk günden beri tüm kabile, toplum, kültür ve medeniyetler tarihinde zaman zaman toplumsal hayatın bir ögesi olarak kimi zaman da tüm yaradılışın yegâne sebebi olarak ele alınagelmiştir. Var olan bütün düşünce, sanat, edebiyat ve siyaset müesseseleri insanı bir şekilde konu edinmiş ve onu üzerine inşa ettiği sisteme bir şekilde entegre etmek için uğraş vermiştir. Bununla birlikte hem doğu hem de Batı dünyaları insanı ele alış şekli bakımından farklılıklar arz etmektedir. Tozlu'ya göre Batı felsefesi insanı bir yönüyle ele almış onu hep aklilik, tecrübecilik temelinde düşünmüş, manevi yapılarını, aşkın boyutlarını görmezden gelmiş ve doğal olarak onu maddi bir dünyanın mahsulü saymıştır (Tozlu, 2003: 24). Böylesi bir bakış açısıyla ele alınan, tasvir edilen ve yetiştirilen insan da modern dünyanın maddi istek ve arzuları doğrultusunda var edilmiştir.

Bununla birlikte İslam düşüncesinde insana ait olan ruhi yapı ve gönül dünyası öne çıkarılmış ve insan başı sonu belirsiz bir varlık değil, bir görevi icra etmek için yaratılan, sorumluluk sahibi bir varlık olarak kabul edilmiştir. Tozlu, insanı biraz daha dini boyutuyla ele alarak Tanrının insanı bu dünyadaki imtihanından sonra arınmış olarak huzuruna çıkması gerektiğini bu süreçte iyi ile kötüyü ayırt ederek hem bu dünyayı hem de öteki dünyayı hesaba katması gerektiğini ileri sürmektedir (Tozlu, 2003: 26). İnsanın sadece maddi dünyaya değil, aynı zamanda manevi dünyaya da ait olduğunun bilinmesi ve insanın neliği hakkında bu bakış açısıyla yola çıkılması gerektiği dikkate değer bir fikir olarak önümüze çıkmaktadır.

İnsanın ne olduğu sorusuna cevap verdikten sonra, karşımıza çıkan ikinci kavram insanın tabiatı meselesidir ve bu tabiatın neleri içerdiği konusudur. Tozlu'ya göre insan tabiatının ne salt iyi ne de salt kötü olduğu düşüncesi önemlidir ve tabiatı üzerine gelişigüzel ön yargılarla yola çıkmak yerine, daha sağlıklı bir bakış açısına sahip olunmalı ve insan geniş bir perspektifle ele alınmalıdır (Tozlu, 2003:191). Bugün karşımıza çıkan problemlerin temel kaynağı da insanı tek boyutuyla ele almak onun manevi ihtiyaçlarını ve boyutunu yok saymaktır. Oysa insan kendi başına kocaman bir

kainattır ve insanı anlamak aslında hem yaratıcıyı hem de evreni anlamakla eşit sayılır. İnsanın tabiatı, her şeyin tabiatıdır aslında.

İnsan tabiatı Tozlu'ya göre yapıcılık ve icatçılık, bilme isteği gibi temel kavramlarla düşünülmelidir. Bu kavramlar ele alınırken insanı dünyaya hapsedmek mekanist bir dünya görüşüne dayalı indirgemeci bir tutumla insanı ele almak bizi bir trajediye götürür. Böyle bir insan hem kendini hem de çevresini yok etmeyle baş başa kalır (Tozlu, 2003:193-194). Modern insanın yaşadığı krizlerin temelinde de bu mekanist dünya görüşü yatmaktadır. Bütün referansı bu dünyada sahip oldukları ya da olamadıkları olan bir insanın, ahlaki ve etik değerlere önem vermesi ve yaşadığı krizleri çözmesi mümkün değildir. Böylesine bir var oluş algısına sahip olan düşünce sistemi ve bunun hayata geçişini sağlayan insan yetiştirme uygulamaları da bu doğrultuda şekillenmekte haliyle başarılı olamamaktadır.

5.2.Tozlu'nun Cemiyet Anlayışı

Cemiyet kavramı belirli bir bölge üzerinde birlikte yaşayan ve ortak çıkarlarını sağlamak için iş birliği yapan insanların bir araya gelerek oluşturdukları sosyal yapı olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım toprak bütünlüğü, ortak bir ülkü çerçevesinde yapılmış bir tanımdır. Bunula birlikte cemiyetin tam olarak ne ifade ettiği konusu günümüzde bile tartışma konusudur. Bu bağlamda Tozlu cemiyeti tarif ederken onların dayanak noktası olarak gördükleri değerler etrafınca bir değerlendirme yaparak toplumun öncelenen değerlerinin ne olduğunu göz önünde bulundurmak gerektiğini vurgular (Tozlu, 2016a:542). Bu değerler tarih boyunca farklı kaynaklardan beslenerek değişik biçimlerde kendisini göstermekte ve bu doğrultuda insanı ve dolayısıyla da hayatı şekillendirmektedir.

Tozlu'ya göre günümüz toplumları geçmişte olduğu üzere yüz yüze iletişimin olduğu, belirli normların olduğu cemaatçi toplumlardan ziyade iş bölümü gelişmiş, bilgilenme ve haber ağının toplumun özünü oluşturduğu bilgi temeline göre örgütlenmiş kurumlardan oluşan sanayi toplumu şeklini almıştır (Tozlu, 2016a:580). Yakın ilişkiler ağı şeklinde insanların birbirleriyle dostane bir tavırla etkileşime girdiği ve karşılaşılan problemlerin ahlakilik ve çözüm odaklı bir şekilde ele alınmaya çalışıldığı bir toplum anlayışından menfaat ve çıkarın öncelenerek güçlü olanın haklı olduğu bir anlayışın

zemininde var edilmeye çalışılan modern toplum algısı içerisinde birçok problemi barındırmaktadır.

Tozlu'ya göre günümüzde siyasi güç ve sermaye sahipleri güç odaklı olmaktadır ve hatta halkın oyları bir şekilde bu güç ve iktidarı elinde tutanlar tarafından alınıp satılan bir şekle bürünmüştür (Tozlu, 2016a:583). Böylesi bir algı ve güç edinme mücadelesi doğal olarak toplumsal dinamikleri de yerinden sarsmakta ve bireylerin artık çıkarları doğrultusunda yaşamlarını idame ettirmeye yönlendirilmesini tetiklemektedir. Bu şartlar altında toplumun değer yargıları evrilerek ideal olandan uzaklaşmakta ve sığ bir algı çerçevesinde şekillendirilmektedir.

Tozlu'ya göre yukarıda bahsetmiş olduğumuz bu gerçekler sağlıklı bir gelişmeyi bulanıklaştırarak insanı gerçek konumundan uzaklaştırmakta ve amaç yoksunluğuna mahkûm ederek irfan ve aşk değerleri toplumdaki uzaklaştırılmaktadır (Tozlu, 2016a:586). İnsani değerlerin bu şekilde yok sayıldığı, gerçek bir ülkünün olmadığı bir toplumda bireyleri bir arada tutacak ve onları cemiyetin aktif bir katılımcısı kılacak hiçbir itici güç barınmayacaktır. Bu şekilde menfaatlerinden ötesini algılayamayan ve diğerleri için daha iyiyi arzulamayan yığınlar şeklinde tezahür eden modern toplum ve onun silik karakterli bireyleri gerçeğin ve hakkın bilgisini ne yazık ki ıskalayarak mutsuz olacaklardır.

Bu bağlamda Tozlu'ya göre modern toplum, kapitalin büyümesi, sömürü, fakirlik ve korku üzerine kurulmuş böylece bahsi geçen sağlıklı bireyleri yetiştirme konusunda yeterli olmamıştır (Tozlu, 2003:216). Kapitalizmin en temel hedefi olan sömürü aslında şimdiye kadar üzerinde durmuş olduğumuz insani boyutların gözden kaçırılması ve eğitim işinin insanın şahsiyetli ve duyarlı bir birey olması konusundaki hedefinin ıskalamasının en açık tezahürüdür.

5.3.Tozlu'nun Devlet Anlayışı

Devletin ne olduğu ve nasıl ele alınması gerektiği önemli bir meseledir. Tozlu'ya göre insan akıllı bir varlıktır ve kendisini ve çevresini bu gücüyle anlar ve nihayetinde haklarının ne olduğunu analiz eder. Ona göre insanın haklarını adaletli bir şekilde sağlayabilecek tek kurum devlettir ve devlet insanı hakları çerçevesinde geliştirmeli, çeşitli gerekçelerle onu sınırlamamalıdır (Tozlu, 2014:529). Bu doğrultuda denilebilir ki devlet, insanı, insan yapan tüm hak ve özgürlükleri adaletli bir şekilde

dağıtan ve hakların sürdürülebilir olmasını teminat altına alan bir kurumdur. Böylesi bir kurumun kendi içerisinde olmazsa olmaz öğeleri mevcuttur.

Tozlu'ya göre tarihin derinliklerinden gelerek milletin ruhuna işlenmiş olan toprak devletin en önemli olmazsa olmazıdır (Tozlu, 2016a:630). Çünkü herhangi bir toprak parçası devlet için daha doğrusu devletin asıl sahibi olan millet için hiçbir anlam ifade etmez. Bir toprak uğruna can veren şehitlerin, üzerine göz yaşı döken anaların ve her damla teriyle onu bereketli kılan babaların emekleri ile anlam kazanır. Bu yüzdendir ki devleti kadim kılan üzerine inşa edildiği toprağın biriktirmiş olduğu anlam dünyasıdır.

Bununla birlikte din de devlet için önemli bir öğedir. Tozlu'ya göre din birlik, beraberlik, merhamet ve güç kaynağı olduğundan dolayı toplum ve devletin çimentosunu oluşturmaktadır (Tozlu, 2016a:631). Bireyi topluma, toplumu ise millete dönüştürme sürecinde önemli bir işlev gören din olgusu hem maddi hem de manevi dünyayı göz önünde bulundurarak devletin sağlam bir zeminde kök salmasını sağlamaktadır. Batı toplumlarındaki gibi kişisel ayrıcalıklı olma anlamında kullanılan ve uygulanan din olgusu Doğu toplumlarında böyle bir anlam içermemektedir. Bu şekilde ortak bir ideal etrafında bireyleri bir araya getirmeyi amaçlayan İslam dini de devlet olgusunu güçlendirmektedir.

Tozlu tüm bu açıklamalardan sonra devletin sahip olduğu gücü zulüm etmeden hayatı bir düzen ve nizam içerisinde sürdürme çabası olarak görülmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Tozlu, 2016a:634). Devlet sahip olduğu gücü zalimin zulmüne ortak olmak ya da onu meşrulaştırmak için kanunlar koymak gibi bir mekanizmaya dönüştürülmemelidir. Tam aksine devlet sahip olduğu egemenlik ve otorite olma özellikleriyle dili, inancı bir olan milletine sahip çıkarak ona daha iyi bir yaşam ve gelecek sunabilmelidir. Çünkü bizim devlet geleneğimizde “Milleti yaşat ki, devlet yaşasın” desturu benimsenmektedir. Bu şekilde üzerinde yaşanan toprak parçasını içerisine kattığı maddi ve manevi değerlerle vatanlaştıran, insan için devlet uğruna can verilebilecek ve onun için birçok şeyden feragat edilebilecek bir anlama sahip olabilir.

5.4.Tozlu'nun Eğitim Anlayışı

Eğitim kurumu, yüzyıllardır bütün medeniyetlerde kültürün aktarılması ve toplumsal yapının güçlendirilerek devam ettirilmesi için en güçlü kurum olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda eğitim Tozlu'ya göre hayatı, medeniyeti mümkün kılan, koruyan ve geliştiren sosyal yapının temel vasıtasıdır ve bugüne kadar eğitim üzerinde yapılan tartışmaların odak noktası eğitimden ziyade ne tür bir eğitim verelim hususu olmuştur. Ona göre eğitim çok geniş bir anlama sahiptir ve dar, kısır ve ideolojik görüşlerle ele alınmamalıdır, aksine eğitim bütün boyutlarıyla düşünülmeli derinliği ve genişliği dikkate alınarak verilmelidir (Tozlu, 2014:451). Böylesi önemli bir görevi yüklenen eğitimin ideolojik bir kalıba dökülerek verilmesi pek mahzurludur ve bunun üzerine bir medeniyetin inşa edilmesi olanaksızdır. Zaten Tozlu'ya göre günümüzdeki toplumsal ve bireysel bunalımların temelini eğitim söz konusu olduğunda, eksikliklerin muhasebesinin yapılmaması, niçinler, nedenler, yeni anlayışların ortaya çıkarılmaması ve yetiştirilen insan tipinin eksiklikleri ve yetersizlikleri ortaya konularak bilgi, müfredat, amaç ve politikaların yenilenmemesidir. (Tozlu, 2014:452). Ancak böylesi bir bakış açısıyla içerisine düşmüş olduğunuz bu belirsizlik ve kendini tekrar etme durumundan kurtuluşa erer ve bize ait yepyeni bir dünya kurarak bunu geleceğe taşıyabiliriz.

Böylesi bir dünyayı var etmek için öncelikle toplum ve birey çerçevesinde bir hedef belirlemeli ve eğitimi bu hedefe taşıyacak bir araç olarak etkili bir şekilde kullanmalıyız. Burada eğitim tek başına etkili olamaz, çünkü Tozlu'ya göre eğitimi tek başına sihirli bir değnek olarak algılamak bugüne kadarki en büyük yanlışımızdır ve asıl problemimiz insan felsefemizin olmayışı, bir ideale sahip olmayışımız, adalet üzere işleyen bir sistemden uzak oluşumuz ve sürekli güçlüler tarafından evrilip çevriliyor oluşumuz dahası kim olduğunuzun farkına varamayışımızdır (Tozlu, 2014:539). Bu durum sadece bugünün problemi değil son birkaç yüzyılın problemidir. Bu bağlamda birçok aydınımız çözüm yolu aramaya çalışmış ve her biri farklı bir reçete sunmuştur. Bu çözüm yolları temelde iki noktada birleşmektedir, ilki dünyayı anlayamama, gelişmekte olan bu dünyanın anlamını, oluşumunu kavrayamama, dinamizmini teşhis edememe ve nihayetinde çağa ayak uyduramama ile sonuçlanmıştır. İkincisi ise içe dönük olanı lâıykıyla kavrayamamadır. Biz neydik ne olduk, niçin böyle bir konumdayız, bunun hesabını yapamamakla sonuçlanmıştır (Tozlu, 2014:540). Her iki

koşulda da sonuç bizim için yıkıcı, yıpratıcı olmuş ve ne yazık ki istediğimiz hedefe ulaşma konusunda büyük sıkıntılar yaşamışız. Peki tüm bunlar karşısında yapmamız gereken nedir sorusunu irdelenmesi gerekmektedir.

İçerisinde yaşadığımız dünya ne yazık ki tam olarak anlaşılammış ve kendi paradigmalarımızla yorumlanamamıştır. Tozlu'ya göre bu durumda yapılması gereken var olan dünyaya karşı farklı bir dünya kurmak, özgün bir düşünce üretmek ve doğal olarak bir felsefeye sahip olabilmektir ve böylesi bir felsefe ile eğitim ve öğretim kurmaktır. Bu bakış açısı benliği kurmayı ve şahsiyet olmayı gerektirir (Tozlu, 2014:541). Aksi düşünülduğünde kendi benliğine sahip olmayan ve güçlü bir şahsiyetten yoksun olan birey ve içinde yaşadığı köksüz ve zayıf bir toplumdaki başka hiçbir şey var olamaz. Tozlu'ya göre tam burada sorulması gereken nasıl bir insan yetiştireceğiniz sorusudur ve ona göre yanan, pişen, elmaslaşan bir şahsiyet, uyanık, dert sahibi, eylem adamı yetiştirilmelidir. (Tozlu, 2014:543). Burada bireyi sadece modern anlayıştaki gibi maddi boyutuyla değil aynı zamanda manevi boyutuyla da ele alıp onu tam bir yapı olarak değerlendirmek durumundayız. Aksi halde Tozlu'ya göre modern bakış açısı insanı bütünlüğü içinde tanımaz, onu şartlara dayalı olarak üretir ve doğal olarak bunların dışındaki şartlar da pek başarılı olamazlar. Böylesine insani herhangi temel bir özelliğe atıfta da bulunmayan, kalbe, duygulara yer vermeyen, aşkı ve ölümü görmeyen bir bakış hayatı, hayatın gerçeklerini göremez ve dolayısıyla başarılı da olamaz (Tozlu, 2014:544).

Tüm bu düşüncelerden hareketle doğru bir eğitimin nasıl olması gerektiği ve bu eğitimin nasıl bir felsefe içerisinde yönlendirilmesi gerektiği soruları karşımıza çıkmaktadır. Tozlu'ya göre doğru bir eğitim ideolojik içerikten, yönlendirme ve baskılardan keza insanı kendinden çalan bir anlayıştan uzak durmalıdır. Bununla birlikte eğitim felsefesi insanı sorumlu kılacak bir bilinçlenmeye, geleceğin analizini yapmaya ve üretimine, önemli fikir akımlarının analizine, sosyal kültürel hareketlerin tahliline, dini mücadelelerin tahliline, Kur'an ve Kuran okullarının tahliline, marifet bilgisini verecek olan tanrısal olanın, ilahi olanın hayata çekilmesine, birer otorite kaynağı olarak görülmesine dayandırılmalı ve neticede insanı sorumlu kılacak bir bilinçlenmeye götürmelidir (Tozlu, 2014:545). Bu düşüncelerden hareketle denilebilir ki hedef toplum ve hedef bireyi var etmek için yapılacak olan en doğru şey önce kendimizi iyi tanımlamak ve tanımak sonrasında ise içinde yaşadığımız dünyayı analiz ederek

keşfettiklerimiz ile sahip olduklarımızı birlikte yoğurarak özgün, maddi ve manevi bütünlüğü yakalamış bir bakış açısıyla eğitimi yapılandırabilmektedir.

5.4.1. İnsan, Toplum, Devlet ve Eğitim

Eğitim çeşitli şekillerde tanımlanır: Çağdaş, yaygın tanım olan “davranış değişikliğinden uyum sağlamaya yahut bir sistemin, ideolojinin kuruluşunda vasıtalık görevi yapmaya kadar pek çok tanım vardır. Burada karşımıza çıkan en önemli konu insanın ne olduğu ve tabiatının neleri içerdiğini anlamaktır. Çünkü eğitim meselesi insan meselesidir ve hem doğu hem Batı medeniyetleri insanları belirli bir düzlemde tanımlayarak onu belirli bir felsefeye göre inşa etmeye çalışmıştır. İnsan tabiatına ilişkin bakış açıları ve yorumlar doğal olarak eğitimi de şekillendirir ve eğitim için bir yol haritası görevi üstlenir.

Tozlu ya göre zihni inşa ederken ideolojik bir kurgu, sosyal ve siyasal herhangi bir gerekçe ya da endişelerle insan belirli tek cepheli bir şekillendirmeye tabi tutulmamalıdır ve tam aksine insanın tüm bu boyutları düşünülmeli ve ona göre eğitilmelidir (Tozlu, 2003:195). Aksi halde bugün tüm dünyada belirgin olarak görülen kendisi gibi olmayı sömürme çabaları en temel ülkü haline dönüşür ve insan davranışları kâinatı var etmek yerine, onu büyük bir yıkıma ve dolayısıyla da yok olmaya götürür. Bu çıkmazı gerçekte etkili bir şekilde nasıl çözüme kavuşturacağımız sorusu cevaplanması gereken en önemli soru olarak karşımızda durmaktadır.

İnsanlığı ve dünyayı yok olmanın eşiğine taşıyan bu sorunu çözmek için ilk başta insanı indirgemeci bir yaklaşımla ele alan modern felsefeleri gözden geçirmeliyiz. Çünkü Tozlu’ya göre modern felsefeler içeriksiz, çatışkan, gelip geçici ve salt rasyonalist bir tavrı benimsemiş olduklarından güçlü, kapsamlı, insanî ve kavrayıcı yetiştirme sistemlerine vücut verememişlerdir. Bu yüzden modern dünya görüşü, geleneksel okul tarafından da güçlü bir şekilde tahlil ve tenkit edilmekte ve onu tarih boyunca egemen olmuş dini görüşten bir ayrılmayı sapmayı temsil ettiği ifade edilmektedir (Tozlu, 2003:202).

Bu karmaşık ve temeli sağlam olmayan bakış açıları içerisinde eğitim sistemlerini nasıl dizayn edeceğimizi anlama konusunda bize yardımcı olacağını düşündüğümüz fikirler ve felsefeler hep yarım kalmış ve bize gerçeği sunamamıştır. Tozlu’ya göre insan etrafındaki her türlü sınırlandırmayı ve çerçeveyi aşar, öyleyse

onun eğitimi yetiştirilmesi de bu genişlik ve derinlikte olmalı, onu kalıplaştırışı, ezici tek bir özelliğini önceleyici nitelikte olmamalıdır. Her türlü ideolojik bakış açıları, izimler, indirgemeci tutumlar onu vasıta konumuna indirgeyen anlayışlar insanı yok edicidir ve insan onurunu, haysiyetini dışlayıcıdır (Tozlu, 2003:207). İnsanı eğitme sürecini ideolojik bakış açılarıyla tahrip edip onu tek boyutlu bir varlık olarak ele almak, onu var eden ve eşsiz kılan insani boyutundan soyutlayarak makineleştirmek, bugün kabul etmek istemediğimiz bir gerçeklik olarak karşımızda durmaktadır. İnsanı, insanî boyutlarıyla bütüncül bir bakış açısı içerisinde ele alıp, onun hem kalbine hem ruhuna hem de maddi dünyasına katkı sağlamak gerçek ve ideal bir eğitimin yegâne hedefi olmalıdır. Böylece Tozlu’da eğitim, insanın kafasına ve kalbine katkılar sağlamak, onu tam bir şahsiyet olarak var etmektir. Böyle bir amacı olmayan, insanı kendi olarak var edemeyen sistemler zamanîdir, aldattıcıdır. Ve nihayet insan “Hakikat” içinde yetiştirilmelidir. İki dünya için: Burası ve “Öte”si. Eğitim bunları içermiyorsa, o boş bir çabadır. Tozlu böyle bir sistem kurma peşindedir.

Bugünün dünyasında insanın neliği ve tabiatının nasıllığı üzerine ortaya atılmış olan modern felsefi fikirler bir bakıma yarım kalmıştır. Burada bize düşen insanı sadece dünya merkezli ele alıp onu maddi bir varlıkla sınırlandırmamak bununla birlikte onun manevi derinliğini de göz önünde bulundurarak bir bütünlük içerisinde ele alıp ve bu bütünlüğü yakalamak ve korumak amacıyla bir eğitim felsefesi kurmamız gerektiği aşikârdır. Aksi takdirde şimdiye kadar yapıldığı üzere sadece bu dünyada kalacak şekilde insanı eğitirsek onu ve dünyamızı sürüklendiği bunalımlardan çıkaramayız. İnsanı ele aldıktan sonra şimdi de toplum ve eğitimi ele alacağız.

Yüz yıllardır eğitim işi bireyleri ait oldukları topluma katma ve o toplumun etkin ve bilinçli bir üyesi haline getirme işlemi olarak anlaşılır. Maksat da toplumu, bireyleri daha mutlu, daha sağlıklı kılmaktır. Durum böyle olunca da eğitim söz konusu olduğunda bireyin yanı sıra içinde yaşanılan toplumun da derinlemesine incelenmesi gerekir. Tozlu’ ya göre eğitim belirli bir toplumda ve toplulukta cereyan eder ve bu yüzden toplumu ayrıntılı bir şekilde tahlil etmek gerekir. Bununla birlikte insan toplumda var olur, ona batar, onunla yoğrulur, onun rengine boyasına boyanır, insanın iç donanımı hatta maddi yapısı, hayatı daima toplumdan etkilenir (Tozlu, 2003:208). Böylesi bir öneme sahip olan toplumun eğitim söz konusu olduğunda etraflı bir şekilde irdelenmesi gerekir.

Tozlu' ya göre cemiyet eğitim için bir ana kucağı gibidir ve insanı büyütür geliştirir şahsiyet yapar, bu yüzden toplumu sadece fertlerin birliğine indirgeyen bakış açısı ve aynı zamanda akli yahut seküler bir oluşum olarak gören anlayış da o derece dar ve bilim dışıdır (Tozlu, 2003:209). Günümüz toplum anlayışı yukarıda bahsettiğimiz gibi sınırlı ve dar bir bakış açısıyla ele alındığından insan ve toplum arasındaki karşılıklı etkileşim bütün boyutlarıyla ortaya konulmuş değildir. Bu yüzden toplumu ve ferdi tüm boyutlarıyla ele alıp, birini diğerine feda etmeden kapsamlı ve makul bir yol bulmak gerekir.

Tozlu' ya göre eğitimin en temel zemini mekân boyutudur ve toplum bize bu mekânı sağlayarak eğitim işinde baskın öncelikli ve etkin olduğunu gösterir aynı zamanda toplum belirleyici bir kurumsal yapıya sahiptir bu kurumsal yapı eğitimin ruhunu yansıtır (Tozlu, 2003:210). Zaten bir eğitim programı oluştururken ilk başta ele aldığımız konu başlıklarından biri, toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir tasarı hazırlamaktır. Eğer gerçekleştirmek istediğimiz amaçlar ve ulaşmak istediğimiz hedef içerisinde yaşanılan topluma dair yapıcı ve var edici bir boyuta sahip değilse, yapılan bütün çalışmalar beyhude bir uğraştan öteye geçemeyecektir.

Bu bağlamda eğitim işini şahsiyet geliştirme olarak değerlendiren Tozlu, eğitimin temel işlevinin kişilik kurma olduğunu ileri sürerek, toplumun bu işlevi yerine getirme konusunda son derece önemli bir rol üstlendiğini ifade etmektedir (Tozlu, 2003:214). Böylesine önemli bir rolü üstlenen toplumun sağlıklı ve güçlü olması son derece önemlidir, çünkü aksi halde sağlıklı ve güçlü bireyler yetiştirmek son derece zor bir hal alır. Bu şekilde karşılıklı var olma ve birbirini var kılma ilişkisi gözden kaçırılmamalı ve insan ile toplum arasındaki bu organik bağ, ideolojik ya da maddi beklentiler gözetilerek feda edilmemelidir.

İçerisinde bulunduğumuz modern çağın böylesi şahsiyetli bireyler yetiştirememesinin en temel sebebi Tozlu'ya göre değerler dünyasının yani dini ahlaki değerlerin kırılışıdır. Çünkü değerler ferdi ya da toplumsal hayatta normlar, ölçütler hatta idealler geliştirerek ilişkilerde istikrar ve güvenilirliği sağlar (Tozlu, 2003:227). Sadece maddi boyutta yaşayan ve bütün çabaları maddi çıkarlar ve kazanımlar olan bir toplum ve o toplumu oluşturan bireyler bir çıkmaza girerek önce kendilerini daha sonra ise etrafındakileri yok oluşa sürüklerler. Böylesine istenmedik bir durumun ortaya

çıkarması için yapılacak olan önce bireyi daha sonra ise toplumu sadece maddi boyutta değil, manevi boyutta da ele alarak geniş bir perspektifle onları değerlendirmek olacaktır. Şimdi ise insanı ve dolayısıyla toplumu şekillendirecek olan en temel yapı olan devleti ele alalım.

Tarihi akış içerisinde oluşturulmuş olan gelenek ve değerler etrafında bir araya gelen insanların, ortak bir akılla teşkilatlı bir yapı şeklinde var kıldıkları devlet olgusu milletlerin yaşam sigortası konumundadır. Bu yapı milletlerin sağlıklı, tutarlı ve güven içerisinde yaşamalarını temin ederek onların geleceğe ulaşabilmelerini sağlamaktadır. Tozlu insan hayatının hep bir devlet içinde geçtiğini ve devletin insanı olduğu kadar düşünceleri, toplumu ve hayatı da şekillendirdiğini ve her faaliyetin devletin etkisiyle vücut bulduğunu ifade etmektedir. Bununla birlikte ona göre devlet, düşünceleri, zihniyetleri, insanları etkilediği gibi, çağ da, inançlar, kişilikler, düşünce ve ahlâkî anlayışlar da devleti etkilemekte, onun şekillenmesinde rol oynamaktadır. Böylesi önemli bir rolü üstlenen devlet, eğitim söz konusu olduğunda çok daha ciddi, dikkatli olmayı, eğitimi önemli bir değer olarak görmeyi, benimsemeyi öncelermeli. Bu bizim devleti bütünüyle ele almamızı zaruri kılmaktadır. Ona göre ülkemizde bu en tayin edici husus her nasılsa eğitim söz konusu olunca tâli bir unsur olarak görülmekte, etraflıca tahlil edilmemektedir ve bu son derece sakıncalı ve eksik bir anlayıştır. Ona göre özellikle ülkemizde nihayette eğitimi, felsefesini, icraatını tayin eden, kontrol eden, gerektiğinde bu konuda zora başvuran temel bir öge olmasından dolayı “devlet” tahlil edilmelidir ki, eğitim ve eğitim düşüncesi; aldığı şekil, bu konudaki uygulamalar ve yapılması gerekenler apaçık anlaşılabilir (Tozlu, 2014:404).

Eğitim her şeyden önce eğitilecek olan insanlar ile eğitim sağlayıcıları arasında gerçekleşen karşılıklı bir etkileşim sürecidir. Yetiştirilecek olan insanların hangi beceriler ve değerlerle donatılacağı bu asil görevi üstlenecek olan eğitimcilerin yeterlilik düzeyleriyle de ilişkilidir. Tozlu’ya göre eğitim ideolojiyle kaplanmış beyinlerce değil de, özgür öğretim elemanlarınca yapılmalıdır, aksi halde ikiyüzlü, kişiliksiz, herhangi bir dünya görüşü üzerinde bir tezi, anlayışı olmayan, düşüncenin, fikrin, fikir üretiminin üzerinde kafa yormamış propagandistler, özgürlükleri kabaca, acımasızca, hoşgörüden yoksun bir şekilde yok edebilir, böylece haşin ve saldırgan bir neslin var edilmesini hazırlayabilirler (Tozlu, 2014:531). Bu bağlamda denilebilir ki eğitim işini yüklenecek insanların sağlam ve güçlü bir düşünce eğitimine tabi

tutulmaları gerekmektedir. Ona göre devlet, ferdi ve toplumsal değer alanlarının bu kişiler tarafından tahrip edilmesine seyirci kalmamalı, böyle bir yıkıma taraf hiç olmamalıdır, aksi halde birkaç nesil sonra kaosla, giderek yıkımla karşılaşmak kaçınılmaz olur. Böyle bir durumda devletin kültürel değerlerden, tarihî, eğitimsel değerlere kadar tüm değer alanlarını ele alması, gelişmelere göre bunların yeniden kendi köklerinden üretime dönüştürülmesi hususunu sağlaması gerekir (Tozlu, 2014:531).

Eğitim meselesini böylesi geniş ölçekte ele alıp onun planlanması, programlanması ve etkili bir şekilde yürütülmesinde son derece önemli bir yere sahip olan devletin, aynı zamanda kendi yaklaşımını da sağlam temellere dayandırması gerekmektedir. Bu bağlamda Tozlu devletin, oturduğu paradigmaya göre ürettiği strateji ve politikaların yeterliliğini sorgulaması gerektiğini, bu ve benzeri konularda, devlet aklının bağımsız olup-olmadığı, hangi güçlerin etkisiyle yönlendirilip-yönlendirilmediğinin hesabını yapması gerektiğini ifade etmektedir (Tozlu, 2014:532). Tüm bunlardan hareketle denilebilir ki devlet eğitimin en büyük paydaşdır ve hem vermek istediği eğitimin dayanaklarını hem de bu dayanaklara referans göstermiş olduğu ilke ve prensipleri kendi değerlerine göre sıkı bir eleştiriye tabi tutmalıdır.

5.4.2. Eğitimin Felsefi İnşası Yahut Kurucu-İnşacı Bir Eğitim

Eğitim olgusu insanı ve dolayısıyla da toplumu inşa etme sürecidir ve bu süreç dünyaya yön veren başat paradigmalardan son derece önemli bir ölçüde etkilenmektedir. Son yüzyıllarda özellikle Batı kaynaklı felsefeler dünyaya hakimiyet kurmakta ve bilgiyi, insanı ve toplumu bu bakış açılarıyla şekillendirmeye çalışmaktadır. Tozlu'ya göre Batı, Modernizmle; insanın aklını, Postmodernizmle de onun duygularını dominant kılmış ve toplumu böyle bir konuma yerleştirdiği insanın bir uzantısı olarak organize etmiş; seküler, dindışı kutsalları “Pazar Ekonomisi” çerçevesine indirgenen bir yapı haline getirmiştir. Bununla yetinmeyerek bilgiyi, suje-obje ilişkisi olarak algılamış varlığı, onun arka planını aydınlatamamış, sadece görünenin gerçek olabileceği sanısına kapılmıştır. Ona göre bu tutum; vahyin önünü kapatmış, dolayısıyla var olanların Allah'la bağını koparmış ve böylece insan; maddeye, maddi ilişkilere yani arkasındaki dünyaya göre tanımlanarak insanın bir ruhunun, gönlünün, sevgisinin olabileceği düşünülmemiştir (Tozlu, 2012:62).

Batıda varlığını gösteren bu yeni bakış açısı ülkemizde de etkisini göstermektedir. Tozlu'ya göre Tanzimat'tan beri gerçeğine vakıf olamadığımız bu yapılanmayı taklit etmekte ve eğitimimizi de bu bakış açısına göre tayin etmekte olduğumuz için, eğitim konusunda istediğimiz verimi alamamaktayız. Ona göre yapmamız gereken en önemli konu ilk olarak insanı ele almak ve dolayısıyla 'insana ne olduğunu anlatmak' sonra da toplumu ele almaktır (Tozlu, 2012:62).

İnsan asırlar boyunca farklı şekillerde ele alınmış gerek tanrı karşısında gerek hüküm süren politik düşünceler karşısında evirilerek belirli yerlere konumlandırılmış ve en nihayetinde en önemli özelliğini, insaniliğini yitirmiştir. Tozlu'ya göre bu durum özellikle çağımızda kendisini daha belirgin bir şekilde hissettirmektedir oysa aslolan şudur: İnsan, 'Hakikati tanımak, kendini ona göre tanımlamak, inşa etmek durumunda olan bir varlıktır, fakat Batılı anlayışta bunun önü kesilerek farklı bir insan tasavvuru geliştirilmiş ve insan arkasındaki maddî dünyaya göre düşünülmüştür. Ona göre bununla yetinilmeyip insan bu dünyayı anlamada kullanılan bilime, bilimsel usule göre de tanımlanmış ve ne yazık ki bu insanı bir obje konumuna indirgemiş, dolayısıyla onun kaybolmasına ve nihayetinde kendisini unutmaya sebebiyet vermiştir (Tozlu, 2012:63). Böylesi maddî çerçevede tanımlanan ve anlamlandırılmaya çalışılan insan, yok olmak sınırına kadar gelmiş ve doğal olarak bir bilinmezlik girdabına terk edilmiştir.

Tüm bu nedenselliklerin içerisinde Tozlu'ya göre başlangıçta ilahî bir tasavvur olan insanın hakikat ile göbek bağı kesilmiş, suni bir dünyaya, şartlara göre kurgulanmış ortaya sosyolojik ve psikolojik açıdan yakalanabildiği kadarıyla bir 'insan var edilmiş ve sonraki tüm faaliyetler bu kısmi insan gerçeği üzerine oturtulmuştur. Böylesi bir durumda da her şey eksik kalır, eksik olur üstelik insanın herhangi bir şarta bağlı olarak tanımlanması, onun özgür olmadığının da ifadesidir. Oysa Batı medeniyetinde insan ve özgürlük algısı, insanın Tanrı'dan koparılmasına dayanır ve insan ne ölçüde Tanrı'dan uzaklaşmışsa o ölçüde hür ve özgür addedilir. Bu yüzden toplum da seküler doğrultuda inşa edilir. Ona göre asıl mesele,

İnsanın kendinde derinleşmesi, böylece kendini bilmesi iken, bunun yolu tıkanır. İnsan olan-biteni değil, kendini de unuttur. Kendini bilemeyen, unutan, Allah'ı unuttur. Böylece insanın sadece egosu büyütülür. O, dünyaya, çıkara kilitlenir. Bu yol insanı; arzuları, içgüdüleri dışında her şeye karşı kayıtsız

kalmaya, yani hiçliğe-nihilizme götürür. Elbette bu tür insanların; tüm sapkınlıklara, ayartmalara açık olmaları, bunların peşinde koşmaları tabiidir. İletişim organları da bütün güçleriyle, cazibeleriyle bunu teşvik edince, artık erdemi hâkim, ahlakiliği yaşanır kılmak hayal olur(Tozlu, 2012:63).

Tüm bu söylenenlerden sonra yapılması gereken ve üzerinde düşünülmesi gereken şey, aslında insanın var oluşu gereği tanrısalla olan ilişkisinin yeniden yapılandırılması ve onu tek boyutlu maddi bir düzlemden arındırarak daha geniş bir bakış açısıyla tanımlamak gerektiğidir. İnsanı bu bakış açısıyla tanımladıktan sonra şimdi de toplumun nasıl ele alındığını ve nasıl ele alınması gerektiğine değineceğiz.

Tarih içerisinde insanın nasıl ele alındığı doğal olarak toplumu da etkilemekte ve aynı bakış açısıyla şekillendirilmeye çalışılmaktadır. Tozlu'ya göre tıpkı insan gibi toplum da bir nesne gibi ele alınmakta, fizikî bilimlerin yasalarına göre dizayn edilmektedir. Böylece kolay bir kontrol ve yönlendirme var edilerek ilmin otoritesi altında karşı konulmaz bir şekillendirmeyi, yani dünyevileşmeyi yegâne çözüm aracı olarak karşımıza çıkarmaktadır. Böylesi bir toplum tasarımı temelde ferdiyetçiliğe, onun toplumsal karşılığı olan dünyevileşmeye, pozitivizme, ırkçılığa ve ulus devlet düşüncesine dayanır. Ancak ona göre bu bakış açıları medeniyeti bir adım öteye taşıyamamaktadır çünkü insanî olana değil, aşka, sevgiye, merhamete değil, daha çok mala, dünyaya sahip olmaya dönüktür. Her ne kadar bu sistem demokrasi, insan hakları, özgürlükler gibi temel değerlerle var olduğunu iddia etse de, bunların 'ötekiler' için olmadığı anlaşılmıştır (Tozlu, 2012:64). Bu bağlamda Tozlu bu ve benzeri uygulamaların hiçbir derde çare üretmediğini çünkü Batının yapılanması, kuruluşu; metafizikî boyutu dışlamakta ve manevî donanımı, onun ana kaynağını, Allah'a inancı, imanı yok saymakla toplumda mânayı çıkartıp atarak ahlakiliği baltalamaktadır (Tozlu, 2012:64). Böylesi taraflı, kayırmacaya yönelik bir yapılanma nihayetinde kendi kendini dahi yok edebilecek bir durum arz etmektedir.

Bu bağlamda kendi toplumumuza dönüp baktığımızda mevcut durumumuzun içler acısı olmasının en temel sebeplerinden biri olarak böylesi bir bakış açısının kopyalanarak bize uydurulmaya çalışılması denilebilir. Tozlu'ya göre, Tanzimat'tan beri ıslahatlarla, yenileşme ve reform hareketleriyle ulaşılmak istenen toplumsal yapıya karşı çıkışın sebebi de budur (Tozlu, 2012:65). Tüm bu ifade edilenlerden sonra

çözümün ne olduğu veya doğru bir başlangıcın nasıl yapılacağı konusu karşımıza çıkmaktadır. Tozlu'ya göre

“Böyle bir yapılanma, bunun oturduğu zemin, âdalet anlayışı, şahsiyetçilik, insanî olanın yüceltilişi, idarî-siyasî-hukukî denge, ahlâkîlik bütün dinamizmin ve otoritenin kaynağının Allah olduğu idrâki, insanlığa bütün devirler boyunca örnek olabilecek değerdedir (Tozlu, 2012:66).

Yukarıda alıntılanmış olduğumuz değerlerin öncelikle insani boyutta nasıl ele alınacağı sonrasında ise topluma nasıl aktarılacağı akil insanlar tarafından kendi kültür ve medeniyet mirasımızın süzgeçlerinden geçirilerek ortaya konulması son derece önemlidir. Bu hayati çalışmayı yaparken, elbette ki tüm dünyayı göz önünde bulundurarak insanı ve toplumu çağın gerekliliklerine göre nasıl ele almamız, onu nasıl donatmamız gerektiğini de gözden kaçırmamalıyız. Bunun için de mevcut bilimin verilerini kendi değerlerimizi dikkate alarak oluşturma mecburiyetimizi unutmamalıyız. Dahası insanı ve toplumu sığ ve dar bir bakış açısıyla değil hem maddi hem de manevi yönleriyle de incelemeliyiz.

Yaşamdaki tüm çalışmalar bir düşünce ile başlar ve bu düşünce ne kadar sistematik ve tutarlı olursa hayata yansımaları o kadar etkili ve sürdürülebilir olur. İşte son yüzyılda tecrübe ediyor olduğumuz tüm bu tikanıklığın sebebi de yüzyıla hitap eden felsefe ya da felsefelerin tam ve kapsayıcı bir zemine oturtulmamış olması olabilir. Bu konuda Tozlu bugün dünyamızda pek çok problemin ortak olduğunu, bunun Batı sisteminin küresel çapta yayılışının bir neticesi olduğunu ifade etmektedir. Ona göre problemlerin ortak oluşu, birlikte düşünmeyi ve ortak çabayı gerektirmektedir ancak bu düşünce ve çabanın merkezinde İslam'ın yer alması gerekir çünkü, söz konusu problemler, kırılmış bir insanın ve toplumun ürettiği problemlerden kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte ona göre bugünkü insan ve toplum Batılı felsefelerin, düşüncelerin vücut verdiği eğitim sistemlerinin eseridir ve artık ne bu felsefeler ne de Batılı medeniyet algısı yeni bir insan ve topluma imkân verebilir, ya da onu erdemi üretebilecek şekilde dönüştürebilir. Bu yüzden insanın ve toplumun yeniden dirilmesi, kendisine gelmesi bu yıkımda payı olmayan İslâmî paradigma ile başarılabilir. Bu yüzden de kurucu felsefe; Allah'ın iradesine ve Peygamber (as) örnek yaşamına atıfta bulunulursa inşa edici olacaktır (Tozlu, 2012:68). Burada aslında vurgulanmak istenen nokta yaklaşık bir asırdır tüm yozlaşmalara ve geri kalmışlıklara atfedilen İslam

felsefesinin tekrardan ele alınarak orijinalini yitirmeden yeniden yorumlanması ve insanın ve toplumun bu doğrultuda yeniden inşa edilmesidir.

Bu insanın ve dolayısıyla da toplumun İslam bakış açısıyla yeniden inşa edilme süreci İslam'ın başlangıç ilkesiyle örtüşmek zorundadır. Tozlu'ya göre bu temel prensip 'Tevhid'dir ve dolayısıyla Allah aşkı insanı, Allah'a götürecek şekilde verilmeli böylece insani fitrat açılıp, keşfedilerek, insan uyandırılmalıdır. Bu şekilde insan; kişilerden, otoritelerden, çıkarını kaybetme korkusundan, yani tüm korkulardan arındırılarak tam anlamıyla bir şahsiyet kazanır. Böyle bir şahsiyetteki insanın kendisine saygısı, güveni olan dolayısıyla başkalarına da aynı derecede saygı duyan bir kişiliğe sahip olduğu bilinir (Tozlu, 2012:69). Bu bağlamda denilebilir ki İslam'ın en temel ilkesi olan Tevhit inancına gerçek manada vakıf olan bir kişilik, etrafını saran içi boş korkularından azat olarak hakikatin farkına varır ve en nihayetinde bilinçli ve şuurlu bir konumlanma edinir.

Böylesi bir bakış açısıyla ele alınan ve dahası bu ilke ile inşa edilmeye çalışılan insan ve toplum şüphesiz ki içinde bulunmuş olduğu tarihin, kültürün ve çevrenin ötesine geçmeyi başarabilir. Bu hedefe ulaşmak adına eğitim veren kurumların nasıl bir insan yetiştirmeliyim sorusunu cevaplarken başat olarak edinmeleri gereken felsefe bu bakış açısıyla şekillendirilmelidir. Bu bağlamda Tozlu'ya göre eğitim felsefelerinin nasıl bir insan? sorusunun cevabı, tam anlamıyla 'şahsiyetli bir insan' olmalıdır. İslam aslında şahsiyetçilik üzerine kurulmuştur ve şahsiyetli insan iradesini Allah'a teslim etmiş, O'nda var olmuş, çelikleşmiş ve böylece çağdaş çözülmeye, ayartmalara, insanın eşyada kaybolmasına karşı koyacak gücü edinmiştir. Ona göre bu, iyi, güzel bir insandır ve kendi tarihimizde "kâmil insan" diye ifade edilen hem tasavvufta hem de medrese eğitiminde yetiştirilmesi amaçlanan insan böyle bir insandır. Böylesi bir insan, aynı zamanda derin idrak sahibi, aktif, yaratıcı ve kurucu, özgün, çevresini şekillendiren, benliği kuvvetli, Allah'tan gayri hiçbir güce bağlı olmayan, hür, sürekli aklını kullanan, tabiatın sırlarını keşfe çalışan Allah aşkıyla dolu, Allah'ın rızasına göre yaşamayı amaçlayan, dünyayı da bu doğrultuda düzenlemeye çalışan bir insandır. Tozlu'ya göre insanın tüm bu niteliklere sahip olması kendini arındırmasını, Allah adına güçlü bir çaba, savaşım içerisinde olmalıdır ve bu savaşım daha ziyade kendini inşa etmek, iç donanımını güçlendirmek içindir. Ona göre kişinin tüm yetenekleri ancak böyle bir arınma ve yücelme gayretiyle geliştirilebilir. Bu, insanı, 'insanı kâmil' kılar ve onu

Allah'a taşır. Tüm bu mücadelelerin İslâm'daki adı cihattır ve böyle bir insanın ideal bir insan olduğu düşünülürse de, çağdaş kırılmanın boyutları dikkate alındığında dirilişin ancak böyle bir insanın inşasıyla sağlanabileceği kavranır (Tozlu, 2012: 69).

Yukarıda ifade edildiği üzere gerçek bir şahsiyete sahip bir bireyin İslami ilkeler etrafınca yetiştirilmesi ve bu ilkelerle önce kendi varlığını oluşturarak sonrasında varoluşunu idrak ederek kendisini var edene karşı berrak bir inanca sahip olması ile sonuçlanmaktadır. Böylesi bir idrake sahip olan bireyi artık topluma kazandırabiliriz. Buraya kadar nasıl bir insan sorusunu ele aldık şimdi de nasıl bir toplum sorusunu ele alalım.

Şüphesiz ki insan her ne kadar sağlam ilkelerle yetiştirilmiş olursa olsun içerisinde yaşadığı toplum tarafından zihinsel çizgileri belirlenmektedir. Bu açıdan bakıldığında toplumunda sağlam bir zemine oturtulması gerekmektedir. Tozlu'ya göre insanın içerisinde yaşadığı toplum da istedik niteliklere sahip bir insanı yetiştirecek şekilde tanzim edilmelidir çünkü sosyal-kültürel çevre, içerisindeki kurumlar, oluşturduğu yapı, ilişkiler insanı dikkate değer bir şekilde etkiler ve yönlendirir. Bu bağlamda ona göre toplum, insanları şahsiyetli kılacak şekilde düzenlenmedikçe, eğitim buna olanak sağlayacak şekilde güçlendirmedikçe istenilen hedefe ulaşamaz. Bu hedefe ulaşmak için felsefemizin içerisinde şekillendiği toplumumuzun teorik ve pratik açılardan derinliğine incelenmesini, 'Ne idik, ne olduk?' sorusunun cevabının aranmasını gerektirir ve böyle bir inceleme toplumun yeniden tanzimine ışık tutar (Tozlu, 2012:70). Tüm bu yargılardan edindiğimiz sonuç insanı var eden toplumsal çerçevenin tarihsel bir süreç göz önünde bulundurularak derinlemesine incelenmesi gerektiği ve bu süreçte maruz kalınan değişimlerin sebeplerinin araştırılarak ortaya çıkan sapmaların yönünün tayin edilmesi gerektiğidir. Bu şekilde daha sağlıklı ve sürdürülebilir bir yeniden inşa süreci gerçekleştirilebilir.

Şimdiye kadar bahsetmiş olduğumuz yeniden inşa sürecinin çeşitli boyutları vardır. Tozlu'ya göre bu boyutlardan biri de düşünce boyutudur ve deneyimlemiş olduğumuz problemlerin kaynağı doğru bir şekilde düşünememiş olmamızdır. Oysa ona göre ne zaman düşünce ve tefekkür terk edilirse, o zaman yaratıcılık, inşa etme biter, toplum statikleşir ve zaman dışı kalır, bu yüzden toplumu üzerine inşa edeceğimiz kurucu felsefe kişiyi, kişileri tefekkür edebilecek bir şekilde yetiştirmelidir. Bu düşünce

tarzı iki boyutlu olmalıdır, şöyle ki; hem bu günkü çöküşün niçin ve nasıl olduğunun muhasebesi yapılmalı hem de tabiatı okumayı, ona hikmetle bakmayı, tabiatın Yaraticının bir eseri olduğu üzerinde tefekkürü de içermelidir. Böylesi bir düşünce tarzını benimseyen insan bilimi içerisinde yaşanabilir bir dünyanın kuruluşunda onu gerçek işlevine oturtacak, onu sömürmek için değil tam aksine var etmek için kullanma ahlakını geliştirmeye yönelecektir (Tozlu, 2012:72). Burada bahsettiğimiz düşünce sistemi hem kendi varoluş sürecini daha doğru analiz etmeyi hem de içerisinde yaşadığı dünyayı daha anlamlı bir şekilde yorumlayarak onu daha yaşanabilir bir yere dönüştürme çabası içerisine gönüllü bir şekilde girmeyi ve bu süreci sürdürülebilir kılacak motivasyonu sağlayacaktır.

Bahsettiğimiz bu itici güç insanı daima zinde tutacak ve onu var olanın ötesindeki daha mükemmele ulaştırabilecektir. Bu bağlamda Tozlu bu motivasyona sahip bireylerin içerisinde yaşadıkları dünyayı, İslâm kardeşliğinin dolayısıyla insan kardeşliğinin, birliğinin yaşanılır olduğu bir dünyaya dönüştüreceklerini ifade etmektedir. Ona göre böyle bir dünyada imkânlar da, ihtiyaçlar da birlikte ele alınacak, paylaşılacak, adalet hakim olacaktır ve eğitimle sorumlu olan kurumlar böyle bir dünyayı oluşturmaktan mesuldürler. Bu sorumluluk eğitim içeriklerinin insanı ve toplumu yeniden inşa etmek üzere İslamileştirilmesini, kültür-medeniyetimizin, değerlerimizin ana zemin, pergelin sabit ayağı olarak alınmasını gerektirmektedir (Tozlu, 2012:72).

5.4.3. Eğitimin Amacı ve Muhtevası

İçerisinde yaşadığımız yüzyılda eğitim son derece önemli bir hal almış sosyo ekonomik altyapısı ne olursa olsun insanlar görecelide olsa eğitimin önemini idrak etmiş görünmektedirler. Bununla birlikte her ne kadar eğitime duyulan ilgi belirgin bir şekilde kendisini hissettiriyor olsa da yine de bir şeyler eksik gibi görünmektedir. Bu bağlamda Tozlu günümüz insanının tedirgin, şaşkın ve bunalımda olduğunu ancak onu bu konuma getiren binlerce faktör olduğunu ve insanın yeniden belirli bir denge haline kavuşması, kurtuluşa ulaşması inanç, kültür ve medeniyet anlayışındaki değişme yanında verilecek eğitime de bağlı olduğunu ifade etmektedir. Ancak ona göre bu eğitim üzerinde düşünülmüş, felsefesi, metafiziği yapılmış bir eğitimidir ve insanı tüm yönleriyle kuşatabilen bir anlayıştan yola çıkarak temeline aklı, tecrübeyi alan bunun

yanında sağlam bir inancı da kapsayan bir anlayış olmalıdır. Bu eğitim gerçeği ne sadece maddede ne de tecrübi bir analizde görmeli, bunların üzerindeki birleştirici bir metafiziği sistemin açılımı ve nihai gerçeğe varmada bir yol olarak benimsemelidir. Bahsedilen bu bakış açısı, temelde İslâmî bir forma oturtulmalı yani Tevhid'e, dayanmalı ve böylece insana tam olarak özgürlüğü vermeli ve insani olana doğru ufku açık tutulmalıdır. Bu şekilde kendini gerçekleştirme yönünde ilerlemeye başlayan insan olgunluğa ve kâmilliğe ermede sürekli çaba sarf ederek belirli bir sorumluluk yüklenir ve başıboşluktan kurtulabilir (Tozlu, 2014:234).

Yukarıda bahsedilen insan modeli ne yazık ki mevcut eğitim anlayışımızda gözden kaçırılmış ya da kasıtlı olarak görmezden gelinmiştir. Dünyada da geçerli olan bu anlayış Tozlu'ya göre insanın özünde sahip olduğu derinliği, genişliği ve sırrılığı madde esas alınarak susturulmuş ya da eşya gibi somutlaştırılmadığı için reddedilerek sınırsız bir gelişme imkânına sahip olmasına rağmen oldukça sınırlı bir konuma indirgenmiş, açmaza itilmiştir. Bu şekilde insanın özü, esas olan ruh ve gönül dünyası hiçe sayılmış, kalbî ve ruhî verileri göz ardı edilince de asıl olan giderek yerini eşyaya, fizikî olana terk etmiş ve böylece ondaki insanilik çalınmış, çoraklaştırılmış, hayat böylece tek bir boyuta yani karşılıklı maddi menfaate indirgenmiştir (Tozlu, 2014:235). Bahsedilen bu durum da insanı sonu gelmez bir yokluğa sürüklemekte ve ne yazık ki hem içinde bulunulan anı hem de geleceği tam olarak yakalayamamasına sebep olmaktadır.

Bu bağlamda insan kendisini soyutlamak mecburiyetinde kalarak içerisinde yaşadığı çevreye karşı da umursamaz bir tavır sergilemeye meyletmektedir. Tozlu'ya göre bunun sebebi eğitim sistemimizin insanın sorumluluğunu göz ardı edilmesidir, oysa insan sadece kendine ait değildir ve bir kul olmasından dolayı bedenini istediği gibi kullanmamalı onu bir amaç doğrultusunda, belirleyiciler çerçevesinde kullanmalıdır (Tozlu, 2014:236). Mevcut eğitim sistemlerinin etkili ve istendik bir şekilde etkili olamayışının sebeplerinden bir de insanı yukarıda bahsettiğimiz gibi sadece maddi boyuta indiriyor olmasıdır. Tozlu'ya göre bu anlayışların hatası insanı ele alırken, onu bir nesne gibi kabul etmeleri insanın dünyayı aşan tarafını görmemeleridir (Tozlu, 2014:237).

Mevcut eğitim sistemlerinin insanı ele alırken göremedikleri diğer bir husus da onu zamandan, mekândan ve çevresinden soyutluyor olmalarıdır. Bu sebepten dolayı Tozlu günümüzde insanın kendine yeterli görüldüğü, kâinatın genel bütünlüğü dışında ele alındığını ifade etmektedir. Oysaki ona göre yaratılıştaki her varlık özgün bir işleve sahiptir ve bu fonksiyonlarını belirli prensiplere göre ve tam bir teslimiyetle icra ederler. Evrende kendine has bir düzen, bir belirlenmişlik ve belirli bir denge vardır ve bu denge varlıkların fonksiyonlarını yerine getirmeleriyle devam eder (Tozlu, 2014:238). Burada eğitim sistemine düşen insanı ele alırken onu içerisinde yaşadığı çevre hatta tüm kâinat göz önünde bulundurularak konumlandırması ve insana bu büyük resmi idrak edip ona göre davranması gerektiği bilinci ve yetilerinin kazandırılmasına odaklanmak olacaktır.

İnsanoğlu yaratıldığı ilk andan itibaren bilgiye dolayısıyla da bilgeliğe ihtiyaç duymuş ve bu arzusunu tatmin etmek için çeşitli öğrenme yolları vasıtasıyla kendisini içerisinde yaşadığı dönemi en ideal şekilde yaşayabilmek için donatmaya çalışmış gelmiştir. Bu süreçte bilginin kaynağı sorgulanmış ve doğru bilgiye ulaşıp ulaşılamayacağı tartışılmış gelmiştir. Bu bağlamda Tozlu mantıken, hükmen ve inanç açısından doğru bilginin mümkün olduğunu aksi halde ilimin de, araştırmanın da imkânsız hale geleceğini ve en nihayetinde insanları iyiliklere ve yetkinliklere götürecek olan zeminin kaybolacağını ifade etmektedir. Ona göre inancımızda insanın nihaî yorum ve açıklanışında yetersiz kalan Batıda olduğu gibi insan yaratılıştan günahkâr, kötü değil, aksine iyidir. Bu bakış açısında ki temel problem eşyayı, dünyayı aşan tarafımızın, sınırlı eşya bilgisiyle izaha kalkışılması neticesinde kâinatı konumlandırış şeklinin bulanmasıdır. Ona göre bu durumda yapılması gereken zihin zeminimizin aydınlığa kavuşturulması ve böylece insanî, maddî ve hayatî problemlerimizin de sağlıklı bir çözüme kavuşturulmasıdır (Tozlu, 2014:239). Burada asıl olan bilginin kaynağının ve bu kaynağa referans olarak göstermiş olduğumuz olgu ve kavramların bize yani İslami bir bakış açısına göre ele alınması ve tanımlanması gerektiğidir.

Yukarıda bahsetmiş olduğumuz İslami bakış açısına sahip olmadan bilginin doğruluğuna hüküm vermek bugünkü bir çok yanılgılarımızın sebebi olabilir. Çünkü Tozlu'ya göre İslami olmayan bilgi anlayışı, bir yönüyle ruhî bünyemizi çarpıtıp, hâkim olma isteğimizi harekete geçirerek, hükmetme ve sahip olma hırslarımızı kamçılıyıp bizi

despot bir yapıya ulaştırmaktadır. Bununla birlikte ona göre bu anlayış sadece dünyevî yanımızı baskın hale getirmekte ve böylece bir ömür boyu meşguliyetimizin dünya olmasını bizlere vaaz etmektedir. Oysaki bize ait olan marifet bilgisi bunu aşarak varlığın yaradılışındaki sırrını kapsar ve ufkumuzu enginlere ulaştırır (Tozlu, 2014:240). Burada asıl vurgulanmak istenen bilginin nasıl ele alınması gerektiği ve İslami olan marifet kavramıyla sınırları çizilen bilginin hem maddi hem de manevi dünyamızı zenginleştirerek yaşamı daha anlamlı bir şekilde algılamamızı sağlayabileceğidir.

Bilginin ne olduğu ve hangi bilginin doğru olabileceğini belirledikten sonra bu bilginin nesillere nasıl aktarılacağı konusu karşımıza çıkmaktadır. Bilginin aktarılması işi özellikle eğitim vasıtasıyla sağlanmaktadır ve Tozlu'ya göre eğitim kurumlarımızın günümüzde yaptığı en büyük hata, bilmemize ve tanımamıza esas olarak sadece beş duyumuzla edindiğimiz bilgileri esas alıyor olmasıdır. Ona göre, bilmek bir şuur, sempati işidir ve eğitim bilgiye esas alınan sezgi, akliselim ve haber gibi önemli bilgi kaynaklarımızı göz önünde bulundurulmalıdır. Bu şekilde eğitimimizi daha anlamlı, geniş ve yetkin kılacak temeli oluşturabilir ve böylece varlıkları kâinat düzeni içerisinde daha doğru ve hakikate yakın olarak tanıma fırsatı bulabiliriz (Tozlu, 2014:240). Burada vurgulanmak istenen ana düşünce eğitim kurumlarında sistematize edilerek aktarılmaya çalışılan bilginin sadece tecrübeye dayalı olmaması buna ek olarak sezgilerle edinilen bilgi kaynaklarının da bu sürece dâhil edilmesi gerektiğidir. Tüm bu analizlerden sonra eğitim sistemimizin manası ve amacını incelemeye geçebiliriz

İnsan, toplum ve bilginin birbirleriyle etkileşimi ile oluşan birikimin taşıyıcısı ve aktarıcısı olan eğitim kurumlarımızda eğitimin nasıl ele alındığı, ona nasıl bir anlam yüklenildiği ve en nihayetinde hangi amaç doğrultusunda işe koşulduğu önemli bir meseledir. Bu bağlamda Tozlu, eğitim tarihinde konunun farklı şekillerde ele alındığını vurgular. O, bu farklılığın temel sebebinin insana ve kâinata bakışımızda ve hakikat olarak kabul ettiğimiz değerlere bağlı olduğunu ifade etmektedir. Ona göre günümüzdeki Batı sistemlerinde hürriyet ve ferdi hakların öncelik kazanmakta, ferdi gelişme güçlendirilmekte ve böyle bir sosyo-politik sistem öncelenmektedir. Ancak bu anlayış öngördüğü değerleri gerçekleştirebilmiş değil, tam aksine insanı, sonlu kabul etmiş, sadece bu dünya için eğitmeyi esas almış, giderek insanda ve sistemde boşluklar doğurmuş, hak üzere bir toplum oluşturulamamış ve dengeli insana varamamıştır (Tozlu, 2014:241). Burada öne çıkan düşünce Batı menşeli mevcut eğitim algısının

aslında özünde olan değerlerle tam örtüşmemesi ve insanı sadece maddî dünya ile sınırlayarak eğitim sürecini buna hasretmiş olmasıdır. Bahsetmiş olduğumuz bu eksikliğin nasıl giderilebileceği konusunda birçok teklif ileri sürülmektedir. Tozlu'ya göre bu eksiklik, gerçek insan, hakikati esas alan âdil insan tutkusu ve bunu var eden ortamı oluşturarak giderilebilir. Ona göre bunu başarabilmek için Hz. Peygamber ve O'nu yetiştiren vahiy kültürü örnek alınmalı, düşünürlerimiz felsefemizde, eğitimimizde, politikamızda bu kaynaktan beslenir, bu kaynağı esas alırlarsa bahsedilen şahsiyetli insana ve onun meydana getirdiği iyiliklerin baskın olduğu bir topluma ulaşılabilir. Ona göre eğitim bir ruh işidir ve insanın ruhen bir örneği benimsemesi, sınırlarını bu örnekle pekiştirmesi gerekir ki, bu şekilde kendisini her türlü iç ve dış etkiye karşı koruyabilsin. Böyle bir eğitim anlayışı insanı maddî ve mânevî yönden disipline eder, onu kötülöklere sapmadan korur ve doğruyu aramada, seçmede başarılı olmasını sağlar (Tozlu, 2014:241). Burada ifade edildiği üzere eğitim aslında örnek bir kişilik var etme ve bu süreçte bireyi var edecek çevrenin sağlam dinamikler ve doğru bir zeminle çerçevesi anlamına gelmektedir. Böylesi bir anlam yüklediğimiz eğitim mevcut sistemdeki eksiklikleri giderebilir ve artık eğitimin bir sonraki adımı olan içerik ve yöntem konusuna geçebiliriz.

Tozlu anlatıldığı üzere eğitimi bir uyum süreci olarak görmez. Tozlu'ya göre eğitim insanı var olan ortama uyum sağlama süreci değil aksine esas itibariyle iyilikleri, güzellikleri geliştirme, yetkinleştirme misyonunu yüklenme işidir. Ona göre birey birtakım güçlerle doğar ve bunlar bir potansiyeldir. Mesele bunların geliştirilmesidir. Bu yapılamadığında kişi, fert harcanır (Tozlu, 2014:242). Bu bağlamda eğitim bireyin hem var olan potansiyelinin ortaya çıkarılması hem de sınırlarının bir adım ötesine geçirilerek ufkunun genişletilmesini sağlamalıdır.

İnsanı bu şekilde bir yetkinliğe kavuşturmak ve onu her daim daha iyisi için motive etmek eğitimin önemli bir görevidir. Ancak bunu başarmak Tozlu'ya göre öncelikle insanı bilmeye bağlıdır çünkü insan tabiatı ve bu tabiatın özellikleri eğitimi belirler. Ona göre insanın sahip olduğu bu yapıya uygun, bunu geliştirebilecek temelleri taşıyan bilgi ve müfredat, yetişme ve yetiştirme planlarının çerçevesini oluşturmalıdır. Bu bağlamda insan tabiatının fizikî ve ruhî yapısı göz önünde tutulmalı müfredat da bu iki yönü geliştirebilecek bir özellikte olmalıdır. Ona göre maddî yön pozitif bilgiye dayalı ilim ve tekniklerle, mânevî yön ise ruh, kalb, nefis gibi doyuma ulaştıracak

marifet, hikmet bilgisiyle beslenmelidir (Tozlu, 2014:242). Burada vurgulanan nokta eğitimin içeriği belirlenirken hem bireyin maddi doyumunu sağlayacak bilimsel bilgi hem de onun manevi yönünü besleyip canlı tutacak bilgileri içermesinin gerekliliğidir.

Maddi ve manevi boyutların her ikisinin de birlikte ele alınım bu çerçevede düzenlenmesi mevcut sıkıntılarımızın çözümü için de önemli bir yere sahiptir. Çünkü Tozlu'ya göre hep olurlama pozisyonunda insanlar yetiştirecek bilgilerin müfredatlara taşınması, yarınlarmızın bugünden daha çok ipotek altına alınmasını getirmektedir ve bu teslimiyetçi ruhun kabul görmemesi gerekmektedir. Bununla birlikte ona göre müfredat bilgileri, Batıdaki gibi hakikati sadece tecrübeye dayalı olan düzeyde arayacak insanlar yetiştirecek bilgilerden oluşmamalı buna ek olarak Mutlak'ın bilgisini de içermeli, ilmi hakikatleri de özleri itibariyle vermelidir (Tozlu, 2014:243). Böylesi bir kaynaktan beslenen eğitim içeriği hem dünyaya hem de ötesine hazırlık için yeterli düzeyde kapsayıcı bilgi birikimine sahip bireylerin yetiştirilmesine ve böylece onların daha kaliteli bir yaşam sürmelerine katkı sağlayacaktır.

İçerik konusunu bu bağlamda ele aldıktan sonra şimdi de bu içeriğin hangi yöntemlerle aktarılacağı konusunu ele alalım. Mevcut literatüre baktığımızda birçok farklı şekilde tanımlanan ve çok çeşitli uygulama alanını kapsayan yöntem boyutu içerisinden çıktığı kültürel zemine göre şekillenmektedir. Ancak Tozlu'ya göre metot anlaşıldığı üzere sadece bir teknoloji değildir, o bir felsefedir ve yaptığı üzerinde ter döken insanların ruh hali olduğu için önce insanı bilmeli onun çağdaki konumunu kavramadır. Ona göre yöntem; kültürel gelişmenin ve kültür tarihinin özelliklerini sıkı bir tefekküre dayalı bir tahlil, büyük düşünelere, sistemlerine ve endişelerine nüfuz etme, onları anlama ve en nihayetinde bunları öğrenime-öğretime çevirme işidir. Neyi niçin ve kime öğreteceğimizin şuurunda olmaktır (Tozlu, 2014:244). Bu bağlamda yöntemi salt teknik boyutuyla ele almamalı, onun üzerinde düşünülmesi ve bahsedilen tarafları itibariyle ele alınmalı ve uygulanmalıdır.

Eğitim insanı şekillendirerek onu dünyaya hazırlama süreci olarak tanımlanmakta ancak insanın hangi usule göre inşa edileceği tam olarak ifade edilmemektedir. Mevcut Batı menşeli eğitim algısının tek yönlülüğüne atıfta bulunan Tozlu'ya göre eğitim her şeyden önce insana, total insana dayanmalı, insanı bütünlüğü içerisinde kucaklayarak, onun tabiatını, fitratını çarpıtmamalıdır (Tozlu, 2014a:986).

Eğitim insanı mevcut düzenin pasif bir ögesi haline getirmekten ziyade onu tüm boyutlarıyla ele alıp bütünlük içerisinde ahenkli bir Şekilde hayata uyumunu temin etmek zorundadır.

İnsanı bir bütün olarak ele alıp onu yetiŐtirmede en önemli unsur da insanın sahip olduğu fitratıdır. Bu bağlam da Tozlu doğru bir eğitimin fitrata yoğunlaşması, insanı btnlğu içerisinde ele alması gerektiğini ve bunun da insan tabiatını tanımayı, Şahsiyet olmayı, bunun yol ve usullerini geliştirmeyi öncelemesi gerektiğini ifade etmektedir (Tozlu, 2014a:987). Ona göre fitrat, eğitim açısından çok önemlidir, çünkü eğitim, esasen yetiştirilecek insan modeline göre kurulur ve nasıl bir insan yetiştirmek istiyorsak, eğitimi ona göre düzenlemeliyiz. ‘Nasıl bir insan’ yetiştirilecek sorusu temelde iki farklı Şekilde ifade edilir ve ilkinde insan bir yaratık olarak ele alınır ve böylece onun İlahî bir tasavvurun eseri olduğu ifade edilerek buna göre insanın kendine ait bir, özü, ‘tabiat’ı, ‘mayası, ‘yaratılış’ı olduğundan yola çıkılarak yetiŐtirilme işine baŐlanır. Diğer taraftan ikinci bakış açısında ise insan bir nesne konumuna indirgenir, böylece onun ‘tabiat’ı, özü yani fitratı çarpıtılır, eğilir-bükülür, o zaman insan bozulur (Tozlu, 2014a:988). Burada karşımıza ikili bir insan algısı karşımıza çıkmakta ve ya insanı bir nesne gibi ele alıp onu robotlaŐtıracadıđız ya da onu ilahi düzenin bir parçası olarak ele alıp o doğrultuda yetiŐtireceđiz. Doğru olan bakış açısı ise insanı özünden ve yaratılış maksadından uzaklaŐtırmadan onu değerli kılacak ve değer katacak bir Şekilde ele alıp yetiştirmek gerektiğidir.

İnsanın doğru bir Şekilde yani fitratına göre yetiştirilmesi bir çok farklı Şekilde ele alınabilir fakat biz burada Tozlu’nun bakış açısıyla ilerlemeyi uygun buluyoruz. Ona göre insan olmak, yaratılış üzere olmak, yani Allah’a kul olmaktır ve bu Şekilde fitratın grleŐtirilip geliştirilmesiyle varlıkla birlikte olmaktır çünkü varlığın özü sevgidir dolayısıyla doğru bir eğitimin, fitri bir eğitimin usulü sevgidir (Tozlu, 2014a:990). Burada karşımıza çıkan en temel olgu sevgidir ve sevginin kaynağı insanın kalbi yani duygularıdır. Ne yazık ki modern eğitim anlayışına yön veren Batılı eğitim algısı insanın bu yönünü ihmal etmekte ve onu sanayileŐmiŐ dünyaya ürün üretmeye odaklanmış bir makine olarak görmekte ve böylece insan fitratındaki en büyük itici güç olan sevgi olgusunu inkra yönelmektedir. Burada bizim üzerimize düşen insanın manevi boyutu olan gönül dünyasını temel zemine koyup onu her Şeyden önce sevgi ile yetiŐtirerek fitratına uygun bir Şekilde insani olana zendirmektir.

5.4.4. Eğitim Kurumları

5.4.4.1. Okul, Üniversite ve Eğitim

Okul toplumların istenen seviyeye ulaşabilmesi için gerekli olan donanımlı insanı yetiştirebilmek ve dolayısıyla var olan toplumu yüksek medeniyet seviyesine ulaştırabilmek için yüzyıllarca bütün toplumlarda etkili bir şekilde işe koşulan önemli bir kurumdur. Böylesi bir misyonu gerçekleştirmeyi amaçlayan bu kurumun ayrıntılı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. Bizim ülkemizde de özellikle Cumhuriyet rejimi ile birlikte bu yönetim şekline tabi olacak toplumun inşası Türk eğitimcileri için önemli bir hedef haline gelmiştir ve bu hedefi gerçekleştirmek için okullar farklı bir felsefe ile yeniden inşa edilerek çalışmalara başlanmıştır.

Tozlu'ya göre ülkemizde özellikle Cumhuriyetle birlikte Batılı olma arzusu okulların nasıl bir görev üstleneceğinin belirleyicisi olmuştur. Bu bakış açısı okula yeni bir insanı ve toplumu topyekûn değiştirme misyonu yükleyerek, onu sanayi toplumu düzenine dönüştürmeyi amaçlamıştır (Tozlu, 2003:232). İnsanı ve toplumu modern zamanın ihtiyaçlarına göre şekillendirmek ve bu doğrultuda gerekli olan niteliklerle onları donatmak zorunlu bir ihtiyaçtır. Ne var ki, tüm bunları yaparken sadece büyük sanayi kuruluşlarına işçi yetiştirme ilkesiyle hareket etmek son derece sakıncalı bir yaklaşımdır.

Bu bağlamda Tozlu, okul ve eğitim devletin ideolojisini taşıma, halka mesafeli durma ve onu dönüştürmeye odaklanma gibi prensiplerle hareket ettiği için yüzyıllardır bizden olanla yani sahip olduğumuz geleneği, değerleri, dili, dini ve bunlarla oluşan hayat dokusunu sarsmak ve geçersiz kılmakla meşguldür (Tozlu, 2003:233) şeklinde düşünür. Bunun en temel sebebi ise Batıdan almış olduğumuz bu yenedünyanın sembol ve kavramlarını kendimize göre yeniden yapılandırmak yerine, onları direkt olarak kendi toplumumuza aktarmaya odaklanmış olmamız ve böylece kendimizi unutarak derin bir köle ruhu edinmiş olmamızdır.

Neticede Tozlu'ya göre tüm bu uygulamalar bunalım, yabancılaşma, toplumsal çalkantı, aydın-halk ayrımı gibi olumsuz durumların okul ve eğitim ile beslenip büyütüldüğü bir toplumla bizi karşı karşıya getirir. Böylece her geçen gün okul ve eğitim yeni bir inşa vasıtası olarak değil tam aksine yıkım vasıtası olarak kullanılır (Tozlu, 2003:234). Toplum ve aydınlar arasındaki bu kutuplaşma, zamanla daha da

derinleşir ve insanların eğitim ve okul konusundaki algılarını tamamen olumsuzlaştırır. Bu, eğitime karşı yanlış bir tutum sergilemelerine sebep olur.

Yukarıda bahsi geçen tüm bu yanlış bakış açılarını yeniden inşa etmek, okul ve eğitimi olumlu bir zemine oturtarak kaybettiğimiz zaman ve emeği telafi etmek için ne yapabiliriz? Tozlu'ya göre bütün bu gelişmeler ekseninde okul yeniden değerlendirilmeli ve amacı, işlevi ve muhtevası üzerinde durularak okulun niçinini, bünyesel değişikliğini ve odaklaştığı yeni teknolojiyi kullanma amacını incelemeli ve onu bir idealin tamamlayıcısı, yardımcısı olarak konumlandırılmalıdır (Tozlu, 2003:235). Böylesi bir yenilenme ve dinamizmi üstlenen okul ve eğitim, bizlere muasır medeniyetler seviyesini aşmada önemli bir potansiyel sunacaktır.

Bu potansiyelin aktif bir hale dönüşebilmesi için Tozlu okulun bu dünyayı kavraması ve eğitiminde bu kavrayışa göre verilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Ona göre okul tüm dünyada olup bitenlere anlam kazandırmalı, kendini bu yeni dünyada sürekli bir şekilde etkin kılmalıdır, çünkü eğitim sürüp gelen ve devamlı değişen yenilenen bir süreçtir. Bu yüzden okul böylesi bir sürece açıklık ve yeniden yapılabirlik kazandırılmalıdır (Tozlu, 2003:236).

Bugün modern dünya bilgiyi direkt olarak aktarma olarak algılamamakta aksine bilginin nediri, nasılı üzerine düşünerek, onu farklı formlarda farklı durumlarda etkili bir şekilde kullanmaya odaklanmaktadır. Tozlu'ya göre bizim ülkemizde böylesine yapıcı ve pragmatik bir algının aksine kırık, birbirine hasım, ideal, inanç düşünce ve hayat anlayışı bakımından aykırılıklar içinde olan bir toplum var edilmeye çalışılmakta ve böyle bir toplumda asıl gerçek yetiştirme işi ıskalanmaktadır. Bunun en hazin sonucu da insanın bir yokluğa itilmesi ve okulun işlevini kaybetmesi ile sonuçlanmaktadır. Aslında olması gereken kişisel otonominin yani güçlü bir şahsiyetin yetiştirilmesidir, bunun içinde okulun tek düşünceyi merkeze alarak onun üzerine tek şekilli bir eğitim geliştirilmesi makul değildir. Olması gereken insanın kendisini tanıması ve kendini inşa etmesini teşvik edecek bir okul sisteminin vücuda getirilmesidir.

Eğitim önce bireyin akabinde toplumun milli değerler çerçevesinde ve değişen dünyanın nitelikleri göz önünde bulundurularak ele alınması ve inşa edilmesi şeklinde de tanımlanabilir. Bu yeni yapılanmanın şüphesiz ki ana dayanak noktasını ise insan ve toplumun eğitimine şekil veren, onu istendik seviyeye ulaştırmak için bilgi ve tecrübe sağlaması beklenen üniversitelerdir. Bu bakış açısıyla ele alınan üniversitenin doğal olarak hem epistemolojik ve ontolojik hem de etik yönlerden bir mihenk taşı olma

görevi üstlenmesi beklenir. Üniversiteler epistemolojik olarak bilginin doğasının, kaynağının ve kapsamının araştırıcısı ve onun sistematik bir şekilde bir araya getiricisi olması dolayısıyla önemli bir görev üstlenmektedir. Bununla birlikte ontolojik olarak varlığı ele alan üniversitelerin varlığın hem görünen yüzü olan fenomenal anlamını hem de gerisindeki hakikat anlamına gelen numen boyutunu görebilecek yetideki insanı yetiştirebilmesi önemlidir. Var olanı bütünüyle ele almalı üniversite, sadece ölçülebilenin bilgisiyle yetinmemelidir.

Tozlu'ya göre üniversiteler milletlerin, devletlerin sahip oldukları en önemli kurumlardır ve bugün topluma hâkim olan ideoloji çerçevesinde varlık kazanan üniversiteler, farklı milletlere göre farklılıklar göstermekle birlikte toplumdaki dünyadaki maddi manevi tüm gelişmeler bu kurumu etkileyerek yeniden ele alınmasını gerektirmektedir (Tozlu, 2016: 497). Özellikle günümüz toplumlarında baskın olan modern bilim anlayışı ve pozitif paradigma neredeyse tüm dünyayı etkisi altına almış ve bu etkililiğini de özellikle üniversiteler aracılığıyla sürdürmektedir. Mevcut bilim ve bilimin taşıyıcısı olarak üniversitelerin algılanış biçimleri bahsettiğimiz çabanın bilerek yada bilmeyerek üstlenicisi olmuştur ve ne yazık ki ülkemizde de bu durum etkisini göstermiştir. Böylesi bir yanılgıdan kurtulmanın yegâne yolu üniversite kavramının neliğinin tekrardan ele alınması ve bu bağlamda zihni bulanıklığımızı gidererek onu amacına uygun bir şekilde yeniden yorumlanmasıdır.

Üniversite kavramı Latince universus sözcüğünden türetilmiştir ve tüm, genel anlamına gelmektedir. Tozlu'ya göre bu terim Ortaçağ'da ortaya çıkmış, tarih boyunca farklı toplumlarda ideolojilere, düşünörlere göre farklı anlamlar yüklenmiştir ve günümüzde ise daha çok düşünce ve bilim üretmekle meşguldür. Ona göre üniversite tarihî tecrübenin yığınağı olmakla birlikte buluş ve icatlar bu tecrübenin işlenmesi sonucunda hayata geçmekte, bir milletin düşünce, bilim, sanat, ahlâkî, ekonomik, ticarî tüm hayatım kucaklamaktadır (Tozlu, 2016: 498). Tarihi akış içerisinde gelişmelere göre şekillenmiş olan üniversite her ne kadar farklı şekillerde işe koşulmuş olsa da en nihayetinde amaçladığı hedef bilime hizmet etmek olmuştur. Bu bağlamda üniversite sadece çağın gereksinim duyduğu maddi nitelikleri değil, aynı zamanda manevi ihtiyaçları da karşılama konusunda işe koşulmuştur.

Çağa hükmetme amacını güden üniversite ve onun hem mimarı hem de eseri olan akademisyenler bu ülküyü yerine getirme konusunda son derece önemli roller yüklenirler. Tozlu'ya göre üniversitelerdeki öğretim üyeleri toplum için modeldirler ancak bizde Tanzimat'la birlikte yenileşmenin, devrimin misyonunu yüklenen üniversite geleneği reddeder, millî değerlerin, İslam'ın karşında yer alır. Ona göre dönemin üniversite konumundaki medreseleri başlangıçta toplumumuzun bünyesinden çıkmış, yerli, özgün kurumlardı ve Osmanlı devleti İslâmî bir sistemi bina etmiş olmasına rağmen son dönemlerdeki ideolojik kavgalar dolayısıyla yozlaşarak istenmeyen bir sona gelmiştir (Tozlu, 2016: 499). Varlığını inşa eden bir sistemin kendini yok etmesi gerçeği göz önünde bulundurulduğunda karşımıza çıkan bu çelişkili durumun çözümü ne olabilir? Bu sorunun farklı bakış açılarıyla ele alındığında farklı sonuçlar doğuracağı kesindir bu yüzden biz istenmedik bu sona ulaşmamamızın nedenlerine odaklanmanın en doğru başlangıç olduğuna inanıyoruz.

İstenmeyen bu acı sonun en temel nedeni Tozlu'ya göre medeniyetimiz bağlamında var ettiğimiz kurumlarımızı gelenek formu içinde geliştirmek yerine devrim amaçlandığından gelişme sağlıklı olmamış ıslahatlar süresince eğitim kurumlarımıza, toplumumuzu Batılı bir toplum yapmak için dönüştürme misyonunun yüklenmiş olmasıdır (Tozlu, 2016: 500). Varlığı, bilgiyi, insanı ve toplumu hem maddi hem de manevi olan kutuplarıyla ele alan kaç asırlık bir medeniyetin süzgecinden geçmiş birikimlerle var edilmiş olan medrese ya da üniversite kurumunun tek boyutlu, indirgemeci, dar bir bakış açısıyla küçültülmeye çalışılması ve yok sayılması bugünkü çıkmazımızın önemli sebeplerinden biridir. Bunda şuuru Batı'ya bağlı aydının suçu, günahı çoktur. En asıl sebebidir. Bununla da yetinmeyip geçmişi, geleneği ve yüzyıllık birikimi ayaklar altına alıp Batıyı ululamayı, buna karşılık kendimizi, bizi var edeni yok saymayı entelektüellikle eşit sayma yanılması bugün bile bizleri hala çevrelemektedir.

Tozlu, özellikle 1933'deki üniversitelerin tasfiyesi ile ülkemizdeki bazı ehliyet sahibi insanların devre dışı bırakılmasının yerine ehliyetsiz, liyakatsiz kişilerin devrimci oluşları sebebiyle kadroların dolduruşlarının fecaat derecesinde bir yıkıma sebep olduğunu vurgular (Tozlu, 2016: 501). Bu ve benzeri uygulamalar ülkemizde bilimi ve ilim yapma anlayışımızı kısırlaştırmakta, şahsiyet ve kimlikten mahrum bir yapılama oluşturulmaktadır. Bununla birlikte Batıdan devşirilen tüm modern uygulamalar da

taklitten öteye geçememekte ve aydınlarımız her geçen gün kendilerini daha fazla yetersiz görerek silikleşmektedirler.

Bahsettiğimiz bu ve benzeri tüm uygulamalar ne yazık ki ülkemizde iyileştirilmesi güç yaralar açtı ve nihayetinde toplum ile üniversite arasına büyük uçurumlar koydu. Peki, tüm bu yaşananlardan sonra üniversitenin yeniden imarı ve hak ettiği gerçek kimliği ona nasıl kazandıracamız? Tozlu'ya göre yapılması gereken şey Batıyı, onun temellerini, gerçek bilim dünyasını ve adamlarını, insanı ve eğitimi doğru bir şekilde okuyup anlamaktır. Sonra inşaadır. Bunun yolu eğitimidir. Eğitim ise hem bir tefekkür hem de bir aşk, sevgi işidir. Ona göre artık üniversiteyi beyin yıkama, dönüştürme, toplumun köklerini, değerlerini, alışkanlıklarını ve en nihayetinde tüm hayatını tarih dışı bırakma çabalarına son verilmelidir (Tozlu, 2016: 503).

Bugüne kadar ülkemizde yapılagelen tüm bu yanlışlıklar artık bir kenara bırakılmalı ve bir an önce üniversiteler bireyi ve toplumu yeniden inşaaya odaklanmalıdır. Bu bağlamda Tozlu üniversitelerin amaç ve işlevinin tespit edilmesi ve akabinde teşkilatlanması gerektiğini ifade etmektedir (Tozlu, 2016: 504). Batının aktarıcısı ve ululayıcısı olarak algılanan üniversiteler artık tefekkür merkezleri olarak işe koşulmalı ve bu bağlamda düşünce ve bilime odaklanarak kendisinden bekleneni hakkıyla ve layıkıyla icra edebilmelidir. Burada karşımıza üniversitenin ödev ve sorumlulukları çıkmaktadır.

Tozlu bir kurumun amacı ve işlevinin ondan beklenenlere göre tespit edildiğini ve üniversitelerimizin amacının devletin, toplumun ve dış dünyanın şartlarına göre çeşitlilik gösterdiğini ifade etmektedir. Bununla birlikte dünyayı şekillendiren sosyal, ekonomik gelişmeler üniversitelerin amaç ve işlevleri şekillendirmektedir ve bilim yapmanın yanı sıra bu şartlara uygun kalite ve nitelikteki insanları yetiştirme görevini de üniversiteler üstlenir (Tozlu, 2016: 505). Üniversitelerin hedefleri tıpkı böylesi bir geniş bakış açısıyla değerlendirilmeli ve zamana mührünü vurabilecek nitelikte insan yetiştirmeyi amaçlamalıdır.

Üniversitelerin bilim ve teknoloji üretmek ve bu şekilde varlığını sürdürülebilir kılmak mecburiyetinin yanı sıra, sosyal olay ve olgular üzerinde de etkili olmak durumundadır. Tozlu'ya göre üniversiteler bilim ve tefekkür ekseninde yönetimin, icranın eleştirisini yapmalı, olası gelişmeleri dikkate alarak geleceğe ufuklar açmalıdır.

Ancak bu çalışmalarını yıkıcı bir üslupla değil, tam aksine uluslararası arenayı da göz önünde bulundurarak yapıcı bir bakış açısıyla yerine getirilmelidir (Tozlu, 2016: 506). Özellikle içerisinde bulunduğumuz çağda üniversitelerin hem ulusal hem de dünya çapında meydana gelen değişimleri göz önünde bulundurarak problemlerin çözümüne katkı sağlayacak çalışmalara imza atmaları gerekmektedir. Bu bağlamda Tozlu üniversitelerin küresel dünyadaki plan kurucuların hain planlarını ifşa edecek, gençlere bu planların altında yatan tahribatı ve gerçek niyeti açıklayabilecek bir kurum olma ve böylece gençlere şahsiyet ve sorgulayıcı bir kimlik kazandırma misyonu da yüklemektedir (Tozlu, 2016: 506).

Üniversitelerin var etme, inşa etme ve mevcut durumu etraflıca düşünüp onu analiz etme gibi misyonlarının yanı sıra, mevcut birikimdeki iyi ve kötüyü ayırt etme işlevi de vardır. Bu bağlamda Tozlu üniversitelerin bilginin dahi kirlendiği mevcut şartlarda doğruyu-yanlıştan, güzeli-çirkinden, hakikiyi-sahtesinden ayırt etmemizi sağlayıcı toplumun değerlerine dayalı bilgelik kazandırarak var olanı arındırma görevinin de olduğunu ve bunun ahlaki, estetik, felsefi ve dini boyutlarının ciddi bir şekilde kurulması gerektiğini ifade etmektedir (Tozlu, 2016: 507). Çağımızda özellikle internetin icadı ve yaygınlaşmasıyla birlikte sonsuz bir bilgi dünyasının içinde gerçeğin ne olduğu konusunda doğru bir kanaati olmayan nihilist bir paradigma ile karşı karşıyayız. Tüm bu bilinmezlik içerisinde üniversiteler yetiştirecekleri bilge şahsiyetler sayesinde bizlere bir sıçrama noktası sağlayacak ve bizleri her türlü kötülüğe düşmede rolü olan bilgi, değer açısından da aydınlatacaklardır.

Küreselleşme sonucunda dünyanın küçük bir kasabaya dönüşmesi insanların daha evrensel ve geniş bir bakış açısına sahip olmasını zorunlu kılmaktadır ve yukarıda bahsettiğimiz paradigmayı yegâne referans olarak karşımıza çıkarmaktadır. Böylesi bir paradigmanın oluşmasında birçok erdem rol oynamaktadır ve üniversiteler bu erdemleri bireye kazandırma yolunda çaba sarf etmelidir. Tozlu'ya göre adaleti kurma, kollama, sürdürme erdemi de üniversitelerin görevleri arasındadır çünkü yukarıda bahsettiğimiz ahlaki ve dini değerlerin özünde adalet vardır. Bundan dolayı üniversite ulusal ve uluslararası arenada gayri adil uygulamaların, güce dayalı haksızlıkların siyasi entrikaların da karşısında olmalıdır (Tozlu, 2016: 507). Böylesi bir varoluş ve haksızlık karşısındaki Hüseyini Duruş üniversitelerin temel felsefi bakış açısını oluşturmalı ve

insanın zulüm karşısında sessiz, güçsüz ve çaresiz bir konuma indirgemesine direnmelidir.

İçerisinde yaşadığımız güç çağı sahip olduğu araçlarla insandaki varoluş ve hakikat arayıcısı olma özelliklerini yok ederek onu sıradanlaştırmaya çalışmaktadır. Tozlu'ya göre üniversite bu şekilde var edilmeye çalışılan tek düzeliğe karşı çıkacak bir hat, savunma ve hücum hattı oluşturmalı, her hayatı kutsayacak her dünyaya hak ettiği değeri verecek ve onları yaşatmaya odaklanacak bir mesuliyete sahip olmalıdır (Tozlu, 2016: 507). Farklılıkları yok sayıp, diğerlerine yaşam hakkı tanımayan, kendisi gibi olmayanı potansiyel köle olarak addeden bu ilkel ama görüntüde modern anlayışla mücadele etmeyi kendisine ülkü edinen insanı inşa etmek şüphesiz ki son derece önemli bir mesuliyettir ve üniversite aslında buna odaklanmak zorundadır.

Tüm bu fikirlere binaen Tozlu üniversitenin Batılı ideolojilerin emrinde işlev görmeyi, kapitalist topluma uygun insan yetiştirmeyi bir kenara bırakıp, tüm bunların reddiyle gerçek mesuliyetini idrak edebilecek bir olgunlukla hareket etmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Tozlu, 2016: 508). Bu şekilde yeniden diriliş ve kendisini yitiğinde bulma ve böylece küllerinden kendi kendini var etme çabası içerisine giren üniversite içerisnde yetişmiş olduğu medeniyetin tarihi, sosyolojik, sanatsal ve ahlaki değerlerini kendisine referans olarak sil baştan oluşturulmaya çalışmalıdır. Aksi halde son yüzyılda içerisine düşmüş olduğu hiçlikten ve etkisizlikten kendisini kurtaramayacak ve kendisinden beklenen toplum inşasını gerçekleştiremeyecektir.

Sonuç olarak üniversitelerin varlıklarını ve amaçlarını tekrardan ciddi bir şekilde gözden geçirmesi gerekmektedir. Bu bağlamda Tozlu üniversitelerin şunları yeniden düşünmesi gerektiğini söyler: kaliteyi odak merkezine alması; belirli sahalardan haricinde yurtdışı doktora programlarına sınırlama getirilmesi; tarihi tecrübe, gelecek ve mevcut durum analizleri yapılarak bir geleneğe sahip olunması; araştırma konusunda çalışkan olma ve özgün araştırmalar yapma; yüksek lisans ve doktora programlarının akademik araştırma ve talep dünyası göz önünde bulundurularak düzenlenmesi; yayın faaliyetlerinin ilkeli yapılması; yabancı dil öğreniminin ilkeli, ciddi ve çeşitlilik arz ederek yapılması; üniversitelerin yeniden inşa edilmesi sürecinde tüm değerlerimize, klasiklerimize ve tarihi mirasımıza dayandırılması (Tozlu, 2016: 509-510).

Üniversitenin neliğinin ve amaçlarının bu şekilde yeniden ele alınarak titiz bir şekilde incelenmesi ve yeniden inşa edilmesi sürecinde Batının ilham perisi olan pozitivist paradigma içerisinde insanın tek tipleştirilmesine ve kapitalist düzene modern köleler yetiştirme çabasına girmemesi gerekmektedir. Bugün üniversitelerin istedik seviyede bilim, teknoloji, sanat ve değer üretmemesinin en temel sebeplerinden birisi de sadece taklit ve aktarmacı bir felsefeyi benimsemiş olmasıdır. Tüm bunlardan sonra denilebilir ki üniversite içerisindeki medeniyetin tarihsel gelişimi ve kültürel değerlerini göz ardı etmeden milli bir kimlik oluşturacak zemin, mekân ve şartlara kavuşturulmalıdır. Böyle bir eğitim, okul ve üniversite anlayışı hayata damgasını vuran güçlü bir kimliğe sahip eğitilmiş bireyler yetiştirmeye odaklanmalıdır (Tozlu, 2003:237). Bu bağlamda kimlik ve eğitimin ele alınması zarureti karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzden bir sonraki başlığımız bu kavramların incelenmesi ve anlaşılması olacaktır.

5.4.4.2 Kimlik, İdeal ve Eğitim

Kimlik insanın kendisine, çevresine ve içerisinde yaşadığı dünyaya bakış açısını belirleyen en temel bileşenlerin bütünüdür. Bu bağlamda Tozlu kimliği bir birey, toplum veya medeniyetin kendisine, çevresine ve dünyaya karşı bakış açısını şekillendiren, bu yapıyı bir bütün halinde algılamasını sağlayan ve tüm yaşama karşı bu algıya göre bir tavır almayı sağlayan en temel yapı taşı olarak nitelendirmektedir. Ona göre kimliği tam oturmamış ya da sınırları tam olarak belirlenmemiş bir birey, bir yokluk girdabı içerisinde, hep var olma savaşı içerisinde. Tarih boyunca medeniyetler kendilerine has bir kimlik inşa etme peşinde olmuşlardır. Çünkü varlıklarını ancak bu yolla sürdürebileceklerinin şuurundadırlar. Bu hedefi gerçekleştirmek için gerek atalardan kalan kültürel miras, gerek ilahi metinler gerekse de fikir adamları tarafından ortaya atılan ideolojiler vasıtasıyla kimlik inşasına çalışılmaktadır. Bu bağlamda Tozlu'ya göre temelde gelenekçi ve modern olmak üzere iki farklı kimlik vardır. Gelenekçi anlayışta referans kaynağı dini inançlar iken, modern anlayışta referans noktası fiziki âlemlerle yani dünya ile sınırlıdır ve insanoğlu kendisini hangi anlayışa ait hissediyorsa bu boyutta bir kimliği sahiplenir (Tozlu, 2003:238).

Toplumların sahip oldukları kültürel değerler kimliğin inşasında köşe taşı konumundadır ve bu değerlerin herhangi bir nedenden dolayı ihmali kimliğin oluşumunu engeller. Tozlu'ya göre özellikle ülkemizde kimliği oluşturacak olan kültürel kaynaklar ya tıkanmış ya da yok sayılmıştır. Bunların başında dil ve din

gelmektedir ve ne yazık ki dilimiz sürekli bir şekilde tasfiye ve değişime tâbi tutulduğundan zayıflatılmıştır. Bunun yanı sıra ne yazık ki din de devlet politikaları gereği hayattan dışlanmış. Böylesi bir tahribat güçlü bir kimlik kurmayı engellemekte hatta onu yok etmektedir (Tozlu, 2003:239). Oysa sağlıklı bir kimliğin oluşması için insanların ait oldukları kültürün kaynakları çok önemli bir yere sahiptir. Bu kaynaklardan yoksun kendinden bir haber ve değerlerini tam olarak algılayamayan bir insanın güçlü bir kimlik kurması ve hayatta etkin olması zordur. Bu şartlar altında bize düşen, kendi değerlerimize sahip çıkmak ve onları bütün yanlış düşünce ve uygulamalardan arındırarak milli bir kimliği oluşturabilmektedir. Bu noktada, milli bir kimlik oluşturmada eğitime düşeni irdeleyeceğiz.

Tozlu'ya göre insanı sorumlu yani kişilikli kılmak eğitimin en temel amaçlarından biridir ve bu, insanın ve toplumunda kendisi olarak var olmasının kaynağıdır. Var olma, direnme, dünyaya kendisi gibi bakma, sahte kimliklere bürünmeyi reddetme, irade eden olma, ancak bu sayede mümkün olur. İnsanlar ve milletler ancak bu şekilde gerçekten var olurlar. Kişiliğimizi zayıflatan temel kültür değerlerimizi reddeden, bize sahte boş bir gelişmişlik duygusu aşıl原因an Batıyı yegâne yenilik kaynağı olarak görerek ve bunu eğitim felsefemizin temeline koyarak milli kimliği geliştiremeyiz. Böylesi bir felsefeye dayalı eğitim düşüncesi, ideolojisi, anlayışı veya müfredatı hiçbir zaman milli bir kimliği kuramaz tam aksine onu engeller ya da sahte bir kişilik oluşturur (Tozlu, 2003:246). Gerçekten de milli bir kimlik bir başkasını taklit ederek oluşturulamaz, özellikle de kendisine bile yetemeyen kendi içinde çıkmaza düşmüş ve bir çıkış arayan, bir model olarak alınan Batı ve onun dibindeki felsefeler kurtarıcı olamaz. Onlar çoğu defa ya ırkçılığı, Batıcılığı ya da benmerkezciliği temel almış, genellikle dünyanın geri kalanını “ötekileştirmişlerdir”.

Böylesi bir yapı, tahrip etmekten ve insanı ilk önce kendi fitratına, sonrasında ise tüm dünyaya karşı yabancılaşan bir kişilikten öteye götüremez. Çünkü böylesi bir kimlik Tozlu'ya göre emniyet hissinden mahrumdur ve bu his özgüvenle yani kimlikle ilgilidir. Bu durumda eğitim aile, devlet ve çevre birlikte hareket etmeli ve insanlara güven verecek bir ortam hazırlamalıdır. Bununla birlikte insana gelecek ve hâlihazır dünyada yaşayabilecek yetiler kazandırmalı, özgürlükler ve tercih alanları sunarak insanların kendilerini idare etmeleri yolunda benlik kazandırılmalıdır. Nihayetinde okullar dünyadaki gelişmelere ayak uydurmalı, tek şekilliği terk etmeli, farklı insanlar

yetiştirebilecek bir yapıya kavuşturularak insanı kurmalı tabiat, madde, toplum ve bilim, bilimsel gelişmeler hakkında ciddi doyurucu bilgiler vermeli, teknolojiyi, hayatımızda oynadığı rolü geniş bir perspektifle ortaya koymalıdır (Tozlu, 2003:247). Böylesi bir bakış açısı ve anlayıştan mahrum olan eğitim sistemi, kendi içerisinde kısır bir döngüde boğulur ve başka hiçbir anlam üretemez. Böylesi bir yapıdan da milli bir kimlik oluşturma gibi hayati bir netice beklenemez.

Milli bir kimlik oluşturmak isteniyorsa bahsi geçen ortamların hazırlanması son derece önemlidir. Ancak bunlar da tek başına etkili olmayabilir, çünkü nasıl bir ortamda olduğumuz ya da nelere sahip olduğumuz milli bir kimliği taşıma ve onu koruma konusunda yeterli olmayabilir. Bu bağlamda Tozlu böyle bir kimliğin sürdürülebilir olması için, ahlâkî değerlerin de eğitime dahil edilmesi ve uygulanması gerektiğini ifade eder. Çünkü ona göre insanın kendisini kontrolü, diğer insanlarla ilişkilerinde inanırlılığı ve güvenilirliği sağlaması, hak ve sorumluluklarının bilincinde olması temelde ahlakilik ile ilişkilidir. Böylesi bir farkındalığa sahip olan kişilere iyiliklerin ve güzelliklerin benimsetilmesi ve kişilerin arındırılması için İslami Türk ailesi devlet tarafından sürdürülebilir bir kuruma dönüştürülmelidir. Dahası onun özü korunarak geliştirilmelidir. Böylesi bir çabanın uzun süreli çilesinin çekilmesi gerekmekte çünkü kimlik kaybı yavaş yavaş olmakta inancın yitirilmesiyle oluşmaktadır. Ona göre sağlam bir milli kimliğin oluşturulması için öz eleştiri yapmalı, çağda kaybolmadan onu yeniden üretmeliyiz (Tozlu, 2003:248). Tüm bunlardan hareketle denilebilir ki Tozlu milli bir kimliğin oluşturulmasında kültürel değerlerin son derece önemli olduğunu, ahlakililiğin de bu binayı ayakta tutan en temel öge olduğunu ileri sürmektedir. Sahip olduğumuz değerleri önceleyerek ve bunlara yenilerini ekleyerek içerisinde yaşadığımız zamanı yakalayıp kendimizi, kendimiz olarak kabul ederek ideallerimize erişebiliriz. Şu halde ideallerimizden bahsetmek ve eğitim yoluyla bu ideallere nasıl ulaşabileceğimizi ele alalım.

Milletlerin idealleri temelde muasır medeniyetler seviyesine ulaşmak ve bu düzeyde kalarak gelecek nesillere daha iyi ve yaşanabilir bir dünya bırakarak onları mutlu kılabilmehtir. Lakin bugünkü dünya ve bu dünyanın temel yapı taşları olan düşünceler hem makro düzeyde dünyaya hem de mikro düzeyde insana, pek de arzu edilir bir dünya açmamaktadır. Bu durumun en temel sebebi yukarıda bahsettiğimiz gibi insan, toplum, devlet, eğitim ve felsefe bağlamında bütüncül ve etkili bir

yaklaşımın ortaya çıkarılmamış olmasıdır. Bugün dünyanın pek çok yerinde insanların acı çekmesinin ya da birilerinin zengin ve refah içinde yaşarken diğer büyük bir bölümünün fakirlik içerisinde yokluğa mahkum olmasının en temel sebeplerinden biri de budur. Çünkü insanlar ideallerden ve bu idealler için mücadele etmekten, elini taşın altına koymaktan mahrumdurlar. Böyle bir ruh ve kimlikten yoksundurlar.

Tozlu' ya göre günümüz dünyasında idealizmin canlandırıcı ruhu etkisini kaybetmiş fedakâr, çilekeş herhangi bir ülkeye adanmış insanlara ve toplumlara rastlamak neredeyse imkânsız olmuştur. Fedakârlık göstermek bir çeşit saflık belki de aptallık olarak değerlendirilmekte bunun yerine çıkar öncelenmekte ve yaşam onunla şekillenmektedir. Böylesi bir tavır ve tutum insanlar arasında sorumsuzluğu yaygınlaştırmış, bir görev bir ideal yüklenme işini ertelemiştir. Oysa insan sorumlu kılınmalı bunun içinde bir ahlak adamı olmalıdır, çünkü ahlak adamı ideallerini ahlakına yansıtır onu yaşar ve gerçekleştirir. İdeali olan insanlar ve toplumlar ruhlarıyla bu ideallerini besler, dünyevi ve geçici birçok tuzağa düşmeden sabırlı bir şekilde mücadele ederler (Tozlu, 2003:248). Bu bağlamda insanlara ne yapıp edip bir ideal, bir ahlak yüklemek zorundayız. Eğer bir milleti bir kültürü ve bir toplumu yaşatmak ve dünyaya katkı sağlama konusunda onu öncü etmek istiyorsak, en temel değer olarak böylesi büyük bir ülkeye sahip olma fikrini pratiğe koymalıyız.

Bu bağlamda ideal ve ona bağlanma toplumun genelinde bir anlam ifade edebilmelidir. Çünkü Tozlu'ya göre böylesi bir ideal çevreye, grup hayatına topluma dayanır. Lakin yalnızlaşan, itilen hor görülen fertlerin bir kısmı giderek ilgilerini, ideallerini kaybederler çünkü yaşanmayan, amaçlanmayan, paylaşılmayan fikirler, düşünceler ve ideallerin kendi başlarına gelişmeleri zordur. Bu tür ortamlarda idealizm yerine Makyavelizm gelişir, insan, gerçeği, bütünüyle sadece bu dünyaya odaklanarak elde edeceğinin sanır ve böylece iç zenginlikleri, ruhu güzellikleri, yaratıcı gücü, üretimi küçülür dünya ile maddi çıkarlarla sınırlandırılır ve en nihayetinde sağlam bir dünya kuramazlar (Tozlu, 2003:249). Böyle bir ortamda yapılacak en doğru davranış ideal ve ahlaka odaklanarak topyekûn benimsenmesi ve bu ideal doğrultusunda yaşamının özendirilmesidir.

Günümüz eğitim müfredatlarına bakıldığında karşımıza çıkan en önemli öğelerin bireyi manevi olarak daha iyi bir konuma getirmek ve bunun için gerekli olan

erdemlerle donatmak olduğu gör÷lmektedir. Artık dünya insanı olması gerektiği gibi algılamaya ve o doğrultuda yetiştirmeye odaklanmaktadır çünkü şahsiyetli insan yetiştirmek en doğru yatırım olacaktır. Bununla birlikte Tozlu'ya göre günümüzde şahsiyetli insan yetiştirememeden şikâyet edilmekte ve bunun önemli unsuru ise “mihenk olma”, veya “ölçü alma” gibi olguların eksik olmasıdır. Ona göre insan durgun toplumlarda daima kendini, ölçü alabileceği bir değere göre oluşturmakta ve bu değerler bu yolla aileye, okula, sokağa ve nihayet topluma rengini, şeklini vermekteydi ancak bugün bunların çoğu aşınmıştır (Tozlu, 1997:22). Bu yozlaşmanın en temel nedenlerinden biri şüphesiz ki küreselleşmeyle birlikte ortaya çıkan pop÷ler kültürün teknolojik aletler vasıtası ile toplumu esir almasından kaynaklanıyor olabilir. Böylesi bir çağda özellikle de kitle iletişim araçlarının sınırsızca hayatımıza nüfuz etmesi ve bu yenedünyanın kendi değerlerini üretmiş olması karşımıza çıkan en büyük handikaptır.

Yukarıda bahsedilen tablonun en hassas öğesi ortaya çıkartmış olduğu yeni, mazisi olmayan ve birbirlerine pamuk ipliğiyle bağlı olan kitledir. Tozlu'ya göre bu kitlenin cazibesi, tahriki, sunî göz alıcı çekiciliği bireylerin şuurunu ve ruhunu sürekli kamçılar ve böylece fertlerde olma durumları ortadan kaldırılır çünkü insan bu şartlarda kendini bulamaz. Ona göre sürekli tehdit ve istila karşısında kendi olarak kalabileceği bir alan oluşturamayan veya böyle bir şuura varınca kendini inşa edeceği hür bir yapıya kavuşamayan insan çaresiz kalır. Bu çaresizlik içeresindeki insan kendine dönme fırsatı, muhasebe yapma imkânı bulamaz ve böylece benliğini yitirerek şahsiyet olamaz. Oysaki şahsiyet düşünen, geçmişte ve gelecekte olan, etki eden, yönlendiren ve damgasını vuran, bir amaç, istek ve irade gerektirir (Tozlu, 1997:23). Burada vurgulanan düşünce 21. Yüzyılı var eden sosyo-kültürel çevrenin güçlü bir şahsiyet oluşturmak için elverişli bir ortam sunamaması ve bireyi kendisinden uzaklaştırarak onu önce fitratına sonra ise kişiliğini var eden insani değerlere yabancılaştırmasıdır.

Bahsettiğimiz bu özünü yitirmiş yapay dünya bir şahsiyet oluşturmak için yetersiz kalmaktadır çünkü referans noktaları gerçekliğin ötesine geçememekte ve var olanı şuursuzca tüketmek üzerine kurgulanmıştır. Oysaki Tozlu'ya göre benlik bir yapılanma, var olduğunun farkında olmaktır ve bu farkındalık etki etmek, hareket etmektir. Ona göre var olmak kişiliktir ve kişilik, bir benliğin, bir vahdetin, kendinde olmanın, bir “Ben” in ifadesidir. İnsan kendini bilir, benliğine sayđı duyarsa, karşı benleri de tanır, onlara da sayđı duyar. Ancak böylesi bir kişiliğin oluşmadığı

toplumlarda denge hali yitirilerek sağlıklı ilişkiler kurulamaz ve vurdumduymazlık, sorumsuzluk, kargaşa hali umumi bir manzara oluşturur (Tozlu, 1997:24). Burada vurgulanan düşünce mevcut şartların insana kendi benliğini oluşturacak zemini sunması gerektiği ve böylece bireyden başlayarak toplumu omurgalı bir yapıya dönüştürmek zaruretidir.

Bahsi geçen zemini sağlayamayan ortam ve şartlar insanı gerçek manada yaşıyor kılamaz çünkü insan dokunulmadan, hissedilmeden ve hissetmeden varlığını ortaya koyamaz. Tozlu'ya göre yaşamak, basitçe bir varoluş değil; faal olmak, endişeler taşımak ve bütün bunların şuuruna vararak olup-bitenden bir ölçüde haberdar olmak, bir açıdan kendini sorumlu tutmak ve bir değiştirme çabası içerisinde olmaktır. Bu çaba olma yoluna girmek, arınmak ve karanlıklara ışık tutarak sorumluluk bende diyebilmektir (Tozlu, 1997:25). Tüm bu yargılardan yola çıkarak denilebilir ki; insanın gerçek manada var olabilmesi için öncelikle kendi şahsiyetini inşa etme bilincine sahip olması ve içinde yaşadığı toplumun ve çevrenin bunu gerçekleştirebilmek için insana imkân tanınması gerekmektedir. Böyle bir amacı gerçekleştirmek en temelde eğitimin ve öğretmenlerin sorumluluğundadır. Bu sorumluluğu hakkıyla ve layıkıyla yerine getirmek hem bireylerin hem de toplumların mutluluğu için önemli bir mihenk taşıdır. Şahsiyetli bir toplumun oluşturulması için diğer bir önemli olgu ise bireylerin duyarlılık sahibi olmasıdır. Bir sonraki başlığımızda ise duyarlılık eğitimini ele alacağız.

İçerisinde yaşadığımız yüzyıl kavmiyetçiliğin ve ötekileştirmenin var ettiği bakış açısıyla inşa edilen toplumlar tarafından oluşturulmuş ve tüm insanlık bu bakış açısıyla şekillendirilegelmiştir. Bu yeni felsefe özellikle de eğitim kurumları vasıtasıyla yaygınlık kazandırılmıştır çünkü Tozlu'ya göre insanın kendine ve diğerlerine karşı sağırlaşması, önemli bir yönüyle eğitime ve eğitim anlayışına dayanmaktadır. Ona göre bu anlayış özellikle sanayileşmeyle başlayıp gelişen baskın materyalist-maddeci anlayışın ortaya çıkardığı benmerkezciliği esas aldığından diğerlerine hep acı vermiş, onu dışlamış ve sömürmüştür. Çağdaş çoğu problemin dayanak noktası da burasıdır. Ona göre insanlığın acısını artıran gelen bu anlayış artık değişmeli; diğerleriyle paylaşımı, onu anlamayı ve acısına iştirak etmeyi esas almalıdır (Tozlu, 2009:21).

Bahsettiğimiz bu çıkmazı aşabilmemiz için yapılacakların başında Tozlu'ya göre gücü insanileştirmenin mantığını kavramak, buna dayalı üretimde bulunmak

zorundayız. Şöyle ki gücün temelini, tefekkürü, düşünceyi merkezileştirmek, onu üretmek, çağdaş teknolojiyi yakalamalıyız. Ona göre bunu başarabilmek bu gücü İnsani sorumluluğumuzla, samimiyetimizle, sevgimizle insanileştirmek, bunun mektebini kurmak, eğitimin, yeni eğitimin, duyarlılık eğitiminin vizyonu oluşturmak olmalıdır(Tozlu, 2009:26). Burada önemi vurgulanan düşünce sahip olunan gücün ve teknolojinin insani değerlerin ötesine geçirilmemesidir. Bunu gerçekleştirebilmenin anahtar yetisi ise sürekli vurgulandığı üzere hayata karşı duyarlı olabilmektir.

Bu duyarlılık, Tozlu'ya göre “dünya sistemi”, ve bu sistem karşısında belirli kalıplardan sıyrılıp kendimizi idrak etmemiz ile ilişkilidir (Tozlu, 2009:21). Bahsettiğimiz bu düzeye ulaşabilmek için birçok farklı eylem planı uygulamaya koyulabilir. Tozlu'ya göre aydınımız bir sevgi, bir kafa ve kalp birlikteliğine odaklanarak ve dünyaya İnsanî olanın kapılarını açarak bu süreci başlatabilir. Ona göre tarihteki büyük açılımlar böyle bir ideali taşıyanlarca; düşünce gücünü, yaratıcılığı işe koşan, her iki dünyayı da derinlemesine anlamaya çalışan ve onları aşan sistemlere vücut verenlerce yapılmıştır (Tozlu, 2009:24). Bize düşen tüm bu söylenenlerden yola çıkarak önce bizi biz yapan değerleri merkeze alıp sahip olduğumuz gücü ve imkânları insani olana yönlendirip diğerlerinin de varlıklarına saygı duyarak şuurlu ve sorumluluk sahibi şahsiyetler inşa etmeye yoğunlaşmak olacaktır.

5.4.5. Yeni Bir Şuuru İnşası ve Eğitim

İçerisinde yaşadığımız yüzyıl hem nihayeti itibari ile hem de kendisini var eden koşullar çerçevesinde yeniden ele alınıp üzerine inşa edileceği zemin sağlam temellere oturtulmak zorundadır. Böylesi büyük bir sorumluluk temelde yapıcı bir dünya görüşüne dayandırılmalı ve hem içerik bakımından hem de amaç bakımından insanı dolayısı ile de toplumu gerçek manada var etmeyi hedeflemelidir. Bu hedefi gerçekleştirebilmek için işe koşulacak en etkili araç eğitimidir. Çünkü eğitim en temelde toplumsal ihtiyaçların ayrıntılı bir şekilde ele alınıp içerisinde yaşanılan çağın gereksinimlerini tam anlamıyla karşılayabilecek nitelikteki insanı yetiştirmeyi amaç edinmektedir. Bu amaç doğrultusunda toplumsal ihtiyaçların sadece maddi boyutu öncelenerek madalyonun diğer yüzü yani manevi ihtiyaçlar ötelenmemelidir ki yüzyılımızın deneyimlediği bunalımın en önemli sorumlusu da bu yönün ihmal ediliyor olmasıdır. Bu yüzden eğitimin içerik ve amaç boyutu ayrıntılı olarak ele alınmalıdır.

Bu bağlamda Tozlu'ya göre eğitimin amacı, tamamen maddi olana odaklanmış insanın istek ve arzularının yanı sıra manevi olanı gözetleyip ortak bir payda oluşturabilmektir. Ona göre insan güçlü bir benlikle donatılmalı ve kendini kurması, tanınması, eyleme geçmesi ve bu eylemleriyle bütünüyle kendini ve çevresini değiştirebilmelidir (Tozlu, 2008:27). İnsanın her iki yönünü kapsayıcı bir yaklaşıma sahip olan bu amaç; yetiştirmek istediği güçlü bir benliğe sahip olan bireyin yaşamının büyük bir kısmını bu ideal benliği en mükemmele taşımak için dur durak bilmeden çalışması için güdüleme sağlayacak ve bu süreçte hem kendi varoluş yolculuğundaki engelleri kaldırmaya hem de içerisinde yaşadığı ortam ve şartlarda doğru ve güçlü bir kimlik oluşturmaya engel teşkil eden durumları bertaraf etmek için çabalayacaktır. Bu gücünü kendinden alan itici güç aynı zamanda diğerleri için bir model olacak ve bireyden topluma doğru bir değişimin başlamasına olanak tanıyacaktır.

Bu bağlamda gerçek bir şuurun oluşturulması son derece önemli bir misyondur. Bu misyonun başlangıcında sahip olduğumuz bilgi birikimi önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda Tozu canlı-diri bir şuuru inşa etmenin bilgi merkezli bir yetiştirme felsefesine dayanması gerektiğini ileri sürer ve bu bilginin “öz”ün bilgisi olması gerektiğini ifade etmektedir. Ona göre mevcut epistemoloji indirgemeci olduğu için gerçeği, insan fitratını indirgemiş ve bozmuş böylece şuuru sakatlayarak insanın doğru değerlendirmeler yapmasına engel olduğu için insan, insanlığa onulamaz yaralar açmış, ıstıraplar vermiştir (Tozlu, 2008:28). Mevcut bilgi felsefesinin temelini oluşturan bilgi anlayışının tek boyutlu olmasından kaynaklanan eksikliklerin insani şuura da etki etmesi ve nihayetinde yarım kalmış benliklerin ortaya çıkmasına sebep olması beraberinde büyük bir yıkım getirmektedir. Bunu önlemenin en temel yolu ise var olan bilgi algısının zemini olarak sadece maddi gerçeklikleri değil aynı zamanda sezgisel bilgileri de kabul etmek olacaktır. Akli kalp ile, bilimi gönül dünyası ile barıştırmak ve aynı zamanda harmanlamak tek çıkış yolu olarak karşımızda durmaktadır.

Tüm bu karmaşa içerisinde bulanık bir zihne sahip olan insanoğlu ne doğru bir istikamet belirleyebilmiş ne de hedeflerine ulaşabilmek için sağlam bir duruş sergilemiştir. Tozlu 'ya göre bu kötü gidişatı değiştirmenin önkoşulu bilgideki açılımı, vahye dayalı bilginin insanı inşadaki yerini yeniden gündeme getirmeyi zorunlu kılmakta ve değişimin sürekli kılınması, yönelimi, hedeflerin tayini ve böyle bir değişimle nelerin reddedilmesi gerektiğinin ortaya konulması canlı-diri bir şuuru

gerektirmektedir. Ona göre bütün mesele, bütününü iç özgürleşmeyi, nefsi temizlenmeyi sağlamaktır, bu yüzden eğitimsel içeriğimiz vahye açık olmalıdır (Tozlu, 2008:29). Bu güne kadar benimsenmiş olan modern eğitim anlayışlarının istenen düzeyde etkili olamayışının ve sürekli bir şekilde müdahaleler yapılarak ıslaha çalışılmasının en temelinde vahyin göz ardı edilmiş olması yatabilir. Çünkü vahiy yukarıda vurguladığımız üzere insanın gönül dünyasına hitap etmekte ve beşeri özelliklerle donatılmış insanı insani olanla donatarak onu hakiki bir varlık sahasına taşımaktadır.

İnsanın varlığını idraki şuuru sayesinde. Şuur, varlığı tecrübe ettiği duysal veriler sayesinde edindiği bilgiyle tanıdığı gibi vahiy bilgisiyle de tanır. Devrimizde bu ikinci yol birtakım gerekçelerle reddedilir. Bu da bilgide ve tanımada ciddi eksikliklere yol açar. Tozlu, bu ikinci anlayışın bilgiye erişme yolu olarak kullanılmasını önerir. Bu bağlamda Tozlu modern anlayışın bilgiyi bir dışlama, ezme, benzeterek aynileştirme aracı olduğunu, haliyle de özgürlüğü yok ettiğini vurgular. Bunu aşmanın en etkili yolunun vahiy bilgisini bir kaynak olarak kullanılmasında görür. Ona göre vahiy, bilmeyi sırf bilme olarak kabul etmemekte aksine bilgiyi iyiliği-güzelliği, sevgiyi üretmede kullanılması gereğini getirmektedir. Bununla da yetinmeyen vahiy bilgisi ona göre aynı zamanda bilmeyle- yapmayı bir ahlâka, ilkeye bağlayarak insanı arınmış, diri bir şuura ulaştırır. Bu, tam bir özgürlüktür. Vahiy özgürleştirir (Tozlu, 2008:30). Böylesine sağlam bir zemin ve uygulama alanı içerisinde anlam kazanan bilgi ve o bilgiyi ezeli bir bakış açısıyla yorumlayan insan, önce kendisini daha sonra ise içerisinde yaşadığı toplumu olması gereken noktaya taşımak için bitmeyecek bir varlık mücadelesine girer. Bu mücadele insana hem uzun vadede anlamlı bir hedef kazandırmış oluyor hem de kısa vadede yaşamdan tatmin olmasını olanaklı hale getiriyor.

İnsanı önce sahip olduğu beşerî özellikler bakımından iyice analiz edip anlamak ve akabinde onu insan yapan insani özelliklerin iyice analiz edilmesi asıl çözüm yolu olarak görülmektedir. Bu bakımdan ne maddi ne de manevi olarak insanı tek boyutta ele almak, tecrübe ile sabit olmuştur ki yüzyılı mutlu, insanı onurlu yapamamıştır. Ne Batı sahip olduğu maddi zenginliklerle ne de Doğu sahip olduğu gönül dünyasıyla insanı tatmin edememiştir. Atılması gereken adım, yapılması gereken ilk iş, idrak edilmesi gereken ilk düşünce aslında aşikârdır; Batının maddi dünya hakkındaki birikimleri ile Doğunun manevi dünyaya dair kadim bilgisi harmanlanarak tam, şuurulu ve sorumluluk sahibi insanı inşa etmek.

BÖLÜM VI

6.SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde Cumhuriyet döneminden bugüne kadar geçen zamanda eğitimin nasıl ele alınması gerektiği konusunda yapılan bir tartışma, araştırmada ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlara dayalı olarak geliştirilen öneriler yer almaktadır

6.1. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada çağdaş Türk eğitim düşüncesinin önemli şahsiyetlerinden biri olarak karşımıza çıkan ve hakkında ayrıntılı bir araştırmaya rastlanmayan Necmettin Tozlu'nun Hayatı ve Eserleri bir bütün halinde ele alınmıştır. Çalışma Tozlu'nun hayatı, kitap ve makalelerindeki felsefe, eğitim felsefesi ve eğitim konusundaki görüşleri ile sınırlandırılmıştır. Hakkında yazılan ve yayımlanan çalışmalarda Tozlu'nun eserlerinden bazı bölümler aktarılmış, felsefe görüşü, eğitime bakışı, eğitime ilişkin görüşleri incelenmiştir.

İçerisinde yaşamış olduğumuz modern dünyanın baskın paradigması sahip olmayı, rekabeti ve hedefe ulaşma sürecinde var olan her şeyden sonuna kadar faydalanmayı kendisine amaç edinerek öncelikle insanı, akabinde onun için var edilmiş olan tabiatı ve nihayetinde de yaratıcısını göz ardı ederek salt faydacı bir bakış açısı içerisinde tükettikçe tüketmeye odaklanmıştır. Özellikle Batı toplumlarında sanayi çağı sonrasında otomatlaşmanın neticesinde ortaya çıkan bu tüketici insan günümüzde de farklı şekillerde varlığını korumayı sürdürmektedir. Tanrısal olana odaklanıp mevcudu ideale yakınlılaştırarak dünyayı herkes için yaşanır bir yer kılma mücadelesi de diğer taraftan kendisine yaşam alanı bulmaya çalışmaktadır. Bununla birlikte insanın var olduğu ilk günden itibaren başlamış olan bu tanrısal dönük olan ile dünyayla sınırlı kalan arasındaki kadim mücadele farklı kaynaklar ve isimlerle de olsa canlılığını ve güncelliğini korumaktadır.

Bugün tüm bu mücadeleler sistematik ve daha geniş çaplı bir şekilde devletler gözetiminde ya da desteğiyle ve eğitim kurumları vasıtasıyla daha etkili bir hale dönüştürülmeye çalışılmaktadır. Eğitim aracılığıyla özel ya da resmi eğitim kurumlarının öğretim programlarında şekillenen bu mücadele daha etkili ve sistemli bir şekilde vücut bulmaktadır.

Ülkemizde Osmanlı'nın son dönemlerinden bugüne kadar tartışılmalı olan nasıl bir insan, toplum ve medeniyet inşa edilmesi gerektiği sorusu ve kurtuluş olarak öne sürülen reçeteler felsefi bakış açımızla şekillendirilmeye çalışılmaktadır. Eğitim felsefeleri işe koşulurken Ziya Gökalp, Mehmet Akif, İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Mümtaz Turhan, Nurettin Topçu gibi idealist eğitim düşünürlerimiz doğru olarak atfedilen bilgilerin birey ve toplum ekseninde bir bütün şeklinde ele alınmasını sağlayacak, varlığın gerçekliğini ve doğasını ortaya koymaya çalışan ve tüm bu bilgi ve varlık arasındaki ilişkiyi nasıl hayata uygulayacağımızı ele alan felsefi bakış açılarıyla doğru bir yol haritası çıkarmayı amaçlamaktadır. Böylesi bir öneme sahip olan ilk ilmeğin doğru atılması medeniyet kumaşına nakşedilmesi hedeflenen insanın doğru bir şekilde inşa edilmesinin olmazsa olmazıdır. Bu soylu görevi üstlenen liyakat ve yeterliliğe sahip düşünür ve eylem adamlarının doğru bir şekilde okunup idrak edilmesi ve akabinde ortaya çıkan birikimlerin eğitimi planlama sürecine yansıtılması hayati bir öneme sahiptir.

Tozlu'ya göre felsefe her çağda içinde bulunulan şartlara göre vücut bulmasına rağmen ülkemizde içinde bulunduğumuz şartlar göz ardı edilerek Batılılaşma fikri tam manasıyla irdelenmeden benimsenmeye çalışılmış ve felsefe problem çözme işlevini layıkıyla icra edememiştir. Ona göre bu durumda atılması gereken adım bizzat kendimizden yola çıkarak ve kendi geleneğimize nüfuz ederek içinde yaşadığımız dünyayı, Batıyı tekrar ele almak, onu iyi anlamak, onu iyi okumaktır. Böylesi bir okumayı icra edebilmek için içerisinde yaşadığımız kültür ve dil göz ardı edilememelidir çünkü Tozlu her kültürün içerisindeki insanlara kendine has bir bakış açısı, farklı bir dünya ve yaşayış tarzı sunarak onlara güçlü bir düşünce usulü kazandırdığını vurgulamaktadır. Bununla birlikte dilin anlam dağarcığını daraltılıp, kısırlaştırılarak düşüncenin ifade gücü kısıtlanmamalı ve dil felsefe ve bilim yapma kabiliyetinden mahrum edilmemelidir. Tozlu'ya göre bugün bizim taklit-aktarma yerine bahsedilen dış dünyayı anlayıp özümseyebilecek, bunu kendi dünyasında üretebilecek hâkim bir figüre, filozofa ihtiyacımız vardır ve böyle bir figür olmadıkça da derin bir soluk getirebilecek bir felsefe, kendisi olan bir felsefe kuramayız.

Bu bağlamda sistemli bir şekilde ele alınarak sağlam bir zemine oturtulmaya çalışılan özgün düşünsel altyapı şüphesiz felsefe aracılığıyla inşa edilebilir. Bu kapsamda Tozlu felsefi faaliyetin belirli bir kaynağa, bir yere, çerçeveye atfen

yapılabileceğini ve bu arayışın nihayetinden ziyade bizzat arayış sürecinin bizatihi kendisi olduğu gerçeği ihmal edilemez bir hakikat olduğunu ifade etmektedir. Bu arayış sürecinde karşımıza çıkan fenomenleri bir girdi çıktı anlayışı gibi gören modern anlayışın ötesine geçerek hakikatlere nüfuz etmek suretiyle onların özünü tanımak ve bu şekilde manalandırmak felsefe kavramının içini doldurabilir. Bu hakikati bulma sürecini neye atfen yapacağımız daha doğrusu neyi mihenk olarak alacağımız konusu da bu arayış sürecinin hem maddeyi hem manayı kuşatabilmesi açısından elzem görünmektedir. Bu bağlamda Tozlu'nun da ifade ettiği üzere içerisinde bulunduğumuz çevreyi ve kültür birikimini de göz önünde bulundurarak Tanrısal olanı referans noktasına koyup bu çerçevede bilgiyi bir zemine oturtarak işe koyulması gerektiğinin altını çizmektedir. Bugün felsefi bakış açımızı netleştirmek adına Tozlu'nun vurguladığı üzere sahip olduğumuz kültürel altyapı göz önünde bulundurulmalı ve Batının aktarıcısı konumundan kurtularak vakit kaybetmeden bize ait milli bir felsefe dağarcığı oluşturulmalıdır.

İnşa edilecek bu felsefi sistemin temel öğelerinin doğru konumlandırılması, tüm boyutlarıyla ele alınması yadsınamaz bir gerçektir ancak ne yazık ki birçok düşünce okulu böylesi kapsayıcı ve geçerli bir bakış açısını tam anlamıyla yakalayamadığı için dünya mevcut kaos durumundan kurtulamamakta tam aksine her geçen gün daha da huzursuz bir mekân haline dönüşmektedir. Bunun belki de en önemli sebeplerinden biri de modern düşünce sitemlerinin en temel ögesi olan insan mefhumunu nasıl konumlandıracaklarını tam olarak kestirememiş olmaları olabilir. Bu belirsizliğe çözüm üretmek adına Tozlu insanı ilahi boyutuyla ele alarak Tanrının onu bu dünyadaki imtihanından sonra arınmış olarak huzuruna çıkması gerektiğini bu süreçte iyi ile kötüyü ayırt ederek hem bu dünyayı hem de öteki dünyayı hesaba katması gerektiğini vurgulamaktadır. Burada insanın hem dünyada hem de öteki dünyada tatmin olması için onun bu çift yönlülüğünün göz ardı edilmemesi gerektiği anlaşılmaktadır. Bu anlamda Tozlu ortaya koymaya çalıştığı eğitim felsefesinin diğer milletler için de yol gösterici olacağını düşünmektedir.

Tozlu'ya göre doğru bir eğitim ideolojik içerikten, yönlendirme ve baskılardan keza insanı kendinden çalan bir anlayıştan uzak durmalıdır. Ona göre insan ideolojik bir kurgu, sosyal ve siyasal herhangi bir gerekçe ya da endişelerle belirli tek cepheli bir terbiyeye tabi tutulmamalıdır ve tam aksine onun tüm bu boyutları düşünülmeli ve ona

göre eğitilmelidir. Bununla birlikte eğitim felsefesi insanı sorumlu kılacak bir bilinçlenmeye, geleceğin analizini yapmaya ve üretimine, önemli fikir akımlarının analizine, sosyal kültürel hareketlerin tahliline, dini mücadelelerin tahliline, marifet bilgisini verecek olan tanrısal olanın hayata çekilmesine, birer otorite kaynağı olarak görülmesine dayandırılmalı ve neticede insanı sorumlu kılacak bir bilinçlenmeye götürmelidir. Bu insanın ve dolayısıyla da toplumun İslam bakış açısıyla yeniden inşa edilme süreci İslam'ın başlangıç ilkesi olan 'Tevhid' çerçevesinde yapılmalı ve dolayısıyla Allah aşkı insanı, Allah'a götürecektir şekilde verilmeli böylece insani fitrat açılıp, keşfedilerek, insan uyandırılmalıdır.

Tozlu'ya göre eğitimde başarı eğitimin bir felsefesinin olmasına o medeniyet ve kültürle uyumlu bir insan tasavvuruna dayanmalıdır. Tozlu bahse konu olan insanı yetiştirmek için işe koşulacak eğitim sisteminin üzerinde düşünülmüş, felsefesi, metafiziği yapılmış olması gerektiğini ve insanı tüm yönleriyle kuşatabilen bir anlayıştan yola çıkarak temeline akı, tecrübeyi alan bunun yanında sağlam bir inancı da kapsayan bir anlayış olması gerektiğini vurgulamaktadır. Tozlu'ya göre eğitim insanı var olan ortama uyum sağlama süreci değil aksine esas itibariyle iyilikleri, güzellikleri geliştirme, yetkinleştirme misyonunu yüklenme işidir. Ona göre birey birtakım güçlerle doğar ve bunlar bir potansiyeldir. Mesele bunların geliştirilmesidir. Burada hem insanı hem toplumu hem de medeniyeti kapsayıcı temel değerlerle donatma karşımıza çıkmakta böylece içerisinde yaşadığımız küresel çağa uyum sağlama süreci daha etkili bir şekilde işe koşulmaktadır.

Böylesi kapsayıcı ve kuşatıcı bir eğitim anlayışında Tozlu'ya göre yöntem; kültürel gelişmenin ve kültür tarihinin özelliklerini sıkı bir tefekküre dayalı bir tahlil, büyük düşünörlere, sistemlerine ve endişelerine nüfuz etme, onları anlama ve en nihayetinde bunları öğrenime-öğretime çevirme işidir. Neyi niçin ve kime öğreteceğimizin şuurunda olmaktır. Tozlu'ya göre insan olmak, yaratılış üzere olmak, yani Allah'a kul olmaktır ve bu şekilde fitratın gürleştirilip geliştirilmesiyle varlıkla birlikte olmaktır çünkü varlığın özü sevgidir dolayısıyla doğru bir eğitimin, fitri bir eğitimin usulü sevgidir. Tozlu doğru bir eğitimin fitrata yoğunlaşması, insanı bütünlüğü içerisinde ele alması ve bunun da insan tabiatını tanımayı, şahsiyet olmayı, bunun yol ve usullerini geliştirmeyi öncelemesi gerektiğini ifade etmektedir.

Felsefe, eğitim felsefesi ve eğitim konusunda geniş bir bakış açısı sunan Tozlu'ya göre tüm bu var edilen bilgilerin uygulama alanı olan okullar yeniden değerlendirilmeli ve amacı, işlevi ve muhtevası üzerinde durularak okulun niçinini, bünyesel değişikliğini ve odaklaştığı yeni teknolojiyi kullanma amacını incelemeli ve onu bir idealin tamamlayıcısı, yardımcısı olarak konumlandırılmalıdır. Tozlu'ya göre ideal okul eğitim sürüp gelen ve devamlı değişen yenilenen bir süreç olduğundan dolayı tüm dünyada olup bitenlere anlam kazandırmalı, bireyleri etkin kılmalı ve böylesi bir sürece açıklık ve yeniden yapılabirlik kazandırılmalıdır.

Tozlu'ya göre eğitimin çok önemli bir boyutu olan üniversite tarihî tecrübenin yığınağıdır, buluş ve icatlar bu tecrübenin işlenmesiyle vücut bulmaktadır bu yüzden üniversiteler bilim ve tefekkür ekseninde yönetimin, icranın eleştirisini yapmalı, olası gelişmeleri dikkate alarak geleceğe ufuklar açmalıdır. Ancak bu çalışmalarını yıkıcı bir üslupla değil, tam aksine uluslararası arenayı da göz önünde bulundurarak yapıcı bir bakış açısıyla yerine getirilmelidir. Bu bağlamda üniversiteler Batıyı, onun temellerini, gerçek bilim dünyasını ve adamlarını, insanı ve eğitimi doğru bir şekilde okuyup anladıktan sonra onu inşa etmeye odaklanmalıdır. Ona göre artık üniversiteyi beyin yıkama, dönüştürme, toplumun köklerini, değerlerini, alışkanlıklarını ve en nihayetinde tüm hayatını tarih dışı bırakma çabalarına son verilmelidir. Tozlu üniversitelerin küresel güçlerin planlarının altında yatan tahribatı ve gerçek niyeti açıklayabilecek, gençlere şahsiyet ve sorgulayıcı bir kimlik kazandırma misyonu da yüklemelidir.

Tozlu üniversiteler aracılığıyla inşa edilecek olan kimliği bir birey, toplum veya medeniyetin kendisine, çevresine ve dünyaya karşı bakış açısını şekillendiren, bu yapıyı bir bütün halinde algılamasını sağlayan ve tüm yaşama karşı bu algıya göre bir tavır almayı sağlayan en temel yapı taşı olarak nitelendirmektedir. Ona göre insanı sorumlu yani kişilikli kılmak eğitimin en temel amaçlarından biridir ve bu, insanın ve toplumunda kendisi olarak var olmasının kaynağıdır. Tozlu'ya göre bütün mesele, bütünüyle iç özgürleşmeyi, nefsi temizlenmeyi sağlamaktır, bu yüzden eğitimsel içeriğimiz vahye açık olmalıdır. Vahiy bilmeyi sırf bilme olarak kabul etmemekte aksine bilgiyi iyiliği güzelliği, sevgiyi üretmede kullanılması gereğini getirmektedir. Bununla da yetinmeyen vahiy bilgisi ona göre aynı zamanda bilmeyle- yapmayı bir ahlâka, ilkeye bağlayarak insanı arınmış, diri bir şuura ulaştırır.

Tozlu'nun eğitim fikirleri ışığında ideal geleceğin prototipi olan bireyi omurgalı bir kişilik haline getirmek son derece önemlidir. Tozlu bu kişiliğin iç dünya ve dış dünya olmak üzere iki temel parametreden oluştuğunu ifade etmektedir. Ona göre çağın doğru okuyabilecek şahsiyetli bireylerin iç dünyalarına yani gönüllerine Allah sevgisini yerleştirip insanı kamili inşa etmek ve dış dünyalarını ise en geriye giderek İslam'ın geçmiş yıllardaki özüne vakıf olmalarını sağlayacak kültürel anlayışın inceliklerini görebilecekleri bir ortama dönüştürmek önemli adımlardır. Bu bağlamda medeniyet ortamı oluşturmalıdır çünkü kişilik ortamda varlık bulur ve bu yüzden kendi medeniyet uzayımız kaybedilmemelidir.

Tozluya göre medeniyetimiz insanı yaparken kadimi inkâr etmemiş onu kendi ontolojik yapılarıyla harmanlayıp kendine mal etme ve üretme yolunu benimsemiştir. Bugün bize düşen geçmiş tecrübelerimizden yola çıkarak tarihi tecrübemizin bilim, sanat, felsefe ve teknik yönünden gün yüzüne çıkarılarak özümüzün cahili olmamaktır. Çünkü tarihi olmayan bir milletin bugünü ve yarını olamaz. Ancak ve ancak bu şekilde insanın hem iç dünyasını hem de dış dünyasını zenginleştirerek ve birini ötekine tercih etmeden çağın problemlerinin çözülüp giderilmesi sağlanabilir.

Tozlu'nun eğitim felsefesi anlayışını eğitim akımları bakımından irdelediğimizde ise eklektik bir bakış açısına sahip olduğunu görürüz. O, varlığı vahiy eksenli olarak mülhaza ettiği için Daimici; gelinen, tarihin ve zamanın bu noktasındaki gerçeklikleri tecrübe ve akıl marifetiyle evrensellik içerisinde yakaladığı için Esasici; güçlü ve özgür bir şahsiyeti sevgi ile topluma ve insanlığa bağladığı için İlerlemeci ve Varoluşçu; okulları, özellikle üniversiteleri, aydını, toplum ve insanlık problemlerinin aktif çözücüsü gördüğü için de Yeniden Kurmacıdır.

İslam düşüncesinin temelini oluşturan ilim, amel ve ihsan cüzlerinin hayata uygulanması olan Tozlu'nun ifade ettiği bu eğitim sistemi uygulamaya konulduğunda özlemi duyulan ideal insan, toplum ve medeniyet tasavvuru gerçek hayata aktarılabilir. Düşünce sisteminin temeline insanı koyarak ve bu insanı sadece maddi olanla sınırlamayıp ilahi olan boyutunu da sürece dahil ederek kimliğinin, şahsiyetinin ve sorumluluğunun bilincinde olan gerçek insan tanımı ile ideal toplum ve medeniyeti yeniden inşa edilebilir. Modern pozitif paradigmaların üretmiş olduğu günlük yaşamı kolaylaştıran eşsiz teknolojik araçları kullanarak kazanılan zaman ve enerjiyi yaratılmış

olan tüm varlıklara sevgi, muhabbet ve hoşgörü pencerelerinden bakıp farklılıkları keşfetmek için harcanabilir. Bu bakış açısı hem insanı mutlu hem de içerisinde bulunduğu dünyayı daha yaşanabilir kılacak ve Tanrısal olan ile bağı güçlenerek yaşam dolu yarınlar inşa edilebilecektir.

6.2. Öneriler

Eğitimin en temelde hangi amaca hizmet edeceğinin belirlenmesi konusunda Tozlu'nun fikirleri yol gösterici niteliktedir. Özellikle eğitim programlarının amaçları belirlenirken modern yaşamın tüketme üzerine kurulu olan düzenine karşı durabilecek, kendisine sürekli olarak dayatılan bakış açısını sorgulayabilecek şahsiyetli ve sorumluluklarının bilincinde olan idealist bireyler yetiştirme ilkesi hareket noktası alınabilir ve Tozlu'nun görüşleri Değerler Eğitiminde kullanılabilir. Ayrıca Tozlu'nun Batı ve Doğu kaynaklarından yararlanmayı tembihleyen ancak ideolojik yaklaşımlara saplanmaktan gençleri korumaya yönelik önerileri, toplumsal, kültürel, dini değerler ve evrensel değerlerin yeni nesillere kazandırılması hususunda eğitimde kullanılabilir.

Eğitim programları hedef belirleme aşamasında insanı Batı anlayışındaki gibi sanayi toplumuna işgücü olarak yetiştirme anlayışıyla hareket etmek yerine Tozlu'nun vurguladığı üzere insanı yaradılış gayesi göz önünde bulundurarak daha geniş bir bakış açısıyla ele alıp her iki yaşam platformu için yetiştirmeye dönük hedefler belirleyebilir. Bununla birlikte merkeze insan sevgisi konularak tanrısal olan ile de ilişkilendirilebilir.

Araştırmacılar; Necmettin Tozlu'nun çağdaşlarının eğitim felsefelerini inceleyebilir ve karşılaştırmalar yapabilir. Modern eğitimin krizleri karşısında Tozlu'nun eğitim düşüncesinden yola çıkılarak evrensel, hümanist, yapıcı ve var kılıcı bir eğitim felsefesi kurulabilir.

KAYNAKÇA

- Ayyıldız, Mustafa. (2011). Hay İbn Yeksan ekseninde Necmettin Tozlu Hocanın insana topluma ve tekamüle dair bazı hassasiyetleri., Taşdelen, V. Yayla, A. ve Karaca, A. (Editörler). *Eğitimden Felsefeye Necmettin Tozlu Armağanı*. Birinci Baskı. Ankara. Hangar Marka İletişimi Reklam Hizmetleri Yayıncılık, ss. 175-178.
- Balay, Refik. (2011). Bir eğitimci olarak Necmettin Tozlu'nun eğitim problemlerimize ilişkin düşünceleri ve çözüm önerileri., Taşdelen, V. Yayla, A. ve Karaca, A. (Editörler). *Eğitimden Felsefeye Necmettin Tozlu Armağanı*. Birinci Baskı. Ankara. Hangar Marka İletişimi Reklam Hizmetleri Yayıncılık, ss. 199-220.
- Ceylan, T. (2018). Necmettin Tozlu'nun insan ve eğitime bakışı, *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(25), 239-258.
- Gurbetoğlu, Ali. (2011). Tozlu'nun eğitim anlayışında düşünce eğitiminin yeri ve önemi., Taşdelen, V. Yayla, A. ve Karaca, A. (Editörler). *Eğitimden Felsefeye Necmettin Tozlu Armağanı*. Birinci Baskı. Ankara. Hangar Marka İletişimi Reklam Hizmetleri Yayıncılık, ss. 91-105.
- İspir, Naci. (2011). Tozlu'nun insan ve eğitim anlayışı: bir denge varlığı olarak insan., Taşdelen, V. Yayla, A. ve Karaca, A. (Editörler). *Eğitimden Felsefeye Necmettin Tozlu Armağanı*. Birinci Baskı. Ankara. Hangar Marka İletişimi Reklam Hizmetleri Yayıncılık, ss. 185-189.
- Kalkışım, M. ve Saylan, K. (Editörler). (2013). *Gümüşhane'nin Kültür ve Sanat Hayatından 40 Biyografi (1)*, İstanbul: Gümüşhane Üniversitesi Yayınları.
- Karasar, N., 1994. Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler, Turhan Kitabevi, Ankara, 310s.
- Önal, Mehmet. (2011). Bir bilge akademisyen olarak Necmettin Tozlu., Taşdelen, V. Yayla, A. ve Karaca, A. (Editörler). *Eğitimden Felsefeye Necmettin Tozlu Armağanı*. Birinci Baskı. Ankara. Hangar Marka İletişimi Reklam Hizmetleri Yayıncılık, ss. 169-174.

- Polat, Ümit. (2011). Bir eğitimci olarak Necmettin Tozlu'nun eğitim problemlerimize ilişkin düşünceleri ve çözüm önerileri., Taşdelen, V. Yayla, A. ve Karaca, A. (Editörler). *Eğitimden Felsefeye Necmettin Tozlu Armağanı*. Birinci Baskı. Ankara. Hangar Marka İletişimi Reklam Hizmetleri Yayıncılık, ss. 221-224.
- Şimşek, Hüseyin. (2011). Necmettin Tozlu'da insan, değer ve aile üçgeninde eğitsel idealler., Taşdelen, V. Yayla, A. ve Karaca, A. (Editörler). *Eğitimden Felsefeye Necmettin Tozlu Armağanı*. Birinci Baskı. Ankara. Hangar Marka İletişimi Reklam Hizmetleri Yayıncılık, ss. 139-168.
- Taşdelen, V. Yayla, A. ve Karaca, A. (Ed.), 2011. *Eğitimden Felsefeye Necmettin Tozlu Armağanı*, Ankara, Hangar Marka İletişimi Reklam Hizmetleri Yayıncılık, 564s.
- Taşdelen, Vefa. (2011). Eğitimden felsefeye., Taşdelen, V. Yayla, A. ve Karaca, A. (Editörler). *Eğitimden Felsefeye Necmettin Tozlu Armağanı*. Birinci Baskı. Ankara. Hangar Marka İletişimi Reklam Hizmetleri Yayıncılık, ss. 225-228.
- Topsakal, Cem. (2011). Necmettin Tozlu'nun eğitim sistemi düşüncesi ve Türk eğitim sistemine katkısı., Taşdelen, V. Yayla, A. ve Karaca, A. (Editörler). *Eğitimden Felsefeye Necmettin Tozlu Armağanı*. Birinci Baskı. Ankara. Hangar Marka İletişimi Reklam Hizmetleri Yayıncılık, ss. 127-137.
- Tozlu, N. (1997). Şahsiyet sorumluluk ve görev bilinci. *Felsefe Dünyası*, (23), 22.
- Tozlu, N. (2003). İnsandan Devlete Eğitim. (1). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Tozlu, N. (2008). Küreselleşmeyle Gelen Yeni Bir Çağın Eşiğinde Yeni Bir Şuurun İnşası ve Eğitim. *Felsefe Dünyası*, (47), 17-31.
- Tozlu, N. (2009). Duyarlılık Eğitimi. *Türk Yurdu Dergisi*, 29(21), 980.
- Tozlu, N. (2012). İnsan ve toplum gerçeği yahut eğitimin felsefi inşası. *Bilge Adamlar*, (28), 62-70.
- Tozlu, N. (2013). Dil, kültür ve gelenek bağlamında felsefe yapmak. *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 303.
- Tozlu, N. (2014a). Doğru, Fitrî Bir Eğitim ve Dayandığı Usul: Sevgi. *Yeni Türkiye Dergisi*, (56), 980.

- Tozlu, N. (2014). Eğitimden Felsefeye 1. (1). Erzurum: Bayburt Üniversitesi Yayınları.
- Tozlu, N. (2015). İnsan yetiştirme modelimiz, Geleceğimiz ve Eğitim Felsefemiz. *TYB Akademi Dergisi*, 5(13), 17.
- Tozlu, N. (2016). Üniversitenin Mesuliyeti. Bayburt Üniversitesi Yayınları, 1 (18), 497-510
- Tozlu, N. (2016a). Eğitimden Felsefeye 1. (3). Erzurum: Bayburt Üniversitesi Yayınları.
- Tunç, A. İlhan. (2011). Necmettin Tozlu'nun düşüncesinde aile ve kadın eğitimi., Taşdelen, V. Yayla, A. ve Karaca, A. (Editörler). *Eğitimden Felsefeye Necmettin Tozlu Armağanı*. Birinci Baskı. Ankara. Hangar Marka İletişimi Reklam Hizmetleri Yayıncılık, ss. 107-125.
- Yayla, Ahmet. (2011). Tozlu'nun eğitim felsefesi anlayışında yeni bir eğitim ideali., Taşdelen, V. Yayla, A. ve Karaca, A. (Editörler). *Eğitimden Felsefeye Necmettin Tozlu Armağanı*. Birinci Baskı. Ankara. Hangar Marka İletişimi Reklam Hizmetleri Yayıncılık, ss. 85-89.
- Yeşilçayır, C. (2017). Eğitim Felsefesi Bağlamında Necmettin Tozlu'nun Önemi, *Disiplinler arası Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 65-77.